

יוצא לאור לקראת יום כיפור
”כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם
לפני יהוה תטהרו” (ויקרא מז. ט)

קונמרם

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך מחרה

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול השון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכבית [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור]
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך טהרה

עבודה

- ז ..... אוצר האותיות לפני ה' תטהרו
- יד ..... אוצר האותיות טהרת יום הכיפורים ותכליתה
- כה ..... אוצר האותיות הקב"ה מטהר את ישראל
- כז ..... אוצר האותיות טהרת המקוה

מחשבה

- לח ..... אוצר האותיות טהרה
- נ ..... סוגיות במחשבה טהרה

אתחלתא דגאולה

- עא ..... מלחמה-שלום טהרה

ר"א שערים

- עח ..... צירוף ט-ה / ט-ר / ר-ה

קבלה

- פא ..... בלבביפדיה קבלה טהרה
- פד ..... מילון ערכים בקבלה טהרה

ארמית

- פז ..... מילון ערכים בארמית טהרה-טיהרא-דכי

מדור ליקוטים

- צא ..... ליקוטים ערך טהרה

עוד שיעורים הקשורים לערך ..... קו

מדור עבודה

אוצר האותיות

לפני ה' תטהרו

אוצר האותיות

טהרת יום הכיפורים ותכליתה

אוצר האותיות

הקב"ה מטהר את ישראל

אוצר האותיות

תמצית טהרת המקוה

אוצר האותיות

לפני ה' מטהרו

סדר של טהרה

בפרשת יום הכיפורים כתיב "כי ביום הזה יכפר עליכם לפני ה' מטהרו" (ויקרא טז, ל) - יום הכיפורים הוי יום שכל כולו הוא מציאות של טהרה, ובעצם חלות ה'זמן' חל 'זמן' של טהרה. ונראה לברר בזאת מהו 'סדר הטהרה' המתגלה ביום הכיפורים.

אך ראשית יש להעמיד כי גילוי הטהרה אינו מתחיל ביום הכיפורים אלא הוא סדר שלם של עשרה ימים - 'עשרת ימי תשובה', אשר בהם מתגלה 'סדר הטהרה' במציאות ה'זמן', ובתוך תוכו של האדם, ונתחיל ונאמר.

עבודת האדם כנגד עבודת כהן גדול

הנה בזמן שבית המקדש היה קיים, הכהן הגדול היה נכנס 'לפני ולפנים' אחת בשנה להקטיר קטורת ולזרוק את הדם, והיה לו סדר עבודה שלם אשר בו היו מתכפרים ישראל ומתלבנים כשלג וכמ"ש "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג יהיו" (ישעיהו א, יח) ועל כך הייתה מעידה לשון של זהורית אשר בכל שנה בסיום עבודת כהן גדול הייתה מתלבנת כשלג והייתה מורה לישראל שנמחל עוונם ונקיים הם מאת ה' - 'אשרי עין ראתה כל אלה'.

אבל האידנא שנחרב הבית אין לנו לא בית ולא מזבח, לא כהן ולא עבודה, ונמצאנו עירומים בחוסר כל ללא 'סדר העבודה', וכל מהלך ה'כפרה' וה'טהרה' המתגלה ביום הכיפורים מסותר ונעלם מאיתנו.

אמנם לימדונו רבותינו* שכל גילוי ומהלך בבריאה יש לו ג' פנים כוללים, ואלו הם "עולם

שנה נפש" - 'מקום' 'זמן' ו'אדם', והיינו שכל גילוי מתלבש במציאות של 'זמן' ובמציאות של 'מקום' ובמציאות ה'אדם', ואשר על כן גילוי הטהרה המתגלה בעולם יש לו 'זמן' בי' תשרי ויש לו 'מקום' בקודש הקדשים כאשר נכנס הכהן הגדול 'לפני ולפנים', ונוסף על אלו יש שיעור קומה שלם של 'טהרה' המתגלה ב'אדם'.

מעתה בזמן הזה שאין לנו לא קודש ולא מקדש וחסרים אנו מצד מימד 'המקום', אין לנו אלא לעבוד את עבודת הלב שהיא גילוי הטהרה אשר ב'אדם'. ויסוד העבודה הוא שכשם שעבודת כהן גדול מתייחדת בכניסתו 'לפני ולפנים' של ה'מקום' כך היא עבודת האדם להיכנס 'לפני ולפנים' של עצמו, אל עמקי נשמתו, ולשאוב משם מי טהרה ולהמשיכם על גופו.

וכפי שכתב הנפש החיים (ש"א פ"ג) בענין האדם הכולל בתבניתו את כל עולם כולו - "והלב של האדם, 'אמצעי' דגופא', הוא כלליות הכל כנגד בית קדשי הקדשים", והוסיף להאריך שם ולבאר שההולך אחר מחשבות ליבו במחשבה אשר לא טהורה, הרי הוא כמכניס טומאה בפועל ממש לבית קדשי הקדשים.

אם כן, כשם שהכהן הגדול היה נכנס ביום הכיפורים לקדש הקדשים בפועל ממש, כן הוא הדבר בכל אדם ואדם אשר יש לו מעין אותה 'עבודה', להיכנס אל 'קדש הקדשים' - אל מקום הלב, ולפנימיותו.

הוי אומר כי תמצית עבודת יום הכיפורים,

* שורש הדברים בספר יצירה פ"א מ"ד.

היא "לפני ה' תטהרו", וטהרה זו מתגלה ב'אדם' מתוך המקום הפנימי בלב האדם וממעמקי נפשו, אשר הם ה'לפני ולפנים' הפרטיים ידיה.

"יום תרועה" - התעוררות "מי יתן טהור מטמא"

אמנם תחילת מהלך הטהרה מתנוצץ בראש השנה בתורת 'התעוררות' - "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א), 'תרועה' מלשון התעוררות כפי שמבואר בדברי רבותינו (עי' רמב"ם פ"ג מהל' תשובה ה"ד) "עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם".

תחילת גילוי הטהרה היא בבחינת "מי יתן טהור מטמא" (איוב י"ד), והיינו התעוררות הלב ל'טהרה' בכח השופר וכמ"ש "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג, ו), אך בזאת עדיין לא הגענו אל מעמקי הלב אלא בבחינת 'התעוררות' וכניסה אל ה'עבודה שבלב'.

זהו העומק הטמון בבחינת "מי יתן טהור מטמא" - 'טהור טמא' הרי הם בגימ' 'ער', והיינו שאין בתוקף ההתעוררות להשיג שלימות של טהרה אלא עניינה ומהותה של ההתעוררות היא להוציא 'טהרה' מ'טומאה' - לגלות 'טהרה' במקום אשר שייך ל'טומאה' ולעורר את הנפש במקום אשר שייך בה שינה ותנומה.

וביתר עומק נראה, כי ה'מת' הלא הוא אבי אבות הטומאה, והישן הלא הוא 'אחד משישים במיתה' ומשום כך יש לו שייכות ל'טומאה', ועל כן כאשר מתעורר משנתו הוא נוטל את ידיו להעביר רוח טומאה מהם הוי אומר שזו עומק הגדרת ה'התעוררות' - פנייה אל מקום חלות הטומאה, ולהפקיעה.

התעוררות זו מתנוצצת בנפש האדם ב'יום

תרועה' - בבחינת 'מי יתן טהור מטמא'. כך מתחלת עבודת הטהרה של עשרת הימים הקדושים הללו, אשר ביום הראשון של עשרת ימי תשובה מתנוצצת הארת הטהרה בכח התרועה, והוא יום של 'התעוררות' - 'טהור מטמא', אבל גמר עבודת הטהרה הוא ביום הכיפורים, אשר בו מתגלה הטהרה בשלימותה, 'טהרה' שאין לה שייכות כלל עם טומאה.

והיינו, שאכן מצד החיצוניות גם ביום הכיפורים ישנה עבודת טהרה בבחינת 'טהור מטמא', כמו פרישת הגוף השייך ל'טומאה' על ידי חמשה עיניים, ומלבד זאת הכהן הגדול היה טובל בכל פעם שהיה פושט ולובש את בגדיו, וגם אנו מכינים עצמנו ב'טבילה' ערב יום הכיפורים - עבודה זו אכן היא במסגרת 'טהור מטמא' משום שאופי ה'עבודה' בסדר החיצוניות שלה היא הפנייה וההתעסקות במקום חלות הטומאה, לטהר אותו, להוציא 'טהור מטמא'.

אולם סדר העבודה הפנימית איננה נוגעת כלל למקום השייך לטומאה, אלא יורדים אנו למעמקי הנפש אשר היא בעצמותה טהורה ואינה מקבלת טומאה כלל וכלל - "אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא" - לשם אנו מפנים את מבטנו ביום הכיפורים, ומשם אנו מגלים את שיא השיאים של 'גילוי הטהרה'.

עבודה זו היא הכניסה אל ה'לפני ולפנים' של האדם, אל מעמקי הלב ומשכנה הפנימי של הנשמה - "נשמה שנתת בי טהורה היא", וכמו שאמרו רבותינו (עי' נפש החיים ש"א פט"ז והלאה, ומהרש"א שבת לב, א) "עדיין טהורה היא", אין בה שייכות לטומאה ולא נופל בה מגע יד זרים, משום שמקורה חצוב במקור הטהרה, ובמעמקיה אין שייכות וחיבור אלא ל"אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחת ב".

² ובבחינת שער הנ' של הטומאה, וכמש"כ הרמ"מ משיקלוב.

³ ו"מה הקב"ה טהור אף הנשמה טהורה" כלשון הגמ' ברכות י, ב.

הארון אשר מונחים בו שני הלוחות וספר התורה (ע"י דברים לא, כו).

ובביאור עומק הענין, נראה כי הכניסה לבית קדשי הקדשים הינה בגדר כניסה אל מקום הטהרה, שם הוא מקור הטהרה הגמורה, ועיקר הגילוי שם איננו רק גילוי ש'מטהר את הטמאים' אלא של מדרגת הטהרה שאין בה טומאה.

בעבודת הכניסה אל ה'לפני ולפנים' של הבריאה אנו מגלים כי בעומק העומקים אין 'טומאה', שם חבוי וטמון אור התורה שאיננה מקבלת טומאה - במעמקים אלו מדרגת הנשמה היא "נשמה שנתת בי, טהורה היא" כדמעיקרא, שלא שייך בה קבלת טומאה.

ושורש הענין הוא כי במעמקי הבריאה הללו חבויה וטמונה נקודת החיבור בין האדם לבוראו - וכשם שהוא טהור כך משרתיו טהורים, ומצד כך דומה האדם למלאך ה' צבאות, והחיבור של האדם אל נקודת שורשו בה' יתברך מעלה את נפשו אל מקום נשמתו העליונה שהיא טהורה מעיקרא.

כאן מתקשרין תלתא קשרים דא בדא - הוא ית' טהור 'מעיקרא', והתורה איננה מקבלת טומאה 'מעיקרא', ונפשו של האדם בשורשה אשר נוגעת במקורה ובמקום מחצבתה של 'אלוקי נשמה שנתת בי, טהורה היא' כדמעיקרא'.

"יכפר עליכם לטהר אתכם" - בחינת 'טהור מטמא' 'לפני ה' תטהרו" -

טהרה גמורה

מעתה נראה כי זהו עומק מאמר הכתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" - 'כפרה' היא מלשון 'קינוח' וגילוי, ומשמעות הכתוב היא 'יכפר עליכם לטהר אתכם' במדרגת הטהרה החיצונית בתורת 'טהור מטמא', אשר זו תחילת

ורק מצד הקומה החיצונית יותר שבנפש שייך בה אופן של חטא וטומאה, ומצד כך "אתה עתיד ליטלה ממני", אבל ב'לפני ולפנים' של נשמתו ובמעמקי ליבו של אדם, שם נמצאת ה'נשמה שנתת בי טהורה היא'.

עיקר עבודת האדם היא "לפני ה' תטהרו", לא רק לצאת מ'טומאה לטהרה' אלא להיכנס 'לפני ולפנים', ולברר ולגלות כי בעומק העומקים אין לו שייכות לטומאה כלל וכלל, עבודתו היא לאחוז בעומק מקור הטהרה הפנימי שבו ולגלות שהנשמה אשר בקרבו טהורה היא כדמעיקרא.

הוי אומר כי תחילת העבודה היא בבחינת 'מי יתן טהור מטמא' לצאת מטמאה לטהרה, אבל אחרית העבודה היא הכניסה למעמקים, 'לפני ולפנים' ידיה ולברר כי אין צורך להוציא טהור מטמא, משום שבנקודת הפנימיות שבלב אין כלל וכלל טומאה אל 'נשמה שנתת בי טהורה היא'.

עבודה זו היה הכהן הגדול עובד ככניסתו לקודש הקדשים לבירור נקודת הטהרה הגמורה המתגלה ב'מקום', ועבודה זו היא עבודת ה'אדם' להיכנס אל הקודש קדשים' הפרטי ידיה ואל עולמה של הנשמה ש'ניתנה בטהרה' ועדיין היא בטהרתה - 'נשמה שנתת בי, טהורה היא' עכשיו כמו שנתת.

"אין דברי תורה מקבלים טומאה"

והנה בגמ' (ברכות כב, א) איתא "תניא, ר' יהודה בן בתירה היה אומר אין דברי תורה מקבלים טומאה". ומבואר כי מציאות הטהרה בתורה איננה בגדר "טהור מטמא", ואין לה שייכות ל'טומאה' כלל וכלל, היות והתורה היא מאותה מדרגה גבוהה של 'טהרה' שאינה מקבלת טומאה.

ויש להבחין כי גילוי הטהרה העליון המונח בתורה מקומו הוא ב'קודש הקדשים' - מקום

יהיה באהל מועד", הוא נכנס לשם לבדו - ואין שם אלא 'תורה' ו'קודש' בריך הוא' ואם הוא עצמו איננו במדרגת הגילוי של 'נשמה שנתת בי' טהורה היא' כפי שהיה בבית שני שהכהונה הגדולה הייתה נקנית בדמים, אזי מתגלה שם 'מיתה', כלומר היפך של 'תורה' שאיננה מקבלת טומאה, ומתגלה הטומאה הגמורה של מיתה בבית קודשי הקדשים.

אבל כהן גדול אשר זכה אל המדרגה של 'אלוקי' נשמה שנתת בי' טהורה, אזי מוכרח הדבר שיהיה שם 'יחיד' - הוא, התורה, והקדוש ברוך הוא! משום שבמקום הפנימי של הנשמה ששם מתגלה מקור טהרה המדרגה היא "לפיכך נברא האדם יחיד" (סנהדרין לו, א. במשנה), והיינו שכל הצירוף בין אדם לחבירו הוא מישור חיצוני יותר ששם מתעוררים חלקי הטומאה שבעולם, אבל כוח הטהרה המוחלטת שנמצאת במעמקים הפנימיים של האדם, אינה מתגלה אלא בכניסתו 'לפני ולפנים' - שם הוא נמצא 'יחיד', "לפיכך נברא האדם יחיד".

וביתר ביאור, נראה כי החיבור של עובדי ה' זה עם זה וכל מציאות אהבת ישראל ואהבת הבריות, אע"פ שהם נובעים מפנימיות האדם ולא מצד חיצוניותו וגופו, עדיין אין בכך כניסה אל המעמקים שבאדם, משום שבכניסת האדם למעמקי נשמתו 'לפני ולפנים' הוא 'יחיד' בעולמו.

כמובן שגם הכלל כולו מושרש במעמקים אלו, וכאשר הכהן הגדול היה מתפלל בצאתו מבית קודשי הקדשים על הכלל כולו, וכפי שאנו נוהגים לומר, אולם בהיותו 'בפנים' אין שם שום מציאות אלא הוא לבדו, עם התורה וקב"ה, וזהו עומק העומקים של הכניסה ל'לפני ולפנים' של נשמתו אשר מתגלה בו שהיא 'יחידה' בעולמו.

כל זמן שהאדם חי בגוף אזי חיי מעורבים

העבודה בראש השנה שהיא ההתעוררות לצאת ממקום הטומאה, אבל לאחר מכן עולים מדרגה אל 'לפני ה' טהור' אשר שם הגילוי הוא 'כשם שהוא טהור מעיקרא כך משרתיו טהורים מעיקרא', שם הוא מקום התורה שאיננה מקבלת טומאה, וזהו עומק הנשמה המתגלה בו ביום בחמש תפילות אשר בוקעים ממעמקי הנשמה עד לתפילת הנעילה שהיא תמצית ה'לפני ולפנים' שבאדם - ושם נאמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (במדבר יא, כ), ממקור הטהרה הגמורה.

מעתה נבין את סדר הטהרה המתגלה בימים אלו, אשר מתמצה על פי חלקי הטהרה שהתבררו, - ראשית הכניסה אל עבודת הטהרה שהיא בבחינת 'טהור מטמא' עד הנגיעה במקום התורה שהיא טהורה מעיקרא, שם יהודי נכנס לפני ולפנים במעמקי ליבו כמו הכהן הגדול שנכנס 'לפני ולפנים'.

סדר גידולו של אדם במדרגות הטהרה

ונראה להבחין עוד, כי מדרגות הטהרה הללו משתקפות בסדר גידולו של האדם עצמו, אשר בתחילת יצירתו האדם חי חיי גוף ששייך לטומאה, ולאחר מכן גדל בדעתו ועולה מדרגה על מדרגת ה'התעוררות' לצאת ממקום הטומאה אל מקום הטהרה, וזו היא מדרגת ראש השנה אשר בו מעוררים את האדם לצאת מן הטומאה אל הטהרה, אבל לאחר מכן, אם זוכה האדם אזי הוא עולה ונכנס 'לפני ולפנים' אל מקום הטהרה הגמורה, שהיא מדרגת יום הכיפורים.

"נברא האדם יחיד" - במדרגת ה'לפני ולפנים'

והנה על כניסת הכהן הגדול לבית קודשי הקדשים אמר הכתוב (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא

ובמקום זה אין יד זרים נכנסת - רק ה'נשמה', היא היחידה במעמקים אלו.

וזהו מקום הסוד שבנפש אשר פנימי ונסתר - "ליבא, לפומא לא גליא" (עי' סנהדרין צט, א וברש"י שם. ובקה"ר יב, י), וביום הכיפורים בוקע האדם וחודר את חדריו ליבו אל מעמקים אלו, ושם אינו יכול לשתף שום אדם בעולם שכן "ליבא, לפומא לא גליא".

במקום העומק הזה נמצא כל אחד לפי מדרגת ה'לב' דיליה - ולפום מה דמשער בליביה הוא נמצא עם ה' יתברך לבד, ועם עומק השגת תורתו.

דיבורי התפילה - 'מעמקים'

והנה ביום הכיפורים בכלל ובתפילת הנעילה בפרט, ודאי שאפשר לו לאדם לזעוק ולצעוק בתפילתו, אך יש לידע כי זהו רק 'קול של חיצוניות' שמעורר את האדם, אך לא זו פנימיות 'עבודת הלב' אשר עניינה הוא לדבר עם ה'ת' מהמקום העמוק ביותר בנפשו של אדם.

העבודה היא, ראשית לגעת באותו עומק הטמון בו כל אחד לפי השגתו, וממעמקים אלו לדבריו לפניו ית', לא רק לצעוק בחיצוניות - ה'צעקה' היא בבחינת 'יום תרועה' ושייכת היא לקול השופר שזהו תחילת העבודה בראש השנה, אך במדרגת הטהרה של יום הכיפורים אנו צריכים לדבר עם ה'ת' מהמקום האמיתי והעמוק ביותר שיש באדם, אשר לפי ערכו זהו ה'לפני ולפנים' דיליה.

'עבודה' זו בשורשה היא 'עבודת חיים' אשר במשך כל השנה כולה ובכל משך החיים יש לו לאדם להיכנס מדרגה לפנים ממדרגה אל המעמקים אשר בנפשו, אבל לפי ערכו של כל אדם בעבודתו ובמקום שבו הוא נמצא הוא צריך לדבר לפניו יתברך שמו בכל התפילות

בחיבור עם בני האדם שסביבו, ואפי' כשנכנס לתחילת העבודה להוציא 'טהור מטמא' עדיין לא יגלה את ה'יחיד בעולמו' - והכי נחזה בעניינו של ראש השנה אשר מחד הוא 'יום תרועה' בבחינת 'התעוררות' להוציא 'טהור מטמא', ומאידך נקרא 'תרועה' מלשון 'רעות' וחיבור של אדם לחבירו.

הוא אומר כי מדרגה זו היא בחינת החיצוניות של 'עבודת הטהרה', אבל ביום הקדוש יום הכיפורים שנכנס האדם 'לפני ולפנים', אזי הוא נכנס למקום הפנימי ביותר במעמקי נפשו - שם הוא נמצא 'יחיד'.

בסדר עבודת כהן גדול היה הוא 'יחיד' במקום קדשי הקדשים, ובסדר העבודה הפרטי בנפשו של אדם הוא יחיד במעמקי ליבו.

הבחנה זו מבירה לנו ביתר ביאור דברי החובת הלבבות (שער הפרישות פ"ה) שה'חסיד, אפילו בשעה שנמצא בין בני האדם, עדיין הוא יושב בדד' - הוא בחברת בני אדם ונמצא עמהם בקשרי רעות וחיבור כל הזמן, אך בתוך תוכו הוא 'יושב בדד', משום שבאמת ב'גופו' ובחיצוניות מדרגתו חל חיבור עם בני האדם, אבל בנשמתו הפנימית, במעמקים הוא 'יחיד' בעולמו.

"ליבא לפומא לא גליא"

והנה, שיא השיאים של 'יחידותו' של אדם ביום הכיפורים הוא בתפילת נעילה - שם נועל האדם עצמו במקום ה'לפני ולפנים' וסוגר הדלת בעדו בבחינת "לך עמי בא בחדריך סגור דלתך בערך" (ישעיה כו, כ) - סגירת הדלת נובעת מהיותו ב'גן נעול' ובמקום סתום ונעלם, שם אין שום מצוי ובריאה אלא התורה וקודשא בריך הוא.

תפילת נעילה היא היא הכניסה אל עומק העומקים אשר בנשמתו, שם הכל נעול וחתום,

^ה שהלב עשוי 'חדרים חדרים', והכניסה אל מעמקי הלב היא בבחינת כניסה לחדר לפניו מחדר כל אחד לפום דרגתיה.
^י אפילו אם לא הגיע אל המקום האמיתי המוחלט.

אחד לפי שיעור נפשו, וצריך לייחד לו זמן המיועד לעבודה זו, אשר מלבד סדר העבודה החיצונית במשך כל השנה יש לו לבדוק את פנימיות נפשו האם עומד הוא במדרגת השגתו מעין יום הכיפורים.

צריך שיהיה לאדם לפחות פעם בעשרה ימים, כמה דקות אשר ישב בדד במעמקי נפשו, לדבר עם ה"ת מעומק העומקים אשר בנפשו, לפי השגתו ומדרגתו שנמצא בה.

המקום הזה הוא מקור החיים של הנפש, «כי עמך מקור חיים באורך נראה אור» (תהילים לו, י), «נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים» (משלי ד, כג), זהו המקום הפנימי של הנפש והנשמה אשר ממנה יונק האדם את חיותו.

אדם המגיע ביום הכיפורים לאותו עומק שבנפשו, ובמשך כל השנה כולה הוא מעמיד לעצמו דוגמה של 'יום הכיפורים' אחת לעשרה ימים אשר הוא חוזר למקום הזה בנפשו, ושם הוא מדבר אל ה"ת "ממעמקים קראתיך ה" (תהילים קל, א) - אזי הוא מחובר באופן תמידי ליום הכיפורים.

עבודת הטהרה דידן - בעקבתא דמשיחא

והנה כל הדורות כולם היו באים ליום הכיפורים ב'טהרה', אבל בעקבתא דמשיחא התעורר עלינו כח הטומאה כל כך והעולם יורד ויורד אל בחינת שער הנ' דטומאה.

לפיכך יש להבין כי לא ניתן לחיות כל השנה 'חיים סתמיים' ואז להיכנס מיד ליום הכיפורים ולהשתנות, איננו יכולים רק 'לטהר את הטומאה' ולהוציא 'טהור מטומאה', איננו עומדים במצב הדורות שעברו אשר סדר עבודתם התמידית הייתה כנגד מ"ט פנים של טומאה לצאת אל המ"ט פנים של טהרה

ובפרט בזמן הנעילה מהמעמקים המוחלטים שהוא מכיר בעומק נפשו - ואם אינו מדבר מהמקום העמוק ביותר, עדיין לא נגע במעמקי העבודה של היום, שכן יום הכיפורים הוא הארת הזמן של הכניסה 'לפני ולפנים' וביום זה סגולת הזמן היא לנסות ולהגיע יותר עמוק ויותר עמוק.

"אשרי מי שלא חטא" - "ומי שחטא ישוב ויתכפר לו"

מכאן נראה להבין כי ב' מדרגות הטהרה שבעשרה ימים אלו מושרשות במאמר רבותינו (סוכה נג, א) "אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב ויתכפר לו", והיינו שבמעמקי הנפש דידן מצויים שני חלקים אלו, אשר בבחינת 'מי שחטא ישוב ויתכפר לו' עומד האדם במדרגת הטהרה של 'טהור מטמא', אבל במעמקי נפשו עומד הוא בבחינת 'אשרי מי שלא חטא', מצד מדרגת 'אלוקי' נשמה שנתת בי, טהורה'.

סדר עבודת 'עשירי קודש' במשך כל השנה

ובזאת נבין מהו סדר העבודה שהיו גדולי עולם: מסדרים לעצמם הנקרא 'עשירי קודש', אשר בכל יום עשירי מיום הכיפורים היו מייחדים לעצמם זמן לברר האם הקבלה שקיבלו ביום הכיפורים עומדת היא, או חס ושלום להיפך.

והיינו שכשם שיום הכיפורים הוא העשירי שבחודש ו"העשירי יהיה קודש" (ויקרא כז, לב), כך בסדר כל השנה כולה היה להם סדר של עבודה כל יום עשירי מיום הכיפורים לבדוק אם הם באמת עומדים במדרגת יום הכיפורים.

עומק הענין הוא שהאדם זקוק למהלך של עבודה לקיים את מדרגתו ביום הכיפורים, כל

¹ מבית המדרש ד'קלם'.

² ויש אשר העידו שהיו עושים כן אחת לשבוע.

מהיותו מצוי בנ' שערי טומאה, בכל זאת יש לו מקום לשוב אליו, תמדי יש לו מקור מים חיים לטהר את נפשו משום שבאותו מקום אין שייכות לטומאה ולפגם, לעולם הוא חוזר אל מקום הטהרה הפנימי דיליה אשר איננה מקבלת טומאה.

בזאת הוא קושר עצמו ב'צורר החיים' ומקורם - ה' יתברך שהוא טהור מעיקרו.

הכוח של החיבור ל'טהרה' הוא הכוח היחידי שיכול להציל את האדם לכל השנה כולה, ושורש העבודה הזאת היא עבודת יום הכיפורים - 'גן נעול', שם הוא נמצא יחידי עם קודשא בריך הוא ואורייתא, ביום זה חיותו של אדם נמשכת בגלוי מתוך שורש הנשמה ממש ולא רק בענפי הנשמה השייכים לנ' שערי טומאה.

יתן ה' יתברך, ואור הטהרה ירד בעולם, לא רק «מי יתן טהור מטמא», אלא "אלקי נשמה שנתת בי טהורה", יכירו וידעו הלבבות את מקום פנימיותם, ששם כולו טהרה, ומכוח החיבור העצום של גילוי שלם של "אלהי נשמה שנתת בי טהורה", ומכוח גילוי של דברי תורה שאינם מקבלים טומאה, ומכוח הוא יתברך שמו טהור, יתגלה עולם כולו של טהרה, שזהו אחרית הטובה לכל העולם כולו, שיהיה תורה שלימה בעולם, וידעו יצורים כולם את בוראם, מקטנם ועד גדולם.

וממילא ביום הכיפורים נכנסו לטהרה גמורה.

אבל אנן אשר ירדנו כ"כ ומצויים אנו ממש בשער הנ' דטומאה - מוטלת עלינו עבודה נעלית מאוד בכדי לצאת אל הטהרה הגמורה.

איננו יכולים לאפשר לעצמנו לחיות חיים רגילים ולעבוד את עבודת יום הכיפורים בסתמא, באשר הננו מבינים שמקום עבודתנו הוא כנגד שיא השיאים של ה'טומאה', המלפפת את האדם 'פנים ואחור' למעלה ולמטה' - ה'לפני ה' תטהרו' דידן היא עבודת הטהרה הגמורה כנגד שיא השיאים של הטומאה המסבבת אותנו.

אי אפשר להינצל מנ' שערי טומאה אלא מכח מדרגת ה'נשמה שנתת בי טהורה היא', היא תמיד הייתה טהורה ותמיד תישאר טהורה, בעומק העומקים של הנשמה הטהורה גם שער הנ' אינו יכול לפגוע, מקום זה הוא 'גן נעול', הוא המקום היחידי אשר נשאר בטהרתו וממנו ניתן למשוך מי טהרה ולהפקיע מאחיזת הטומאה אשר שמה ידה על כל דבר שבקדושה - בעומק מצולות הנ' שערי טומאה שמתגלה בעולם, אין שום כח להאיר הארת טהרה אלא ממעמקים של "אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא".

טהרה זו מעמידה באדם מקור של טהרה שאפילו אם בחיצוניות נפשו פגם מה שפגם

אוצר האותיות

טהרת יום הכיפורים ותכליתה

"מרעיבו שבע"

ראשית, יש להעמיד את גדר הדברים - אשר נראה כי תכלית עבודת העינוי איננה לשם עצם העינוי כי אם בתורת "מרעיבו שבע" (סוכה נב, ב), והיינו שאמרו חז"ל (מ"ר קהלת א, לב) שאם "יש לו מנה רוצה מאתיים", כלומר, שתולדת ההשבעה הגופנית מולידה חיסרון ורעב גדולים יותר, וכנגד זה בא מהלך העינוי אשר בעומקו נועד לגלות ולהעמיד נקודה פנימית של 'שובע' מצד הנשמה, ואין דבר זה מתגלה אלא בביטול כל מקורות החיות של הגוף, ועל ידי שהוא 'מרעיבו' מתגלה 'השובע' מצד הנשמה.

ואלו הם החמישה עיניים שהם 'רעב' ממש לחיות הגופנית והחומרית, ומתוך כך יש מקום לגילוי 'שובע' וחיות רוחנית מצד הנשמה.

אלא ש'עבודה' זו נחוצה הקדמה - והיא שעליו להעמיד יסוד של חיות רוחנית בפנימיותו, אשר כל השנה כולה היא נעלמה ומסותרת בהיותו חי חיי גוף, וביום הכיפורים בביטול חיות הגוף היא מתגלה ומאירה, ובוודאי שכל יהודי יש לו חיות פנימית מכח נשמתו הקדושה אלא שעיקר העבודה היא שיהיה לו חיות של 'נשמה' עד כדי 'שובע' ממנה.

והיינו, שבמובן העמוק והפנימי - יום הכיפורים הוא 'יומא דנשמתא' אשר האדם ניזון וחי מן הנשמה, וכפי שאמר חכם אחד על ענין הרעב של יום הכיפורים "מי צריך לאכול", אשר עומק הדברים הוא 'מי צריך לאכול' הלא יש מקור אכילה אחר ביום הכיפורים -

יום כיפור - מתן לוחות השניות

הנה יום הכיפורים הלא הוא יום הארבעים לעלייתו של משה רבינו אל הקב"ה לשוב ולהוריד את הלוחות השניות לכלל ישראל. וכבר ברור החילוק בין הלוחות הראשונות ללוחות השניות, אשר הראשונות עצמם באו מן העליונים אך השניות הם מעשה ידי אדם ובאות מן התחתונים, וכמ"ש (שמות לד, א) "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים".

ונבוא להעמיק בנקודה זו לעניננו - 'עבודת יום הכיפורים'.

"ועניתם את נפשיכם" -

כמלאכי השרת

ידוע וברור מה שציוותה התורה לענות נפשותינו ביום הקדוש הזה וכמ"ש (ויקרא טז, לא) "ועניתם את נפשיכם" - אלו הם החמישה עיניים שכל אדם חייב לענות עצמו ביום הכיפורים. הוי אומר כי האדם אשר בריאתו הינה הרכבה של 'גוף ונשמה' הצטווה לענות את הגוף ביום הכיפורים, ויום זה הוא יום של 'עינוי הגוף'.

ובטעם הדבר - מבואר בדברי רבותינו (פדר"א פמ"א) כי הנה מלאכי השרת אינם מורכבים מגוף חומרי ואינם לבושים במלבושי 'ד' יסודות החומר, כן אנחנו ביום הכיפורים מדמים עצמנו למלאכי השרת, ובמהלך זה אנו לובשים לבן כמלאכי השרת ומענים את גופנו כמו היינו נטולי גוף ולא לנו הלבוש החומרי - כי אם נשמה בלבד.

ונראה כי בנקודה זו טמון עומק גדול הנוגע לעצם ה'עבודה' ביום הכיפורים.

מהנשמה.

ממנו והעולם כמנהגו נוהג.

'חיות' הנשמה

ונבוא להוסיף בזה נדבך נוסף.

ידוע מה שאמרו רבותינו^א שכל מציאות רוחנית המתגלה במימד ה'זמן' יש לה גילוי ב'נפש', ולענייננו, מדרגת יום הכיפורים יש לה גילוי במימד ה'זמן' שהוא י' בתשרי, ויש לה גילוי במימד ה'נפש' - והיא התפיסה אשר לנשמה יש חיות משל עצמה, ומזון פנימי המחיה אותה.

מימד זה שב'נפש' הוא הנקרא בלשון הכתוב (עמוס ה, יא) "הנה ימים באים נאם ה' אלקים והשלכתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי לשמוע את דברי ה'", והיינו, שכשם שבמסגרת חיי הגוף אדם רעב שאוכל כדי צרכו נעשה 'שבע', והצמא שמרווה את צימאנו נעשה 'רווה', כך במסגרת חיי הנשמה ישנם רעב וצימאון - ל'רוחניות', ובשעה שאדם ממלא את רעבונו הרוחני ומרווה את צימאנו הפנימי ושומע את דבר ה', הרי הוא מרגיש בנפשו 'שובע' ממש - חיות פיזית ממשית.

איננו עוסקים ב'הרגש' של רוממות בעלמא, ולא על אווירה עילאית - כפי שאדם רעב וצמא איננו עוסק ב'הרגש של שובע' או 'אווירה של רוויה', באשר הם חולפים ואינם מזינים את הגוף, כך גם אנו איננו עוסקים אלא במזון ממש, ב'לחם ומים' של הנשמה שמשם יונקת את חיותה כפשוטו ממש.

לא לנו ההתעסקות היתירה ב'התפעלות' או ב'הרגשים', היות ואנו מחפשים מזון רוחני ממש - שמזין ומחיה את הנשמה, ועם כל המעלה בהתפעלות הנפש הרי זו התפעלות לשעה, וכעבור זמן מה אם נרצה לשוב אל 'הרגשת הרוממות', היא איננה!, כי כלתה היא

כל מבטנו ומגמתנו בזאת הוא ל'לחם ומים' - "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", כלומר, דבר ה' שקול הוא לנשמה כאכילת 'לחם' לגוף והשגת רוחניות שקולה לנשמה כשתיית המים, כי "לא על הלחם לבדו יחיה האדם" אלא "על מוצא פי ה'" - משם נובעת חיות ממשית, לא 'הרגש' של חיים.

כאשר האדם סועד ליבו בבוקר ואוכל פת שחרית, וחוזר וסועד ליבו בערב - זו לא 'התעוררות', אלא 'מזון' ממש ועל השולחן מונח 'מקור חיותו' הגשמי, הלא כולנו יודעים כיצד חיות הגוף נחלשת כאשר אינו אוכל יום שלם, וכמו"כ כולנו יודעים כיצד ה'גוף חוזר לחיים' כאשר בסופו של יום הוא סועד ואוכל כדי צרכו, באשר זהו טבע כל האדם.

טבע זה שהוטבע באדם הרי הוא 'משל' אשר יש ללמוד ממנו את ה'נמשל', שכן כל דבר ודבר בבריאה הוא משל ללמוד ממנו - והיינו, שחקק הקב"ה בטבע האדם שיהיה מוכרח להעמיד 'חיות' לגופו בלחם ומים גשמיים, ובהעדרם הוא כבר לא 'בן אדם' וחסר לו 'חיות' ממש, בכדי ללמדנו כי גם לנשמה אין 'חיות' ללא 'מזון', וכשם שהמרעב את עצמו יום אחר יום הרי הוא בקושי 'חי' כך המרעב את נשמתו הרי הוא בקושי 'חי'.

ישנם צדיקים המתענים ג' ימים, וישנם כאלה שמתענים משבת לשבת, אך אדם ממוצע שיעשה תענית משבת לשבת מסכן עצמו ממש, לעומת זאת יש המתענים 'חודש' ו'חודשיים', 'שנה' ו'שנתיים' - תענית מ'דבר ה'! והדבר כלל אינו מפריע להם, והנה הם חיים במציאות שיש בה רק 'לחם ומים' גשמיים, וכלל אינם מרגישים רעב הפנימי, ואינם רואים צורך לזון

^א שורש הדברים בספר 'צירה פ"א מ"ד.

^ב ולכשנזכה לגילוי ב'נפש' בסייעתא דשמיא נזכה גם לגילוי מדרגת הזמן ביתר שאת.

^ג על אחרית הימים.

עצמם במזון פנימי.

כנגדם אנו מבררים את הדבר כפשוטו, שקיימים בפנימיות האדם רעב וצמא ממש - "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".

יום הכיפורים - בירור מקור ה'חיים' של האדם

הנה כל אחד מאיתנו שיזכה בסייעתא דשמיא לצום ביום הכיפורים, וכמעט כל אדם חוץ מיחידי סגולה - מרגישים את הרעב כטבעו של עולם, אך טמונה כאן בחינה מהותית למדרגת האדם כיצד הוא מתמודד עם תחושת רעב זו.

כי הנה בוודאי שהיסוד והעיקר הוא להעמיד במחשבתו כי בזאת הוא מקיים רצון הבורא שציוונו לענות את נפשותינו ביום הכיפורים, וכן על זה הדרך עוד כוונות ראויות ונכונות, אך טמון כאן התבוננות עמוקה בנפש האדם - כאשר אני מרגיש רעב וצמא גופניים, הרי זו תזכורת לבחון אצלי את תפיסת ה'חיים' שלי, האם כשם שאני חווה 'רעב וצמא' חיצוניים כך אני חווה 'רעב וצמא' פנימיים.

ישנו אדם אשר יום שלם לא למד תורה, או שכמעט ולא קיים מצוות מעבר למה שהוא מחוייב ויצא ידי חובתו, ועתה הוא עומד לפני 'בחינה' - מהו המבט בסופו של יום, האם 'הכל טוב', אני 'חי' כמו שצריך, או שטורדתו מחשבתו על אונסיו הרבים ועסקיו שלא הניחוהו 'לחיות' כדבעי.

נקודה זו הינה תפיסה עמוקה בנפש וראייה מפוקחת על עצם החיים - מה הם ה'חיים' שלי, ולפי זה מהו 'מקור החיות' שלי, ועל זאת מדובר בפסוק "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", שהמשקל של הרעבון לרוחניות יהיה לא פחות, ובעומק יותר, מהרעבון לחומריות.

יום הכיפורים זהו יום אחד ויחיד שהאדם מצווה בו מדאורייתא על עינוי הנפש, וכל שאר התעניות אינם אלא מדברי קבלה, זהו יום אחד בשנה שהאדם לא אוכל ולא שותה ונדמה כמלאכי השרת - כאן מתקבלת התמונה לאדם כיצד ייראו חייו בשעה שיעזוב את העולם ויניח בו את הגוף, ויעלה מעלה עם נשמתו העליונה להיות בין המלאכים.

אם בעולם הזה לא רק שהוא קיים את דבר ה' אלא היה 'רעב' ממש לדבר ה', אזי כשיגיע יומו לעלות למעלה יהיה לו תענוג גדול וחיות אמיתית, שכן כל ימיו היה רעב לרוחניות וכשממלא את רעבוננו יש לו תענוג גדול מזה, אך אם מצב האדם בעולם הזה ש'רעב' ושובע' הם מושגים גשמיים גרידא אזי לא יהיה לו שום סיפוק והנאה ר"ל, שכן מימיו לא היה רעב ל'רוחניות'.

הוי אומר שיום אחד בשנה ניתן לנו 'מבחן' לבדוק עצמנו מהי באמת תפיסת החיים שלנו, אע"פ שבוודאי עצם היותנו מורכבים מ'גוף' מעמיד בנו 'רעב ושובע' גשמיים, אך הבחינה היא האם יש בנו גם 'רעבון ושובע' רוחניים.

והבחינה הזאת יש לו ב' קומות, שכן ראשית יש לבחון האם יש בו 'רעבון' רוחני - האם חסר לו 'חיים', ורק לאחר מכן יכול לבחון כיצד הוא משביע את אותו 'רעב' ומהיכן הוא שואב את 'חיותו' עד שמגיע לשובע 'פיזי' ממש.

משל למה הדבר דומה - לתינוק שמתעורר באמצע הלילה ורוצה 'בקבוק', אך אימו מביאה לו 'מוצץ' והוא נרגע, אע"פ שבוודאי אין כאן לא אכילה ולא שתייה, מכל מקום תנועת המציצה מרגיעה אותו, ומהוה לו תחליף לבקבוק שביקש מתחילה.

הנה כי כן העולם הזה בנוי על הרבה 'תחליפים', 'המוצץ' הוא תחליף לבקבוק,

מהוה תחליף 'פיזי' וממשי לשובע גופני, וזהו המבחן והבדיקה הניתנת לנו ביום הכיפורים.

ואף כי אי אפשר לעקור את הצורך הגשמי לאכול, שכן גם האדם המאושר עלי אדמות אינו יכול לבטל כליל את הצורך באכילה היות וסוף כל סוף הרי הוא מורכב מ'גוף', אך עכ"פ יכול הוא לדחות לזמן מה את הרגשת הרעב.

כן אנחנו איננו מכחישים את היותנו 'גוף', אלא יסוד הענין הוא הבדיקה והבחנה האם קיים 'כח של רעב שובע' פנימי כנגד הגוף, אשר בכוחו יהיה להשקיט את התביעה חיצונית ולהרגיע את הרעב לענייני הגוף.

הרעב והצמא ביום הכיפורים - פתח לעבודה בעצמות הנפש

כל השנה כולה הלא אנחנו אוכלים ושותים ועוסקים בתורה ובמצוות בחדא מחתא, ואין אנו באים בהכרח לידי בחינה ובדיקה בעצמנו האם אכן קיימת בנפשנו התפיסה של 'רעב ושובע' רוחניים.

אך כשמגיע היום הקדוש בשנה ואיננו אוכלים ושותים ומענים את נפשנו כפי שנצטוונו בתורה, אז מתעוררת בנו תחושת הרעב והצמא, ובזאת נפתח פתח אשר ניתן לראות דרכו האם יש בנו את 'החיות הפנימית', האם היא מביאה אותנו לידי שובע המשקיט את הרעב כפשוטו ממש, או שמא אין בנו אלא 'רעב ושובע' גופניים גרידא.

נקודת המבחן בזה היא אופן ההתמודדות של האדם עם ה'עיניו', יש אחד אשר לא זזה עינו מהשעון לראות אימתי יוכל להשקיט קצת את רעבונו, האחר מחשב במוחו כמה שעות נשאר לו עד צאת הצום, והשלישי מנסה לשקוע בניגונים של קדושה במהלך התפילה - אך הצד השווה שבכולם, שהם בורחים מן המציאות עצמה.

וכמו"כ אלו שמעשנים ורוצים להיגמל בונים להם 'תחליפים' שיש בהם דמיון מסויים לעישון.

כן הוא הדבר בענייננו - שבפשטות נראה כי ה'שובע הפנימי' יש בכוחו לעמוד בתורת 'תחליף' ממש לשובע גשמי, ואפילו שיתכן שמצד הגוף ישנו רעבון, אין האדם מרגיש בו מכח השובע הפנימי אשר בנפשו. ולאמתם של דברים, עיקר מציאות ה'שובע' הוא ה'שובע הפנימי' מצד הנשמה, וכל מציאות ה'שובע החיצוני' מצד הגוף הינה כ'תחליף'.

והענין הוא שגם האכילה הגשמית עצמה מורכבת משני חלקים, א'. עצם המאכל עצמו אשר יש בו כדי להחיות את גופו. ב'. מה'טעם' אשר יש לו במהלך האכילה, שכן גם אם יאכל את הנצרך לו לפי כללי המזון, אם לא יהיה לו 'טעם' אזי תישאר בו תחושת 'חסר' אשר עצם המאכל אינו מספק לו.

ועל ה'טעם' נאמר «טעמו וראו כי טוב ה''' (תהילים לד, ט), להשגת רוחניות יש 'טעם', לא רק הגדרה של 'טעם' מצד ההבנה השכלית שבדבר אלא שבצומק זהו 'טעם ממשי', 'טעם פיזי' שמתלבש באדם.

הנה כי כן, הלא כל אחד אשר חווה 'חווייה רוחנית' יודע כי היא נותנת בו גם 'הרגשה פיזית', וכל אחד ואחד לפום ערך דיליה אם זה בזמני שמחה או שאר זמנים מיוחדים שעברו עליו, אשר ברור לכל כי אף על פי שהיא לא 'פיזית' וגשמית, אלא רק 'קורת רוח' ו'סיפוק פנימי', עדיין הדבר נתן בו רוגע 'פיזי' וממשי.

אלו שנמצאים בנקודת הזמן של לידת בניהם, ייתכן שיעבור עליהם זמן ארוך מבלי שיכניסו דבר מה לפיהם, לא רק מחמת ה'טירדה' אלא מחמת האושר הפנימי שממלא אותם, וכלל אינם מרגישים 'רעב'.

כן היא ההבנה שישנו 'שובע רוחני' אשר

^ה אע"פ שגם זה גרידא יש לו מימד של 'טעם' אמיתי.

ונוגעת היא לכל השנה כולה אלא שהמבחן בפועל הוא ביום הקדוש הזה אשר אנו נדמים כמלאכי השרת.

ולא די לנו בהידמות חיצונית אלא בהידמות פנימית ונוקבת, ובמהלך זה נצטוונו להתנתק ממקור החיות הגופני וכך אנו בודקים בנפשנו את האמת הפנימית, מהי מדרגת החיות הרוחנית, האם היא קיימת?, ואם כן, מהי מדרגת השובע אשר האדם יונק ממנה.

וזהו עומק משפטו הנוקב של אותו חכם - "ביום הכיפורים מי צריך לאכול?", אשר זהו משפט היוצא מן האדם אשר יש לו חיות של 'לפני ולפנים', מעומקי הנשמה, ומשם מושך על עצמו בפועל ממש את הרגשת השובע המשכחת ממנו כל טעם וענין במאכל ומשתה - מי צריך לאכול?.

"לפני ה' תטהרו" -

העמדת הנפש 'לפני ה'

והנה כל 'ענין' או 'מדרגה' צריך שיהיה להם 'שעת מבחן', 'שעת בדיקה ואמינות', כאשר דווקא מתוך מבחן ובדיקה יידע האדם מהי מדרגתו ואנה הוא הולך, ועל כך עומד יום הכיפורים כ'שעת מבחן' למדרגת הפנימיות שבאדם - 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו' (ויקרא טז, ז), זהו יום של 'כפרה' מלשון 'לנקות ולגלות' את המציאות הפנימית שבנפש אשר היא מכוסה ונסתרת כל השנה, ובהא גופא מושרשת הטהרה שנמשכת על האדם ביום הכיפורים, בהיותו 'מגלה' את פנימיותו ומעמיד ומברר בעצמו שיש לו חיות פנימית טהורה.

מעתה נראה שזהו עומק המושג "לפני ה' תטהרו" - כי כל בר דעת יבין שאין הכתוב עוסק בשאלת ה'מיקום' של הטהרה שהוא 'לפני ה'', ועיקר הענין אינו עוסק בשאלה אם נעשית הטהרה במקום זה או במקום אחר,

באשר כל אלו הם דרכים של 'היסח הדעת' מן העינוי מתוך מטרה להקל על הסבל שמציק להם כ"כ, כמוהם גם עקרת בית בשעה שהיא צמה מעוניינת היא להסיח את דעתה במיני עיסוקים אם בסידור הבית או ניקיון וכיו"ב, ובכך מסיחה דעתה מן הרעב והצמא.

אולם כל אדם 'פנימי' מבין שזאת 'ברירה' מהמציאות, וישנה צורה אחרת לגמרי היא להתמודד עם הרעב והצמא - והיא לזהות בעצמו מקור חיות פנימית שמשביעה את נפשו ומשקיטה את רעבונו, באופן שתפחת אצלו תחושת הרעב מתוך השובע הפנימי והרוחני אשר בו.

עבודה זו בשורשיה הינה עבודת חיים, ויש בה מדרגה לפני מדרגה אשר בכל מהלך החיים ניתן להיכנס בהם לפני ולפנים אל 'חיות נשמתו', אלא שנקודת המבחן של האדם היא בצום יום הכיפורים אשר כנגד 'הרעב הגשמי' וההשתוקקות הגופנית אל מאכל ומשתה, מעמיד האדם תחליף של 'שובע' ומקור של חיות פנימי מתוכו.

עבודה זו בעיקרה איננה 'היסח הדעת' מן הרעב, אלא אדרבה לתת מענה ותשובה כנגד הרעב הגשמי על ידי בירור וזיהוי נקודת החיות הפנימית הטמונה בו - בנשמתו, שמשם יונק הוא את חיותו.

לשם הפשטת הדברים, נראה להוסיף משל בדבר - והוא, שכשם שיש רכבים המונעים על 'גז' ובמקביל הם מונעים גם על 'דלק', ואם נגמר ה'גז' ממשיך הרכב לעבוד על ה'דלק' - כך הוא האדם אשר יש לו שני מקורות של חיות ממש, האחד גשמי והאחד רוחני, וכאשר האחד אינו עובד השני יכול להשלים אותו ולעשות את תפקידו.

בחינה זו היא 'בחינת החיים' המושרשת בעומק העומקים של נפש האדם - 'מהיכן הוא חי', 'מהיכן היא יניקת חיותו, ומהו 'מזונו',

את חיותו אלא הם 'תחושות' ו'רגשות' של התעלות, אבל ביום הכיפורים הננו עומדים 'לפני ה' למבחן על הא גופא, ועל האדם לבדוק באמת 'מהיכן אני חי', האם מה' יתברך או חלילה ממקור אחר.

זהו מבחן על השנה כולה היאך הוא מעמיד את ה'נפש' שלו, מהיכן ה'חיות'?

עומק ההשוואה בין ה'לוחות השניות' ל'עבודת יום הכיפורים'

מעתה נשוב אל פתיחת דברינו להבין בעומק ענין הלוחות השניות אשר הם מעשה ידי אדם - והוא, שכשם שבלוחות השניות נכנס אור אלוקי בגוף הלוחות שנעשו על ידי משה רבינו, כן הוא הדבר בנפש האדם אשר האלוקי של הנשמה נכנס ב'לוחות' אשר האדם מביא מתוך תוכו ומעצמות גופו.

כלומר, שעבודת האדם היא להביא מדיליה את הנקודה הגשמית אשר יוטבע בה אור הנשמה, ויתאחדו נשמה וגוף, כפי שעשה משה רבינו אשר במעשה ידיו הביא את הלוחות והמכתב אשר הוטבע בהם האור האלוקי של עשרת הדברות - או אז יש לו להתבונן האם אכן נקלטו הלוחות והתקבלו אצלו או לאו.

והנה כנסת ישראל בכללותה קיבלה את הלוחות השניים ביום הכיפורים, והאור האלוקי הגנוז בתורה הקדושה התקבל בכלל ישראל, אלא שבכל נפש ונפש בפרטיות יש 'עבודה' לקבל את ההארה הזו - הארת הרוחניות בתוך תוכם של החיים הגשמיים.

ובוודאי שה'רצון' הוא התחלת בניין העבודה, ורק מתוך התעוררות הרצון הפנימי לקבל את הלוחות באופן פרטי - 'בעצמות הנפש', יש להתחיל בעבודה זו, אלא שיש להאיר בזה כיצד להכין עצמנו לעבודה זו, הכיצד נדע אם 'קבלנו את הלוחות'? והיאך נבין באמת אם המאור הרוחני מזין ומחייה אותנו?

ולהבדיל אלף אלפי הבדלות לפני ה', אלא עסקינן הכא בבירור הגדרת הטהרה שהננו עומדים לבדיקה ובחינה האם נקודת החיות הפנימית דידן היא מה' יתברך?, האם 'חיות' אלוקית מרגיעה ומאזנת את חיי האדם כמו הייתה חיות גשמית?

בחינת זו היא ה'טהרה' - הבירור שהאדם מברר ביום הכיפורים כי נקודת חיותו הפנימית אכן מושכת עליו חיים ממקור החיים, זהו גופא רוח טהרה שבאה על האדם ביום הכיפורים שזהו זמן הארתה, זהו עומק המושג 'לפני ה' טהרה'.

ובאמת שלעתיד לבוא כל מזון הצדיקים הוא מה שנהנים מזיו שכינתו כאמור בדברי רבותינו (ברכות יז, א), היות וזהו עץ החיים ממנו ינקו את חיותם גם בעולם הזה, והיינו שלעתיד לבוא יזכו הצדיקים לשלימות מדרגת נשמתם שהיא 'לפני ה'', אלא שמציאות הרכבת גוף ונשמה אינה מאפשרת להישען אך ורק על עץ החיים העליון, וזקוקים הם גם לזון עצמם מן הגשמיות.

וביתר חדות יש לומר, כי הבחינה של 'לפני ה' טהרה' היא בירור בעצם הנפש, היות וביום הכיפורים אין לאדם מקור חיות אחר מלבד חיותו לפני ה', והיינו שאין לו לינוק חיות אלא מעצם נשמתו אשר היא לפני ה', באשר הוא חייב בעיניו הגוף - ואז מתגלה האם הוא מקבל 'חיות' מהיותו לפני ה' או לא, וזהו דבר אשר ניתן לחוש אותו במוחש ממש.

כל השנה כולה עיקר עסקנו הוא בלימוד סוגיות התורה, ובבירור פרשיות העבודה - אך יום אחד בשנה הננו עומדים לפני המבחן האמיתי, האם זהו רק בגדר של 'לימודים' ו'דיבורים' או שזהו בגדר של חיות הנפש באמת?

וייתכן שישנם דברים המרוממים את האדם ומעלים אותו, או נותנים לו הרגשה טובה, אך עדיין לא עליהם הוא נשען ולא מהם יונק

ביאור ההכנה המצטרפת לעבודת ההידמות למלאכי השרת

על זאת יש להודיע כי ההכנה שלנו היא בעצם היותנו מביטים על החיים בעולם הזה ב'מבט של מלאך' - הלא ה'מלאך' פעמים שמגיע הוא לשליחות בארץ: אך אין מקומו בעולם הזה וגם בעת שליחותו אינו יורד אלא לבצע את המוטל עליו ולשוב למקומו בגבהי מרומים, וכמוהו גם אנו מקומנו בתחילה בשמיים היה ולא ירדנו לעולם הזה אלא לבצע את המוטל עלינו ומיד בסיום תפקידנו לשוב למקומנו כאשר בתחילה.

החילוק בין האדם למלאך הוא שהאדם ירד לשבעים או שמונים שנה והמלאך ירד לכמה רגעים - והצד השווה בין המלאכים לבינינו שהעולם הזה אינו מקומנו.

אין לנו שייכות אמיתית כאן בעולם כמו של'מטייל' בחוץ לארץ אין שייכות אמיתית למקום שבו הוא נמצא, וכשם שאותו מטייל כאשר חוזר לעירו ולביתו ממלא את ליבו התחושה של 'הגעתי למקומי' כך אנו כאשר נשוב אל עירנו ובתינו בעולם האמת צריכה למלאות את כל הווייתנו תחושה זו - 'הגעתי אל מקומי, ושב אני לביתי'.

מקומנו הוא - למעלה, ולא ירדנו לארץ אלא לזמן מה.

תפיסה זו איננה בגדר 'דיבורי התעוררות' או 'אימרה עמוקה', ואפילו לא 'הגדרה שכלית' - תפיסה זו היא עצם החיים עצמם, כיצד אני תופס את חיי והיאך אני מביט על עצמי ביחס אל העולם שסביבי, האם אני שייך לכאן או לשם?

אכן כלל בני האדם נוטים להביט על עצמם ב'מבט הפוך', ואין זה פלא! הלא אין לאדם

זיכרון או חוויה פנימית שיקשרו אותו באופן טבעי עם העולם העליון, ולאדם הפשוט אין שום ידיעה מלבד זאת שנולד כאן בעולם, כאן גדל, וכאן בנה את עצמו, ומכאן ינק את חיותו כל משך ימי חייו, אבל כאשר האדם רוצה לצאת ממרוצת החיים ולעלות טפח למעלה להציץ אל פנימיות עולמו, עליו ליישר עצמו ולהביט על העולם הזה כמבטו של 'מלאך'.

וכך יאמר בליבו - היכן אני גר? 'בשמיים', א"כ מדוע אני כאן? 'באתי לתקופה קצרה'.

ושוב יש לברר כי אין הכוונה בדברים להעמיד 'רעיון שכלי' - זאת 'שאלת חיים', 'שאלה של תפיסה על החיים', וכפי שהזכרנו, כאשר אדם נוסע ללון בית מלון, בקומו בבוקר הוא 'חי ומרגיש' שלא כאן מקומו, הוא רק אורח כאן, מסתבר שבדעתו חולפת תמונת ביתו ותבנית מקומו אשר לשם הוא מתעתד לחזור - אך כעת הוא כאן, 'מתארח'.

כך הוא בעומק הנפש, אשר צריך האדם להיות 'חי ומרגיש' שלא כאן מקומי, יש לי בית והנני מוכן ומזומן בכל עת לשוב אליו, אכן בית זה אינו רשום בשום מסמך ממשלתי ומסתבר שגם אין לו תוקף משפטי - אך זהו ביתי 'בגן עדן', ושם היא אחוזת נחלתי.

לולא תפיסה זו יקשה מאוד על האדם שלא להיסחף בזרם העולם, והיות שמטבע העולם הוא כך שהוא מושך וסוחף אחריו את כל הדרים בו - 'כל הדרים בו' דיקא, באשר הם חלק מן העולם הזה וכאן הוא מקומם, אך לשנעתיק מקום דירתנו מתוך תפיסת חיים שלא לנו העולם הזה, ונעבור דירה בתפיסת עצם הנפש אל דירתנו האמיתית, הקבועה, והנצחית, אזי אין העולם כל כך יגרור אותנו אחריו בהיותנו נחשבים בעיני עצמנו כ'זרים' בתוכו - מתארחים.

¹ כפי שמפורש בכמה מקומות בתורה, בפר' וירא ועוד, ויש במיני שליחויות אלו כמה מדרגות באשר יש מלאכים המתלבשים לבוש חומרי, ויש שאינם לבושים בשום מלבוש. (ודנו הפוסקים האם ניתן לצרף את אברהם אבינו למיניו, וכיו"ב).

אלא בעולמה של הנשמה. ומבט זה המתגלה בעיקרו ביום הכיפורים יש להמשיכו על כל ימות השנה - "מים יוצרו ולא אחד בהם" (תהילים קלט, טז), זה יום הכיפורים" (הו' ברש"י שם. ריש תדב"א) - אשר התענית מחייה את כל הימים בחיי הנשמה.

אך אין הכוונה בזאת להמשיך באותן פעולות ממש כמו ביום הכיפורים, ובצאת היום הקדוש אומרים לו "לך אכול בשמחה לחמך" (קהלת ט, ז. ויעו' מד"ר קהלת שם) ושוב חזרה אל עולמך, וביותר שכבר מיד בצאת הצום יש לכתחילה להתחיל בבניית הסוכה כדי להתחיל מיד במצווה - אין כלל כוונה שכל ימות השנה נישאר צפונים וטמונים בבית המדרש ושם נחיה בנינוק ממהלכי הגוף, אלא שיש למשוך מים הכיפורים את המבט העמוק והפנימי על 'חיי הגוף'.

אם נצא מיום הכיפורים ללא התבוננות עמוקה בדבר, שגרת החיים תסחף אותנו במשך כל השנה כולה שוב להיות חלק מן העולם, לא ניתן להתכחש לעובדה שטרדות החיים מושכות את האדם שיפנה אליהם ושכל כולו יהיה עסוק בהם, ולשם כך יש לצאת אל העולם עם מבט אחר - אני 'מלאך' שמתארח כאן, 'אני' אינני גוף 'אני' נשמה.

גם המלאכים אשר ירדו לעולם ונכשלו בבנות האדם כמובא בפרשת בראשית: (בראשית 1, ב) - שורש עניין חטאם הוא היותם מזדהים ומחוברים עם מקומם וסביבתם, או אז הם נסחפים אחרי העולם ותאוותיו, ורק מלאך' שאפילו כאן בארץ בעיני עצמו נשאר 'מלאך' ותופס את מציאותו כאן כנטע זר בתוך המציאות החומרית, תפחת אצלו הנטייה הטבעית להיסחף אחר ענייני העולם.

בנקודה זו אדם מציל עצמו מן הסחף של

איברא, שהיות ודברים אלו אינם 'רעיון' בעלמא אלא 'עבודת חיים', יש לידע כי טעונה היא 'זמן' - זמן של התבוננות ומחשבה על מנת לקנות תפיסה זו בעצמות הנפש, אך יש לידע כי אופן העבודה הוא פשוט בתכלית, לעיין בשכלו מתוך 'חשיבה בריאה' - 'היכן ביתי?' היכן באמת אני גר? מה הכתובת של הבית שלי?.

יש לידע כי 'חשיבה' במהלך שכזה היא משחררת מאוד מלחצי העולם וטרדותיו, ואם אכן יסתכל אדם על העולם במבט אמיתי מתוך כנות פנימית ולא רק מן השפה ולחוץ מיד באותו רגע רוב 'בעיות החיים' יפתרו לו, היות ורוב הטרדות שתופסות ומושכות את האדם אליהם נובעות מכך שהאדם עצמו מזוהה ומחובר עם כל הנעשה סביבו - לו יצוייר שלא היה גר כאן אלא במקום אחר, ואינו אלא תייר סביר להניח שלא היה מטריד אותו מאומה, הלא אם יגיע לטייל במדינה אחרת ויבואו לעניין אותו ב'פוליטיקה מקומית' או לשאר צרכי אותה מדינה הנידונים שם, לא ייכנסו הדברים לאוזניו, זה לא מעניין אותו, ואין לו שום חלק בזה - הוא לא מזוהה את עצמו מחובר למקום ולאנשיו הוא רק תייר.

המאמץ לעצמו מבט שכזה על החיים ומבינו היטב, ייתכן וישמע בני אדם סביבו עסוקים בלהט על ענין כזה או אחר מענייני העולם, אך לא יבין מה הענין ועל מה העסק, ולא מחמת חוסר הבנת העובדות ומשמעותם אלא משום שאין לו טעם בדברים אלו, הוא אינו מזוהה עם המהלך כולו - אומר הוא לעצמו אין הדברים נוגעים ל'חיים שלי' והנושא כולו אינו מענייני.

שורש מבט זה הוא ביום הכיפורים - יום אחד בשנה שאנו עומדים בצלם ודמות 'מלאך', מתעטפים לבנים וכל עסקנו הוא אינו

^ח יעו' ליקוטי מוהר"ן תו' קע"ט.

^ט וברור שלא באנו בזאת לבאר סוגיא עמוקה זו, אלא במישור ההבנה הפשוט.

חשבה בליבה שעדיף לה להתנהג כמו ילדה בת שנתיים, כך היא תרגיש טוב ביניהם.

כן הוא הדבר בענייננו, שאכן ההסתכלות על העולם במבט שאנחנו 'נטע זר' בתוך החיים העכשוויים של החומר יש בה נקודת סבל, אבל מאידך אין לך שחרור יותר עמוק מזה בנפש, שכן רוב המתחים הפנימיים שאנחנו עוברים כאן בעולם נובעים מהזיהוי שלנו כחלק ממה שקורה כאן - כאשר האדם מרגיש לגבי עניין מסויים שאינו שייך אליו אין לו ממנו שום 'מתח' או 'טרדה'.

תפיסה זו היא מקור של צמיחה נפשית - אדם שאינו מזהה את עצמו כחלק מההווה החומרית נפתחים בפניו אופקים רחבים יותר מאלו שההווה החומרית מציעה, בנקודה זו ממש הוא חוצה את המסגרות והגבולות המצומצמים שהעולם החומרי קובע ויוצא אל עולמה הרחב של ה'נשמה'.

הגע בעצמך, אדם שמקום מגוריו בעיר שכל הווייתה היא 'חומר', והוא כמו אנשיה אינם רואים שום תכלית וערך בעולם מלבד 'ערכי החומר', ובעיניו זו צורת החיים - הרי הוא אדיש אל נקודת החיים הפנימית שבו, הוא מצטמצם לו בעולמו של הגוף ומושגי החיים החומריים, ואף לא מנסה להרחיב אופקים ולגלות את מרחבי החיים האמיתיים, אבל אם מבטו על אנשי העיר הזאת יהיה שהם 'חיים הפוך' זו תהיה נקודת הצמיחה שלו, בתפיסה זו הוא ייצא מן האדישות לגבי ה'חיים' ומצייר לעצמו 'קו חיים' עליין ובלתי גבולי:

הדברים הללו - בתורת "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא"

דברים אלו הם בגדר הפשטה ממשית

העולם כולו - אכן הוא הולך בין אנשים ונדמה כבן אדם, אבל באמת הוא 'מלאך', הוא 'נשמה' אשר איננו מזוהה עם סביבתו הזמנית והחומרית.

העמדת התפיסה ש'אני - נשמה'

בכדי שנוכל לנצל בסייעתא דשמיא את היום הקדוש הבא עלינו לטובה אנו זקוקים לשנות את המבט, ולהעמיד תפיסה ברורה בעצם הנפש.

וכפי שהארכנו במקום אחר (דע את עצמך) בבירור צלם ודמות האדם, אשר יש המבחינים עצמם כ'גוף' אשר התלבשה בו הנשמה, ויש המבחינים עצמם כ'נשמה' אשר לבשה מלבושי גוף - ונקודה זו נעוצה בעצם עבודת היום הקדוש הזה.

והוא, שהמבט ביום הכיפורים מזדקק ומתברר - מי אני בעצם?, 'נשמה', אלא שאני לובש 'מלבושי גוף'. ממילא, 'גופי' נמצא כאן אך אני עצמי איני כאן - 'אני' יושב בעולמה של נשמת, ה'גוף'? זה רק לבוש.

'עולם הנשמה' - מקור של צמיחה

ייתכן והשומע דברים אלו יבוא ויאמר - הלא הדבר גורם ל'סבל', להיות כאן אך לא לקחת חלק? לחיות כאן אך להתעלם מהמקום הפיזי אשר בו אני מצוי?

ואכן יש צדק מסוים בדבריו - אודות כך שלאדם בעולם הזה יש 'סבל', השאלה היא ממה הוא סובל!?, נסביר.

הדבר דומה ל'מטפלת' אשר עיסוקה הוא לשמור על ילדים בגיל שנתיים, כל יום מ-8:00 בבוקר עד 1:00 בצהריים שוהה עימם, מאכילה אותם ומשחקת איתם - והנה יום אחד

* וכל ענין התענוג שיש לאדם להתענג בעולם הזה כפי המבואר במס"י (פ"א, ד"ה נמצינו למדים) אינו אלא לענין יישוב הדעת ב'עבודה' כפי שמבואר שם, ודווקא בהיות האדם שקוע כולו בעבודת ה' ואינו משתמש בתענוג החומרי אלא מעט לשם יישוב הדעת אז הוא דב ראוי, אך זהו דווקא כאשר המבט על החיים הוא ש'חיים' לשם תענוג מהחומר' זו צורת חיים מעוותת.

בורח הוא כתינוק הבורח מבית הספר. אמנם יש אדם מרומם יותר אשר יש לו מעט חיבור אל 'חיי נשמתו', וממילא הוא מקבל ממנה מעט 'חיות', אך עדיין קשה לו ההתנתקות מהעולם החומרי שהוא מורגל אליו.

וככל שהאדם מזהה את עצמו יותר עם ה'מלאך' שבתוכו, עם 'הנשמה' שבו, עם האור הרוחני והאלוקי הטמון בו - כך תגדל תשוקתו ליום הכיפורים ובעיצומו של יום לא יהיה בו שום 'דחף' או מחשבה טורדנית של 'רעב וצמא', למה לו שיעבור היום? טוב לו כאן בעולמה של הנשמה, והן אמת שהגוף אינו מורגל שלא לאכול ולא לשתות יום שלם אבל 'יום אחד בשנה' אשר הוא גילוי נקודת האמת הפנימית של כל השנה כולה נדחק מקומו של הגוף לעת עתה ואין לו לאותו אדם אלא את 'נשמתו'.^א

ביום הכיפורים עבודה זו מתלבשת לדינא ממש בהיותנו מחויבים בחמישה עיניים, בדחיקת דרישות ה'גוף' במסגרת 'עולם הגוף' ובהעמדת דרישותיה של ה'נפש' במסגרת ה'זמן' - 'יומא דנשמתא'.

ובזאת 'ובן עומק ענין העיני אשר הוא בבחינת 'מרעיבו שבע' - בהרעבת 'חיות הגוף' ובשביעת 'חיות הנשמה'.

אם כנים הדברים בלב השומע אזי מוכרח יהיה שיחוש ולו במעט את נקודת ה'מרעיבו שבע' אשר דיברנו, ובוודאי ירגיש את אור הנשמה המחיה אותו ממש, וישיש בנפשו להימצא במציאות ממש ב'עולמה של נשמתו', אין לו אלא להשתוקק ולהתגעגע ל'אותו היום' להתענג בו עונג אמיתי המשיב את הנפש, ובעיצומו של יום מתרפק הוא על ניגוני

להשגות גבוהות אשר אנו מדברים עליהם בדרך כלל, להביא את הדברים מן ה'שכל' לחיי המעשה.

לרוב, קל יותר לשמוע רעיונות גבוהים שנראים כמרוממים ומעלים את האדם, אולם יש לקנותם לעצמנו ממש, ולנסות להלביש ולהוריד אותם עד נקודת המעשה, ולראות האם באמת הדיבורים הגבוהים שכולנו זוכים לדבר והסוגיות הנעלות שאנו עוסקים בהן - האם הם באמת מתלכשים למעשה? האם הם מגיעים למקום העשייה או שנשארים בגדר 'רעיונות'?

הדבר הבסיסי שעלינו לבחון בעצמנו הוא כפי שאמרנו - מהיכן החיות שלנו? ונוסף על כך יש לבדוק בנפשנו כיצד אנו מזהים עצמנו ביחס אל העולם, האם אנו נבלעים בתוכו ומזהים עצמנו כחלק בלתי נפרד מן ה'שצף קצף' החומרי, או שאנו רק 'גרים בארץ' כפי שאמר אברהם אבינו על עצמו.^ב

ותפיסה זו של היותנו גרים בארץ היא שורש עצירת הסחף החומרי, ומנקודה זו יונק האדם את כח הצמיחה הרוחני שבו.

יום אחד בשנה נתן לנו הי"ת אשר בו מוכרחים אנו בפועל ממש לעצור ולהשבית את חיי החומר אשר לנו לגמרי - ולחיות יום אחד בעולמה של הנשמה.

ומכאן שהמזהה את עצמו ואת חייו דרך 'גופו' אזי יום זה הוא אכן סבל כל יתואר עבורו, שכן אין לו שום מקור חיות באותו היום, ה'גוף' מושבת ואת 'חיי הנשמה' אינו מכיר, אדם שכזה לא כ"כ מצפה ליום הכיפורים, ומסתבר שבעיצומו של יום כבר ממתין ומצפה לשוב לחיות את חייו העלובים, ומיד בצאת הצום

^א בראשית כג, ד. ויעוי' תהילים קיט, יט.

^ב כפי שבהיות האדם ישן על מיטתו בטלים דרישותיו של הגוף במידת מה, וכן הוא הדבר במשה רבינו שלמשך ארבעים יום וארבעים לילה לא אכל לחם ולא שתה מים, באשר עלה ונתעלה בנפשו למקום גבוה ומרומם אשר שם לא חלי ולא מרגיש ברעבון גופו - מציאות גופו 'בטלה' אל נשמתו וחיותו אינה אלא 'חיות הנשמה'.

אם הדברים נשארים בגדר 'רעיונות', אזי זקוק האדם לתהליך של 'עבודה' כל אחד מנקודת מדרגתו על מנת להעתיק את הדברים מן ה'רעיון' אל החיים עצמם, על ידי קיום תורה ומצוות בפועל, ובדרך של עבודה פנימית.

ומי שעשה 'עבודה' בעצמו, אזי מסתבר שהוא מזדהה עם הדברים שנאמרו בפשיטות, שכן אין בהם חידוש.

זהו מבחן בנפש האדם האם ה'לימוד' הפך להיות 'תפיסת חיים' או שזהו לימוד שנשאר בגדר 'לימוד' ותו לא - זהו ה'מודד' אשר בו אנו נמדדים ונבדקים האם אנו אמיתיים עם עצמנו והתורה הקדושה אשר אנו עוסקים בה במהלך השנה היא 'תפיסת חיים' או שהיא נשארת בגדר 'רעיון צדדי' בנקודת החיים.

נאחל בזאת שבסייעתא דשמיא נזכה לעלות קומה בתפיסת החיים - מחד, להרחיב את האופקים יותר ולהוסיף ידיעות בתורה, ומאידך, שנזכה להחדיר את ה'ידיעות' הללו לטבעיות הנפשית שבתוכינו, על ידי הקיום של המצוות בפועל ולימוד התורה, ואז נזכה בסייעתא דשמיא לבנות חיים אמיתיים.

נשמתו ויש ושמש שמחה שאין כמותה בעולם כולו להתעסק ב'צרכי נשמתו'.

איננו מצפה כלל וכלל ל'יום שאחרי' וכי מה מצפה לו יותר טוב, הלא אדרבה בצאת יום הכיפורים חוזר הוא אל ליבת המאבק התמידי בין 'גוף לנשמה', עוד זה עוסק ב'נעילה' והוא כבר יחזור ל"סלח לנו כי חטאנו" במעריב.

יום אחד בשנה ניתנה לנו האפשרות לעמוד בפנימיות נפשנו "לפני ה'" ולהעמיד עצמנו כ'מציאות של נשמה', וכי ביכולתנו לצפות לעונג גדול מכך?, הלא וודאי לאחר יום הכיפורים אנו חוזרים אל מציאות של 'גוף ונשמה' ושם תפקידנו יהיה לגלות את ה'אני נשמה' בתוך תוכו של 'עולם הגוף', אך עתה שהננו עומד בנקודת המקור של 'החיים' אין לנו אלא להתענג בעצם ה'חיים' הללו.

בירור האמת בייחס לעצמנו

הן אמת שאנו רגילים בבירור סוגיות התורה הקדושה ברובד העמוק שבהם, אך בכדי שנהיה 'אנשי אמת' בייחס לעצמנו יש לעמוד לפחות פעם אחת בשנה² למבחן - האם כל מה שאנו עוסקים בו במהלך השנה נשאר בגדר 'רעיונות' או שהם נקלטים בנפש האדם והופכים להיות 'חיותו'.

² ועדיף אפילו יותר מפעם אחת.

אוצר האותיות

הקב"ה מטהר את ישראל

ב' בחינות בטהרה: א. "לפני מי אתם מטהרים" - לפני הבחינה הנקראת "מי". ב. "ומי מטהר אתכם" - ה"מי" גופא הוא זה המטהר אתכם.

כפרה מצד תפיסת האין שביו"כ

בירור הדברים כך הוא. בעצם, ביום הכפורים כתוב: "לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ל), ועומק ענין הטהרה לפני ה' נראה, שהנה בגמ' יומא מבואר, שישנם סוגי עוונות שאין יום הכיפורים מכפר עליהם, כגון: "האומר אחטא ויום הכיפורים מכפר - אין יום הכיפורים מכפר" (יומא פה ע"ב), או "יום הכפורים מכפר לשבים, ואינו מכפר לשאינם שבים" לשיטת רבנן, ועוד כמה וכמה פרטי דינים המבוארים בסוגיא שם, שאין יום הכיפורים מכפר עליהם.

ולשון "אין יום הכיפורים מכפר", כבר קבלנו, שאל תקרי אין אלא אין. דבר שהיש אינו מכפר עליו, האין מכפר! אין להם כפרה מצד היש, והאין הוא גופא כפרתם. מצד תפיסת היש, באמת אין להם כפרה, אבל מצד תפיסת האין של יום הכפורים, גם לעוונות כאלו יש כפרה.

"וזרקתי עליכם מים טהורים" זו בחינה של יש, שהקב"ה זורק מים על ישראל לטהרם. משא"כ בחינת "מקוה ישראל ה'", אם הקב"ה כביכול הוא מקוה - הרי שזו טהרה של בחינת אין הנמצאת ביו"כ, של התכללות בקב"ה.

בבחינת "וזרקתי עליכם מים טהורים", כיון שלא מדובר בעצמותו ית', אלא הקב"ה פועל דרך המים - הרי שכביכול המים מושגים, אלו הם מי טהרה, זהו ה"יש" שבטהרה. אבל "מקוה ישראל ה'" כביכול זו עצמותו יתברך, ואז לית מחשבה תפיסא ביה, זהו אין.

ב' בחינות של טהרה

"אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר: 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם', ואומר: 'מקוה ישראל ה'', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל" (משנה שלהי מס' יומא).

יש כאן שתי בחינות: האחת - "לפני מי אתם מטהרים", והשניה - "מי מטהר אתכם".

והביא רבי עקיבא מקור לדבריו משני פסוקים, ובעצם אלו שתי בחינות של טהרה: א. "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". ב. "מקוה ישראל ה' - מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

חילוק גדרי הטהרה נראה כך. "וזרקתי עליכם מים טהורים" כלומר, הקב"ה זורק את המים על האדם. אבל "מקוה ישראל ה'" פירושו, לא שהקב"ה זורק על האדם את המים, אלא שהאדם נכנס למקוה, נכנס למים, נכנס לקב"ה. כביכול הקב"ה הוא ה"מקוה" במשל, והאדם נכנס לבוורא יתברך, וזו גופא טהרתו!

מצד הבחינה הראשונה, הטהרה אינה כביכול מעצמותו יתברך, אלא הקב"ה משפיע שפע של טהרה. "וזרקתי עליכם מים טהורים", הקב"ה זורק מים, והמים שממנו יתברך מטהרים את האדם. משא"כ מצד הבחינה השניה של "מקוה ישראל ה'", עצם המים כביכול הם עצמותו ית"ש, כלומר הטהרה היא בהתדבקות בקב"ה בעצם.

זהו עומק דברי רבי עקיבא: "לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם", יש כאן שתי

כלומר, שם העצם, סוף כל סוף אנחנו קוראים לו שם, ו"לפני ה' תטהרו" זו אותה בחינה שאין שם תפיסה, למעלה מהאותיות, למעלה מן שם, כביכול עצמותו ית'.

זוהי הטהרה הגבוהה שישנה ביום הכפורים, "לפני הוי-ה תטהרו", לפני האחיזה באותיות של שם הוי-ה - תטהרו. זוהי טהרה כביכול מעצמותו יתברך. "מקוה ישראל", עצם הקב"ה כביכול הוא המקוה, ההתכללות בו יתברך.

ישנן, אם כן, שתי בחינות של כפרה ביום כיפור: האחת - מצד התפיסה שיום הכפורים מכפר, עיצומו של יום מכפר (כלשון הרמב"ם), והבחינה הפנימית של היום היא, שהקב"ה מכפר ביום זה. מה שיום הכפורים מכפר, ה"וזרקתי עליכם מים טהורים" - זו תפיסת היש. אבל ה"לפני מי אתם מטהרים", הוא מלשון הפסוק "לפני ה' תטהרו" - הוא לפני הבחינה של שם הוי-ה, לפני שמו יתברך.

מתוך בלבי משכן אבנה
מועדי השנה

אוצר האותיות

טהרת המקוה

מימי המבול -

לטהר את כל העולם כולו

אם כן, המבול היה עונש עבור כלל באי עולם, אולם היה גם תיקון בכך שממנו התחילה המציאות החדשה. המבול החריב את העולם של 'עשרה דורות מאדם עד נח', אך בבחינת ה'מתקן רטייה' התגלה בניין חדש ומציאות חדשה של הבריאה.

דוק ותשכח כי המים הם 'מים זדונים' (זוה"ח לה ע"א), אולם בשעה שנפתחו ארובות השמים ומעיינות תהום, נוצרה גם בחינה של מקוה טהרה. כוחו של מקוה הוא "מה המקוה מטהר את הטמאים" - כח של טהרה. ביתר דקות - המבול לא היה מקוה אלא מעיין שתכליתו לטהר את העולם כולו.

כשאדם פרטי חוטא ואינו שומר על קדושתו - צריך הוא לטבול במקוה. כשהעולם כולו מאבד את קדושתו ומתמלא טומאה - צריך 'לטבול' את העולם כולו במעין, והיינו הטהרה שהתגלתה במבול.

טהרת כל העולם בסוף ימות עולם

כשם שהתגלתה מציאות הטהרה במבול, כך גם עתידה היא להתגלות באחרית הימים. כשהנביא מתאר את המציאות של ימות המשיח הוא אומר "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיהו יא, ט). 'כמים לים מכסים' הוא ביטוי של טהרה. פשוט וברור שזהו גם המקור לדברי הרמב"ם (מקוואות יא, יב) שהרעיון הפנימי העומד בבסיס הטבילה הוא שהאדם צריך לטבול ב'מימי הדעת'.

כמבואר בפרשת נח, שמחמת חטאי האדם נגזר מבול על הבריאה, "וירא אלוקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" (בראשית ו, יב). הבריאה כולה קלקלה את דרכה, ונעשתה מלאה בטומאה. העונש על כך היה "נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו" (שם ז, יא).

כידוע שהנהגת הבורא היא ש"ממכה עצמה מתקן רטייה". אם כן, המבול לא יכול להיות רק עונש, ובהכרח שגם ביחס לדורו של נח וחטאיו נאמר הכלל כי העונש כולל את ה'מתקן רטייה' של הקלקול. אמנם, יש להבין עניין זה, מהו התיקון שהתגלה במבול ששטף את העולם.

בגמרא (זבחים קיג ע"א) נחלקו רבותינו אם גם בארץ ישראל היה מבול, אולם מוסכם כי גם אם לא ירד בארץ ישראל מבול, כל שאר העולם נחרב עד היסוד, ואפילו 'ג' טפחים של מחרשה' נטשטשו. זהו חורבן 'מושלם'.

לעומת זאת, מפורש במשנה (אבות ה, ב) ש"עשרה דורות מאדם עד נח". עשרה דורות אלו הרשיעו וחטאו, עד שבא נח ונטל שכר כולם. לאחר שניצל נח מהמבול, נקראים כל בני אנוש מלבד עם ישראל בשם 'בני נח'. מתפרש בזה שעד לתקופתו של נח היתה מציאות מסויים של הבריאה, אך אחרי המבול החלה תקופה חדשה של 'בני נח'. התחלה חדשה זו נוצרה והוכשרה במימי המבול.

* כן מבואר ב'תורה אור' לבעל התניא.

בליכי כאש" (ירמיהו כ, ט). ובפה - "כה דברי כאש" (ירמיהו כג, כט). בלב גם מתגלה יסוד הרוח [הצעה: "ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה" (יחזקאל יח, לא) ועוד רבים כדוגמתו, וגם כח הרוח שבפה, שהרי האדם נקרא מדבר "רוח ממללא" (תרגום בראשית ב, ז). באדם גם מתקיים כח המים, הן מים עליונים והן מים תחתונים (שהם 'פסולת המים'), ושורש יצירת האדם היא מהעפר "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט). מכיוון שבריאת האדם היא "עפר מן האדמה" (שם ב, ז), טבעו גם לרדת למטה למדרגת העפר, וכמו שאמר החכם מכל אדם על הנפש הבהמית "היורדת היא למטה לארץ" (קהלת ג, כא).

כשהרוח מתגלה בבחינתה העליונה, היא נקראת "והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה" (קהלת יב, ז). אולם כשהרוח מתגלה במדרגתה התחתונה, הרי ש'רוח הרשע תרד במותה מטה מטה, כדוגמת הבהמה נמשכת אל הארץ' (רבינו יונה). 'עפר אתה' הוא סיבת החטא, ו'אל עפר תשוב' הוא התוצאה המוכרחת של מציאות החטא. שורש החטא הוא באכילת עץ הדעת רע, והוא הוא הרע שנמצא בתוך העפר. בתוך אותיות 'עפר' קיימות אותיות 'רע', כי בבחינת העפר נמצאת מציאות הרע, ובכל חטא שהאדם חוטא הוא מצטרף יותר למדרגת העפר, רח"ל.

לפי זה, עומק הטהרה הנצרכת מהאדם היא התעלות מכח העפר. סדר ד' היסודות הוא 'אש-רוח-מים-עפר'. אם כן, בשעה שהאדם מבקש להתרומם ממדרגת 'עפר' אמור הוא להתרומם למדרגת המים. זוהי הטהרה במקוה - התרוממות ממדרגת עפר למדרגת מים. לשון הפסוק הוא 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'. במילים 'על הארץ' נרמז שהעפר (הארץ) הוא מקום ההשחתה, ועל כן כשבאה טהרה לדור המבול, היה זה באמצעות מים ששטפו את העפר.

זאת ועוד. גילו חז"ל כי "שית אלפי שנים הוי עלמא וחד אלפא חרוב" (סנהדרין צז ע"א). צורת החורבן של אחרית הימים היא ש"עתיד הקב"ה להחזיר עולמו למדידת מימיו" (תנחומא שמיני ו'). כשם שאחרי עשרה דורות מאדם ועד נח בא מבויל לעולם, ובזה גם נטהרה הבריאה, כך גם אחרי שית אלפי שנים צריך העולם טהרה ותיקון של כל חטאי המין האנושי, וזאת יהיה בשעה שהקב"ה יחזיר עולמו למים, ואז יתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". האופן להעביר את רוח הטומאה הוא 'להטביל' את העולם כולו, ואז יתגלה חידוש הבריאה במדרגתה העליונה, עליה נאמר ש"עתיד הקב"ה לחדש את עולמו". כשם שנח יצא מהתיבה לעולם חדש, כך גם יהיה לעתיד לבוא.

טבילה במקוה - יציאה ממדרגת עפר וכניסה למדרגת מים

בתוספת דקדוק מתבאר העניין כי כש'עתיד הקב"ה לחדש את עולמו', יהיה סילוק של המוות מהעולם. במשך כל שית אלפי שנים ישנה קללה ש'ביום אכלך ממנו מות תמות', אולם לעתיד לבוא, כשהקב"ה יעביר את רוח הטומאה מן הארץ, יהיה סילוק גם למיתה, שהיא 'אבי אבות הטומאה', ויתקיים "ובילע המוות לנצח" (ישעיהו כה, ח'), ואז גם יתקיים הרצון האלוקי ביחס לאדם - "וחי לעולם" (בראשית ג, כב). סילוק המיתה לבסוף יהיה כל כך מוחלט, עד שאפילו בני אומות העולם שיתקיימו לעתיד לבוא לא ימותו.

מעתה יש להבין מהו כח המים המטהרים בכלל, וכח המקוה בפרט, שכן כח זה נמצא בהישג יד גם בתוך שית אלפי שנים.

כידוע, הקב"ה ברא את הבריאה מד' יסודות - אש, רוח, מים ועפר. ד' יסודות אלו מתגלים גם בתוך האדם עצמו - כח האש בלב, "והיה

מכנים עצמו למקוה או מעיין, אולם בפעולה הפנימית - האדם מצטרף למים, דהיינו מצטרף למציאות של חיים, וזוהי הטהרה.

'הקב"ה מטהר' - התדבקות במקור החיים

"אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל (ה) מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל".

כשהקיש ר"ע את טהרת עמ"י למקוה, נראה פשוט כי 'מה המקוה מטהר' היינו היציאה מההצטרפות לעפר, ותחילת הצירוף למדרגת מים. צירוף זה הוא לכל מקוה טהרה, אולם בפרט למדרגת 'מים חיים' שבמעין. כנגד טהרת המקוה והמעין אמרו חז"ל 'אף הקב"ה מטהר את הטמאים'. הקב"ה הוא "ואתה הוא מלך א-ל חי וקיים" ומכונה "אלוקים חיים" (ירמיהו י, י), ובלשון רבותינו 'חי החיים ברוך הוא'. מדרגת הטהרה נמצאת אצל הקב"ה, וצורתה ביחס לתחתונים היא כשמתדבקים במקור החיים.

'מה המקוה מטהר' - על ידי טהרתו מצטרף האדם למדרגת המים, וחלה בו טהרה, ואז 'אף הקב"ה' - שהוא המקור האמיתי של החיים, 'מטהר את ישראל' - "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור" (תהלים לו, י).

מקור החיות של האדם

עומק מדרגת הטהרה איננה רק בפעולה של טבילה במקוה, אלא יש לה תפיסה בקומת הנפש שבאדם. ככל שהאדם נטהר ומזדכך מהלכלוך שדבק בנפשו, כך גם הולך הוא ומצטרף למציאות החיים ונעשה טהור. יתכן שיהיה אדם טהור שלא התקרב לטומאה מכל

לשון הרמב"ם היא "וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים (חגיגה יח ע"ב) 'טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל'. ואעפ"כ רמז יש בדבר. כשם שהמכוין ליבו לטהר, כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין ליבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בליבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת - טהור. הרי הוא אומר (יחזקאל לו, כה): 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם'. השם ברחמיו הרבים מכל חטא עוון ואשמה יטהרנו אמן".

כשהרמב"ם כותב שיש רמז בגזירת הכתוב, פירוש הדבר שישנו גדר פנימי. כח החטא הוא כשהאדם מצטרף אל העפר. העפר במהותו הוא דבר יבש שאין בו חיים, וממילא מתקיים בו 'אל עפר תשוב', ונגזרת עליו מיתה. ככל שהאדם מתעלה יותר ומתחבר למדרגת המים, ויתר על כן מתחבר ל'מקור מים חיים', כך הוא מתרומם למעלה ממדרגת עפר, ועל ידי כך הוא מסתלק משורש סיבת החטא. זו גם הסיבה, בפנים של רמז, שטבילת האדם היא במים, וביתר שאת במעין. מקוה הוא 'מקום מים', אולם מעיין הוא 'מציאות המים', שהרי המעיין הוא עצמו 'מקור מים חיים'.

פשוט וברור שטבילה היא 'מעשה המטהר', אולם 'רמז יש בו', שלאחר שהאדם הצטרף למדרגת העפר, עליו להתרומם למדרגת מים, וכדלעיל. כמבואר, בשעה שהאדם נטמא בטומאת זב (שהיא חמורה משכבת זרע) - לא די שיטבול במקוה, אלא נדרש הוא לטבול במעיין, שהוא 'מקור מים חיים'. המים נקראים 'חיים' לעומת העפר שהוא מהדומם ואין בו חיים. בפעולה החיצונית - הטובל במקוה

תהיה מהדעת ולא מהגשמיות, ואז מתעלה הוא למעלה מהחומר, והיא היא הטהרה בשורשה. אין ספק שהטהרה בפועל היא אך ורק על ידי טבילה במקוה או במעיין. אי אפשר 'לטבול במימי הדעת' במקום טבילה במקוה. אולם הטהרה הפנימית, שהיא המכוון של מציאות האדם, היא להצטרף למדרגת הדעת, ולהתעלות ממציאות החומר.

מיתה

מאידיך גיסא, כשהאדם נפטר 'הרוח תשוב אל האלוקים'. בזמן המיתה האדם יוצא מהחומר, ושוב איננו יכול לינוק את חיותו מהתאוות הגשמיות. מי שהכיר בחיי חיותו אך ורק תענוג המולבש בחומר - אין לו דרך ומבוא להתענג לאחר מותו. רק מי שכבר במהלך קיומו בהאי עלמא, ברר ובחר לעצמו מציאות של תענוג מופשט ורוחני, יכול להתענג על ה' לאחר מותו. ואדרבה - אחרי מותו הוא נפרד מהגשמיות ומהחומר, ויכול הוא להתענג ביתר שאת מהמציאות הרוחנית. לאחר פטירת האדם, זוכה הוא להגיע לעולם האמת, ושם ישנם תענוגים המופשטים מעולם החומר.

על מדרגה זו נאמר "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב). כשמגיעים אל עולם החיים האמיתיים, מגלים כי "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" (דברים ד, ט). בעולם הנשמות מתגלה מקור חיים של אהבת ה' ויראת ה', המסורים לליבו של אדם, ואינם מולבשים בעולם חומר. כשנתינה בו נשמה - היתה זו נתינה ב'טהרה', שהרי הנשמה בעצמותה איננה שייכת לעולם החומר, והיא מואסת בו "לפי שהיא מן העליונים" (מס"א). כך גם כשנטילת הנשמה היא בטהרה - יוצאים ממקום טהור, ומגיעים ל'אז תתענג על ה' ונהנים מזיו שכינתו.

זהו הבירור המחוייב במעמקי הנפש - האם

סוג שהוא, ואעפ"כ בתפיסת קומת החיות שבתוכו - יתכן שהוא בדלי דלות.

אחת השאלות הנוקבות והעמוקות שצריך כל אדם להבחין במעמקי נפשו היא מה מחיה אותו. דעת לנכון נקל ששורש מציאות החיים היא 'נשמה שנתת בי טהורה היא', אבל בפרטות צריך כל אדם לבחון מהי 'צורת אדם דיליה', ממה הוא יונק חיות. יש אנשים, רח"ל, שיונקים חיות ממדרגת העפר, וזהו עומק מאמרם ז"ל (קה"ר ט, א [ה]) שרשעים אפילו בחיים נקראים מתים. מכיוון שיניקת החיים שלהם היא מעפר, שהוא במציאותו 'מת', הרי שכל כח החיים שלהם שייך למדרגת 'עפר' שהיא 'קרואים מתים'. הביטוי המעשי של יניקת חיות במדרגת העפר היא קבלת חיים מתאוות חומריות, שמולבשות בעפר. לעומת זאת, יש היונק את חיותו מ'מים טהורים', דהיינו מתענוגים שאינם מולבשים בעפר. אלו חיים של טהרה וקדושה.

בשפה ברורה ובנעימה - מי שמתענג על עולם החומר, מקבל את חיותו מיסוד העפר, וזהו תענוג ממקור של מיתה, הנקרא כח הנחש. המתענג מרוחניות הוא המחובר למקור החיים, וזהו עמלה של תורה, שנקראת 'תורת חיים', ועליה תיקנו חז"ל את מטבע הברכה "כי הם חיינו".

ישנה חיות המולבשת בחומר, וחלה בה בחינת הטומאה שבעפר, והנטמא בה צריך לדינא טבילה במים, כפשוטו ממש. אולם ישנה גם חיות מופשטת, דהיינו 'מציאות החיים', שאינם מולבשים בחומר, אלא מתרוממים למעלה מהעפר, ומתדבקים במקור החיים.

מקור יניקת החיים של האדם הוא בבחינת 'דעת'. כשהרמב"ם אומר שיש רמז בטבילה במקוה, שהאדם צריך לטבול ב'מימי הדעת', כוונתו היא שהאדם צריך שיניקת החיים שלו

לטהור - טהור'. מי שעיקר חיותו באה ממקום של טהרה, ותענוגו אינו מולבש בחומר, נחשב כ'בן עולם הבא' כבר בחייו בעולם הזה. לעומת זאת, ככל שהאדם יונק את חיותו מדברים המולבשים בחומר, כך הוא יותר 'בן עולם הזה'. 'עם הארץ' נקרא כך משום שהוא שייך בעצמות מדרגתו לארץ. מי שאין לו שייכות לתורה ודאי נקרא 'עם הארץ', אולם יתכן שיהיה אדם שלמד תורה ויודע הרבה יותר, ואף על פי כן - הוא עדיין שייך לתפיסה של 'עפר'. חרף לימודו הוא לא מצורף לכת העליון, ואיננו מחובר לנקודת ההפשטה שבנפש.

הבדיקה הפנימית בנפש

אמור מעתה, כי כל אדם צריך לבדוק את נפשו שתי בדיקות, ככל שיכול הוא לעמוד עליהן.

הראשונה - כמה חיות יש לו. והשניה - מהו מקור החיות שהוא חש.

ראשית כל צריך האדם לבדוק כמה זמן מתוך זמן קיומו הוא חש הרגשת חיות. יתכן שיהיה אדם חי שרוב ככל היום איננו מרגיש חי. לעיתים 'מבריקה' בו הרגשת חיים - בדבר מאכל טעים, בשיחה בטילה ששוחח או גם בסברא עמוקה שזכה לחדש או לשמוע. אולם צירוף כל זמני הרגשת החיים שהוא חש בכל ה'מעת לעת' יגיע לדקות בודדות. אם כן, זהו אדם שחשוב חי לכל דבריו, אולם רוב מציאותו 'מתה'. הוא חי מחמת שמוכרח הוא לעשות, ורוב פעולותיו הן 'מלומדה'. זוהי מדרגת 'עם הארץ', גם אם הוא בקי בחלקים גדולים מהתורה.

אחרי שמברר האדם כמה זמן הוא מרגיש חי, צריך הוא לבחון מהו מקור הרגשת החיות. ככל שהאדם גדול יותר במדרגתו - כך גם כח החיות של גדול יותר. אדם גדול אמנם מקבל

יש לכל הפחות ניצוץ של חיות ממקור החיים. כאמור, אין הכוונה ליניקת חיים מצד קיום האדם, שבזה אין ספק שלכל נברא יש ניצוץ כל שהוא של חיות ממקור החיים. הכוונה היא בהרגשת החיים בפועל, האם קיומו הוא רק מעולמות העפר, או שיש לו שייכות גם עם העולם המופשט מהחומר.

חיות מעסק התורה

איתא בגמרא (ברכות טו ע"ב): "ואמר רבי חמא ברבי חנינא: למה נסמכו אוהלים לנחלים, דכתיב (במדבר כד, ו): 'נחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע וגו'", לומר לך: מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה - אף אוהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות". ופירש רש"י (שם) ש'אהלים' הם בתי מדרשות. דהיינו - יש היקש בין נחלים לבית מדרש, ונמצא שיש כח טהרה מיוחד בתורה. המקוה הוא צירוף למים, שכן במקוה אין עפר. המים הם שורש התענוג האמיתי - מקור מים בלי גילוי של מדרגת העפר. הוא הדין והיא המידה ביחס ל'אהלי התורה'. התורה קדמה לבריאת העולם, ומי שדבק בתורה שהיא למעלה מהעולם - הוא בהכרח מצורף לחיים המופשטים מהחומר. זהו מקור הטהרה בנפשו של האדם.

אמנם, כשם שבטומאה ישנן מדרגות - אבי אבות הטומאה, ואב הטומאה, וראשון ושני וכו', כך גם בטהרה ישנן מדרגות ובחינות רבות. אופן הגילוי הפשוט של הדברים הוא שהננטא בטומאה חמורה המחייבת טבילה במעיין, וטבל במקוה - נטהר מטומאה קלה שהיתה בו, אולם הטומאה החמורה במקומה עומדת. אי אפשר להיטהר מטומאה חמורה בפעולת טהרה קלה.

ביאור הדבר כך הוא. בשעה שאדם יונק את חיותו ממקור החיים, מתקיים בו 'כל המחובר

על עצמו עול תורה, אולם אין זה 'ויט שכמו לסבול' בלי הרגשת חיים, אלא אדרבה - ככל שהוא עמל יותר בתורה, כך הוא מגלה בחינות עמוקות וגבוהות יותר של חיים. זוהי צורת החיים האמיתית והפנימית.

[כמובן שיש גם מי שמרגיש חיות במשך זמן רב בכל יום, אולם 'ניקתו' היא כשל עם הארץ - מעניינים גשמיים וחומריים, ואלו חיים של נפילה ולא של עליה].

כשאדם חי את חייו בסדר הנכון - הוא יונק חיים באופן מורגש כמעט בכל רגע, ומקור החיות שבו היא מהצטרפות לתורה הקדושה ולנותן התורה. מי שמקיים בעצמו "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום", זוכה גם ל"שיויתי ה' לנגדי תמיד". במדרגה זו - עצם ההתקשרות לבורא מולידה אצלו מציאות של תענוג בבחינת "לרגעים תבחננו", משום שנפשו מקושרת אל מקור החיים. אדם זה נבדל במהותו ממדרגת עם הארץ, ובפנימיותו - מרומם הוא משורש הטומאה.

כח התיקון שבמבול

מכח המבול יכול אדם להתחבר ל'עולם של מים', ולהתרומם מ'עולם של עפר'. המבול היה שורש של חורבן, אולם מאידך - הם גם היו שורש של טהרה המטהרת את כל העולם כולו. מהמבול ואילך התגלה חיבור ליסוד המים, דהיינו למדרגה המופשטת מהחומר. זהו ה'ממכה עצמה מתקן רטיה' - שמתוך הבריאה קיימת אפשרות לקבל חיות ממקור החיים המופשט מעפר, וזוהי צורת החיים הפנימית האמיתית.

ככל שדברים אלו מאירים יותר בנפש, והאדם בוחר לחלקו חיים שמופשטים מיסוד העפר, כך זוכה הוא לחיים שיש בהם 'טעם חיים' מידי רגע. אלו חיים של תענוג מעמל התורה, ומכח העריכות שבתורה בצירוף חיים של אהבת ה' ויראתו, מתרוממים ל"קרבת ה' יחפצון". באדם שכזה מתקיימת ברכת 'וטהר ליבנו לעבדך באמת', והטהרה מתפשטת בכל קומת האדם, כפי שמקור חיותו הוא ממקום שכולו טהור.

העבודה המעשית בשעת טבילה במקוה

אמור מעתה, שכשאדם טובל לטהרתו במקוה, כל אחד ואחד כפי עניינו ומדרגתו, צריך הוא בזמן הטבילה לצרף את עצמו אל מקור החיים, ולבקש לינוק ממדרגה המופשטת מגשמיות. לכל הפחות בשעת הטבילה יש להשתדל לאחוז בניצוץ של חיים אמיתיים, מרוממים ממדרגת העפר. באופן שכזה - הפנימיות והחיצוניות מצטרפים שניהם אל אותו המקום של 'עמך מקור חיים'.

אם לא עושים כן, זוכים לטהר את הגוף במים, אבל נפש האדם נשארת במדרגת העפר. הטובל ומהרהר בהנאה גשמית או בעניינים גשמיים - סותר מפנימיותו את חיצוניותו, וממחשבתו את מעשיו. זהו פתח ל'מימי הדעת' הכלליים, לחיבור מוחלט למקור החיים. מי שמתעלה עד ליניקת חיים מהמדרגה הרוחנית של בחינת המים, זוכה ל'מה המקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל', ובזה נמצא כולו במקום של קדושה וטהרה.

מדור מחשבה

אוצר האותיות
יסוד המים המטהר
סוגיות במחשבה
טהרה

אוצר האותיות

יסוד המים המטהר

וטהרה. טומאה ששורשה ביסוד העפר, וטהרה ששורשה ביסוד המים, וכך היא ההגדרה הכללית.

טומאה בלשון תורה נקראת כך מלשון דבר אטום וסתום*. ולכך טומאה וטומטום הם מאותו שורש, שכן עניינה של טומאה הוא דבר המכוסה ונעלם מחמת שהוא אטום, והיינו שהטומאה חוסמת את התפשטות החיים ומחשיכה את מוחו וליבו של האדם.

מאידך טהרה בלשון תורה נקראת כך, כי יש בה את תכונת הסילוק של האטימות, וכנאמר (ויקרא כב, ז) 'ובא השמש וטהר', ואמרו בגמרא (ברכות ב, א), שיש טהר יומא ויש טהר גברא, טהר גברא מתקיים כאשר האדם הטמא טובל, וכאשר נסתלקת ממנו טומאתו הוא נעשה טהור. וטהר יומא מתקיים כאשר אנו ממתנינים לשקיעת השמש, ובשעה שהיום מסתיים זה נקרא שהיום טהר. כלומר, שהוא היה ונסתלק וישנה מציאות חדשה. ובדברים אלו מוגדר שהטהרה היא סילוק של הדבר. היינו שהטומאה זה עצם המסך, עצם המחיצה, עצם האטימות. והטהרה היא הגילוי הבא לאחר סילוק המסך המבדיל והסרת המחיצות.

ומן הדברים מתברר, כי יש חילוק יסודי בין טהרה וקדושה, שכן יסודה של הטהרה הוא סילוק של הטומאה, אך יסודה של הקדושה היא לא סילוק החולין, אלא הוא גילוי חיובי

טומאת העפר וטהרת המים

ישנם ארבעה יסודות בסיס המרכיבים את העולם: עפר, מים, רוח, אש. במאמר זה נעסוק בביאור יסוד המים.

אחד מהכוחות המתגלים ביסוד המים, הוא הכח שנקרא בלשון תורה: טהרה. כלומר, במים מונח כח מיוחד לטהר את הטמא ולהשיבו למצבו הקודם. והנה הגילוי של הטומאה, שורשו ביסוד העפר, שכן לאחר חטא אדם הראשון, בעת שנקבעה המיתה בעולם, נאמר (בראשית ג, יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', והיינו שמציאות המיתה מוגדרת בחיבור אל יסוד העפר, ולכך המת הוא אבי אבות הטומאה, כי העפר ביסודו הוא שורש הטומאה. לעומת זאת המים הם יסוד הטהרה, ועל כך נאמרו כל דיני הטהרה הבאים על ידי טבילה במקור מים, בין באדם ובין בכלים. אמנם, פעמים שכדי להשיג את הטהרה יש להשתמש גם ביסוד האש, ועל כך נאמרו דיני הגעלה במים רותחים, ודיני ליבון באש, אך מכל מקום עצם הטהרה באה על ידי המים, והאש נצרכת כדי להוציא את הבליעה מתוך הכלי, כדי לקיים את הכלל 'כבולעו כך פולטו', אך גדרי הטהרה עצמם שורשם הוא רק ביסוד המים.

טהרה מסלקת את הטומאה

ננסה קצת להתבונן בסוגיא שנקראת טומאה

* כן הוא בגמרא יומא (לט, א): תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת לכו של אדם, שנאמר (ויקרא יא, מג) 'ולא תטמאו בָּהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם', אל תקרי ונטמאתם. וברש"י שם: מטמטמת - אוטמת וסותמת מכל חכמה. והרי שטומאה עניינה טמטום ואטימה.
 ב ראה רש"י [בהשטות, הובא במהדורת עוז והדר]: לכשתשקע החמה ויפנה היום וטהר מן תוך חללו של עולם ששקעה לגמרי, דהיינו צאת הכוכבים, ובשבת (צה, ב ד"ה טהור) פירש רש"י, שהעולם התפנה מן השמש. והרשב"א כתב בשם רש"י: "ובא השמש", דהיינו שקיעת החמה, "וטהר יומא" מן השמש לגמרי, דהיינו צאת הכוכבים. וזהו הענין שהיום נטהר מן השמש ששקעה. וראה חידושי אגדות למהר"ל (סוטה פט, א) שהטהרה הוא סילוק הטנופת. וביותר כתב (שם ע"ז, ב): כי הטהרה היא לנפש, כמו שתקנו ז"ל (ברכות ס, ב) נשמה שנתת בי טהורה וכו', והטהרה הוא שמסולקת הנשמה מכל תעוב, וזהו נקרא טהרה מן טומאת הנפש. ויש לתת בזה סימן: נטר - שמר, טהר - נסתלק.

של קידוש החולין עצמו והעלאתו במדרגה, בבחינת קידוש החומר.

הטהרה והטומאה גילוי של אור וחושך

הרי שראשית היצירה של עולם שכולו המים היתה באופן של טהרה, והתולדה של הבריאה חידשה גילוי של שורש לטומאה, ולאחר מכן אף חלה בעולם מציאות של טומאה בפועל. ואם כן הגדרת הדבר בחידוד היא, שראשית הדבר שורשו טהרה, והתפשטותו והתרחקותו הוא שורש הטומאה.

וביתר עומק, הטהרה שורשה ביום שיש בו אור הנקרא 'טוב', והטומאה שורשה בלילה שיש בו חושך, שהוא העדר אור. וענין זה אנו למדים ממשמעות המילה 'טוהר', שהיא מלשון 'צוהר', שהוא חלון פתוח או שקוף, מקום בו יכול לעבור האור, ועל כך נאמר שרגא בטיהרא מאי אהני ליה (ברכות ז, ב). כלומר, הצהרים שהוא הזמן בו האור מתגבר ומתבהר נקרא 'טיהרא', מלשון הארה. והיינו שגדרה של טהרה זה מציאות בהירה ומוארת, שהכל גלוי. לעומת זאת כל טומאה, שהיא אטימות וחסימה, שורשה הוא בלילה, שזה כל עניינו של הלילה, להעלים ולהסתיר. וכפי שאנו רואים שביום הכל גלוי, ובלילה הכל מכוסה. ונמצא כי הגילוי של טהרה הוא גילוי של אור, והגילוי של טומאה הוא גילוי של חושך.

גילוי ההריון בלילה ויצירת הטהור מן הטמא

והנה בתיבה 'ט-הור', יש צליל דומה למילה 'אור', אלא שהיא נכתבת 'הור' בה"א, ובאמת הטהרה באה מהמשכת גילוי האור באל"ף,

קביעת מקום הטהרה במקום שנקווים המים

ישנה הגדרה פרטית וחדה יותר בסוגיא שנקראת טהרה וטומאה. שהנה בראשית הבריאה, העולם היה מלא כולו מן המים, וכשהעולם מלא במים, הוא טהור ואין מקום לטומאה להתפשט, ועל כך נאמר (בראשית א, ב) 'ורוח אלקים מרחפת על פני המים', היינו שהעולם הטהור היה מלא וגדוש באלוקות, לאחר מכן ביום השני לבריאה, הקב"ה הבדיל בין מים עליונים למים התחתונים על ידי רקיע המונח ביניהם, ונוצרה המציאות של הארץ התחתונה שהיא מוצפת במים, ולאחר מכן, ביום השלישי לבריאה נתחדשה מציאות נוספת של סילוק חלק מהמים והתגלות היבשה, וכלשון הפסוק (שם, ט) 'יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה'. במאמר זה נתגלה לראשונה יסוד העפר הבוקע מתוך המים, שכן שורש הטומאה הוא גילוי יסוד העפר, שקיים רק כאשר המים מסתלקים ומאפשרים לעפר לבצבץ מבעדו וליצור מציאות משלו. ונמצא אם כן, שכאשר המים ממלאים את הכל, מתגלה מציאות שכולה טהרה, אך כאשר 'יקוו המים אל מקום אחד', מתגלה מציאות של טומאת העפר, ומכאן ואילך הטהרה היא במקום שמתקיים בו 'יקוו המים', היינו המקוה, שבמקום בו נקווים המים נשמרת הטהרה הבאה מיסוד המים.

² יצירה זו היא המשך של הבדלת המים ביום השני וכפי שכתב החזקוני: 'יקוו המים' זהו גמר מלאכת יום שני, והרקיע לא נעשה עד יבשת הארץ. ואל תתמה על 'ויהי ערב ויהי בקר יום שני', כי כן הפירוש של יקוו המים, קודם שיהיה ערב ובוקר של יום שני אמר אלקים יקוו המים. והקוות דבר מפוזר והראות דבר נסתר אין זה בריאה.

³ ראה בנאמר במעשה דינה ושכם (בראשית לז, ה) 'ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו', ויש שם עוד לשונות טומאה, והוא מקום ראשון שמוזכרת לשון טומאה בתורה. אמנם במדרשים ובזוהר הקדוש מבואר, שהנחש הטיל זוהמא וטומאה בחור, וענין זה מתבאר היטב, שכן הנחש יסודו מהעפר והוא שורש הטומאה, ולכן נגזר עליו שיהלך על העפר וכל מאכלו יהיה עפר.

⁴ כתב רבינו מיוחס (בראשית ו, טז) על הנאמר 'צהר תעשה לתיבה', שעל כן השמן נקרא יצהר על שם שהוא מאיר.

⁵ ראשית חכמה (שער האהבה פרק יא): אין פירוש טהרה כאן, אלא לשון בהירות האור, כענין (שמות כד) 'וכעצם השמים לטוהר', וטוהר הוא היכל נגה, וכן לשון רז"ל שרגא בטיהרא מה מנהיג, וא"א לאדם ששיג לבהירות אור ע"י סור מרע לבד, אלא ע"י עוסקו במצות יתוסף בידו אור עליון בעוה"ב.

דם הנדה נהפך לחלב ממנו יונק התינוק חיים, והיינו שהדינים נהפכים לרחמים. וזהו ענין גדול מאוד, שכן בראשית היצירה של האדם, הדבר היה בדיוק הפוך, שבתחילה האדם היה יותר גדול מן המלאכים, וכולו היה טהור ללא שום עירוב של פסולת, ולאחר החטא הוא נפל לטומאתו על ידי הזוהמא שהטיל בהם הנחש, ועל ידי האכילה מעץ הדעת, מעורב בכל אדם הטוב והרע, ומכאן ואילך היסוד הוא שהסדר התהפך, וכל יצירה חדשה של אדם היא בבחינת 'מי יתן טהור מטמא', ושורש היצירה הוא בבחינת 'הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי' (תהלים נא, י), וזהו עומק גדר הגילוי של 'מי יתן טהור מטמא' שהאדם נוצר מתוך מצב של טומאה.

מתוך דברים אלו עולה בהירות בסדרי הבריאה, שאכן בתחילת היצירה האדם נברא כולו טהור, ואף שהעפר כבר היה קיים וממנו נברא אדם הראשון, עדיין לא היתה בו טומאה בפועל, אך לאחר חטא אדם הראשון, מכאן ואילך, כל יצירה של אדם, היא במהלך של 'מי יתן טהור מטמא'. והיינו שלאחר שהאדם הנמצא נפל ממרום דרגתו אל נמיכות הקומה של 'עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג, יט), הוא נפגש בשורש של הטומאה המונח בעפר, ולכן מכאן ואילך כל יצירה של אדם באה במהלך של 'מי יתן טהור מטמא', והוא נולד

ולמילה 'הור' בה"א יש משמעות נוספת, שהיא השורש של המילה 'הריון', וכפי שנאמר (איוב ג, א) 'והלילה אמר הורה גבר', ודרשו בגמרא (נדה טז, ב) שלילה ניתן להריון והיום לא ניתן להריון, והיינו כפי שאמרו בגמרא (שבת פו, א) 'ישראל קדושים הן ואין משמשין מיטותיהן ביום'. ונמצא כי אכן ביום יש השפעה של האור והגילוי, אך בלילה שמסתלק האור, נגלה כוח ההריון. והיינו שהגילוי של היום שהוא אור באל"ף, נהפך בלילה ל'הור' בה"א, וממנו בא כח ההריון שגם הוא דבר מכוסה ובלתי נגלה.

ומתבאר עד כה, שהגילוי של הטהרה עניינו הוא החזרת הדבר להארתו הראשונה, שמכח התפשטות הטומאה נעשה מסך מבדיל שהוא שורש הסתרת האור האלוקי, וכאשר הדבר נטהר ומסתלקת המחיצה, חוזר ומתגלה בו האור במלא עוזו, וזהו גדר הגילוי של הטהרה.

הבנה זו היא הרובד הנסתר של מה שדרשו בגמרא (נדה ט, א) על הנאמר (איוב יד, ד) 'מי יתן טהור מטמא, שלדעת חכמים הוא מדבר על יצירת האדם, ומי יתן טהור מטמא פירוש, שהאדם שהוא טהור נוצר משכבת זרע שהיא טמאה. ובדברים הללו ישנה ידיעה נכבדה, שצורת היצירה של כל אדם היא בבחינת טהור הבא מהטמא, שהטומאה עצמה נהפכת לטהרה, ומתגלה האור מתוך ההריון, והוא אותו ענין שאמר שם רבי מאיר שעל ידי ההריון

¹ עומק הענין כבר מבואר בזוהר הקדוש (ק, ב): 'מי יתן טהור מטמא לא אחד טהור, דא אברהם דנפק מתרח'. וראה זוהר (יב, ב): דאמר רבי אבא כמה חייבין אינון בעלמא דמפקי בני מעליא יתיר מאינון זכאין, וההוא ברא מעליא דנפק מן חייבא איהו מעליא יתיר, למהוי טהור מטמא, נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא, ודא איהו מעליא מכלא. ועוד כתב (תוריע מח, ב): דלא אקרי טהור אלא כד נפיק מסטרא דמסאבא, וכד נפיק מן מסאבא אקרי טהור, דכתיב קמי יתן טהור מטמא, מטמא ודא. וכן הוא בתיקוני זוהר (תיקון כא מח, א) לגבי פרה אדומה, שהיא מטמאת את הטהור ומטהרת את הטמא מסוד מי יתן טהור מטמא. וביאר בעמק המלך (ח"ב דרודש י לפרשת פרה: וכמו שהמתיק המים המרים בעץ המר עד שנתהפכו למתיקות עד שלא מביעא שהמתיק המריירות הראשונה, אלא שאפילו המריירות של העץ בעצמו נתמק ג"כ, והכא נמי גבי טהרת הפרה, לא מביעא שהיא מטהרת את האדם מטומאתו הראשונה, אלא שאפילו טומאה שיש בה נמי מטהרת, וכמו שבארתי שזהו ענין התשובה, שא"צ עוד כפרה, כמו דכתוב (תהלים כה, ח) 'טוב וישר ה', משא"כ בשאר התקנות, אף שהמה מתקנים החטא, אעפ"כ צריך אח"כ תקון להם כמו שבארתי לענין מלקות וקרבתנות ותענית, שעל כל אלו צריך למיבעי רחמי, וא"כ נשאר עוד רושם, וא"כ לא נהפך כל ענין המר למתוק, משא"כ בתשובה שזדונות נעשים לו זכויות ומן הטומאה עצמה מגיע טהרה 'ומי יתן טהור מטמא לא אחד', והכא נמי לענין פרה אדומה שמהטומאה נעשה טהרה עד שמטהר טומאת עצמה שאין צריך טבילה. ומבואר שכאשר הטומאה עצמה מתהפכת לטהרה יש תיקון יותר שלם. ובפרט שזו טומאה שהגיעה מן הטהרה לאחר החטא, שתיקונה היותר נכון הוא על ידי שהיא עצמה תחזור לטהרתה. וראה בארוכה בדברי מהר"ל בגבורות ה' (פרק ה) ובשלה"ה הקדוש (מסכת פסחים מצה עשרה דרוש שלישי (אות שסז)).

עולה האור, שמשכבת הזרע של הלילה שיש בה טומאה, נוצר האדם ויוצא לאור עולם. ובוזה מתברר במערכת של הזמן, ששעת ההריון של הלילה חוזרת ומתהפכת לגילוי של טהרה, ובכל יצירה של אדם מתגלה הסילוק של הטומאה וגילוי של טהרה.

טהרה מוחלטת שאין בה שייכות לטומאה

כשנחدد את הדברים יותר נשים על לב, שיש מקור פנימי שהשורש שלו הוא טהרה בלבד, וכן אנו מוצאים כמה דברים שנאמר בהם שאינם שייכים לגדרי טומאה כלל. ונאמרו בזה לשונות חז"ל בכמה וכמה אנפין, וכגון מה שנאמר בגמרא (סנהדרין נט, ב) שאין דבר טמא יורד מן השמים. ועוד נאמר בסוגיא של בעל קרי (ברכות כב, א), שלדעת רבי יהודה בן בתירה אין דברי תורה מקבלין טומאה. וכעין זה מובא בגמרא (שם טו, ב): ואמר רבי חמא ברבי

מגדר של דבר שטמא, ואותה טיפה המכונה בפי חז"ל (אבות ג, א) 'טיפה סרוחה' על שם שהיא נוצרת מן הטומאה, היא עצמה מתעלה מטומאתה ומגדלת אדם טהור ונעלה.

ובחדות יותר, מאותה העת עצם יצירתו של האדם הופכת דבר טמא לטהור, ומציאותו עצמה היא מכח הפיכת הטמא לטהור. הרי שיש כאן סדר שהתהפך, מראשיתו היה טהור ונהיה טמא, ולאחר מכן הסדר התהפך ועצם כל יצירתו הופך טמא לטהור.

עתה מתבאר היטב מה שנתפרש על הנאמר 'והלילה אמר הורה גבר' שזו לשון של הריון. והיינו שהאור של היום שהוא הטהרה, נהפך למשמעות של קללה במשמעות של (במדבר כב, ו) 'לכה נא ארה לי את העם הזה', שכן הלילה הוא זמן קללה וטומאה, אלא שאם זכה והזרע נקלט, מתהפכת הקללה לברכה ומתקיים בו 'מי יתן טהור מטמא', שמההריון של הלילה

^ח גמרא שם: מי איכא בשר היורד מן השמים, אין, כי הא דרבי שמעון בן חלפתא הוה קאזיל באורחא, פגעו בו הנך אריותא דהוו קא נהמי לאפיה, אמר 'הכפירים שואגים לטרף' (תהלים קד, כא) נחיתו ליה תרתי אטמא, חדא אכלוה וחדא שבקוה. איתיה ואתא לבי מדרשא, בעי עלה: דבר טמא הוא זה או דבר טהור, אמרו ליה: אין דבר טמא יורד מן השמים. בעי מיניה רבי זירא מרבי אבהו: ירדה לו דמות חמור מהו, אמר ליה 'ירוד נאלא [מין עוף ששמו תנין, שבוכה ומספיד תמיד (רש"י)] הא אמרי ליה: אין דבר טמא יורד מן השמים. והנה יסוד הדברים הוא במה שנאמר (במדבר נא, ג) שאין דבר רע יורד מלמעלה. וכן כתב בספר מערכת האלוקות (פ"י שער האדם): ואם יקשה בעיניך למה יהיה היוצא מן האדם טמא והלא אין דבר רע יורד מן השמים, תוכל להבין הטעם, מפני כי שש טומאות הן ומתחילות מן הפחד, וממנו ולמטה מתעברים הטוב והרע. ולכן כאשר מתטמא, מתטמא מצד השמאל, אמנם כל המתטמא טעון ביאת מים להטהר, כי המים מטהרין את זוהמת הנחש וכו'. ומבואר שמציאות הטומאה מתחילה למטה במקום בו מתערב הרע והטוב. ועיין היטב במה שכתב בפרדס ריוננים (שער כה, שער התמורות פ"א): כי למעלה במקום האצילות אין דבר רע יורד מן השמים, כי למעלה הדברים דקים תכלית הדקות, אמנם בהתעבות הדברים וירידתם בסדר מדרגות הנאצלות הוכרח היות הדבר נפרד אוכל מתוך אוכל, ויתהווה שם פסולת. עוד משל נאה ומתיישב יותר להמשל אל זרע האדם, אשר הוא מהמובחר המתהווה בגוף האדם והוא יוצא מהמוח דרך האשכים אל הגיד ומאותה הטפה בכטן המלאה יתהוה ממנו הולד ודברים אחרים מזהמים מזולת הולד. וכי יעלה על הדעת שבמוח האדם שהוא מבחר הגוף יתהוה בו מציאות הוזהמה ההיא. לא. ודאי שאם כן יספה כרע. אבל הוזהמה ההיא מתהווה בהמשכת הטפה זרעית במקום וממדרגה למדרגה מתהווה הוזהמות בהבדל המובחר שיתהוה ממנו הולד ומהשאר מתהווה הוזהמה. וכן הדברים באצילות למעלה במקומה אין דבר רע, אמנם בהמשכתה למטה יתהווה ממנו בהבדלת הטהרה והקדושה דבר טמא שהיא הפסול וסיגי הוזהב.

^ט בגמרא שם דנו אם בעל קרי יכול ללמוד תורה ללא טבילה, ונאמרו שם כמה שיטות, ואמרו שם: תניא, רבי יהודה בן בתירה היה אומר: אין דברי תורה מקבלין טומאה. מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירה. אמר ליה: בני, פתח פיך ויאירו דבריך; שאין דברי תורה מקבלין טומאה, שנאמר (ירמיה כג, כט) 'הלל כה דברי' כאש נאם ה', מה אש אינו מקבל טומאה, אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה. ובפירוש הבונה (על עין יעקב) כתב: מגדולת תורתנו הקדושה שהיא עצם עומד בעצמו ולא מקרה דבוק לחומר, ולכן אם האדם טמא, אין ד"ת מקבלין טומאה, כי הם עצם נפרד ממנו. וראה מה שביאר החתם סופר (תורת משה במדבר, שבועות ד"ה הוסיף): והנה לשון אין דברי תורה מקבלין טומאה, קשה להולמו, כי לא על דברי תורה אנו דנין, אלא על מקבלי תורה בטומאה. אבל האמת כי עיקר התורה היא חיי עוה"ב ואיננו חיי הגוף כלל, וכל מעשיה מיוחדים להש"ת, והנשמה היא גופה אותיות התורה, כמו שאמרו חז"ל כשם שנתינתה בס' ריבוא כך נטילתה בס' ריבוא (מגילה כט, א), ואין הרוחניות שבאדם מקבל טומאה, ואין התורה לגוף, כי אם לנשמה.

גדר טהרת הציבור

דוגמה נוספת ישנה במה שנאמר לענין קרבן פסח (פסחים סז, א) שטומאה הותרה בציבור, והיינו שאם רוב הציבור טמא ב"ד ניסן, מקריבים את הפסח בטומאה ואינן דוחים את הטמאים לפסח שני. ועלינו לתת את הדעת מהו הגדר של טומאה הותרה בציבור, ומדוע באמת בדין ציבור אין גדר של טומאה, ובשלמא בדברי תורה שהם יסוד המערכת הרוחנית, וכן בדבר היורד מהשמים שלא שייך בהם טומאה, מתקבל על הדעת שאין שייך בהם טומאה, אך מדוע בציבור של בני אדם ארציים הבאים מן העפר לא נאמר דין טומאה, ובפרט לתפיסה שהטומאה הותרה בציבור וכאילו היא אינה חלה כלל.

וההבנה בזה היא על פי שאמר רבי עקיבא (יומא פה, ב): אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין, מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים וכו', מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

והנה ידועים דברי הגמרא (ר"ה יז, ב; יח, א) שגזר דין נקרע מכח תשובת הציבור, והיינו משום שלציבור יש כוח נוסף מעבר לגדר של גדרי יחיד, ורק בעשרת ימי תשובה, יש ליחיד כח לקרוע את גזר דינו כמו הציבור בכל השנה, ומשום שעשרת ימי תשובה, שבהם הקב"ה

חמא, למה נסמכו אהלים לנחלים, דכתיב (במדבר כד, ו) 'כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע' וגו', לומר לך, מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות. וביאר רש"י, דאהלים היינו בתי מדרשות. והיינו שדברי התורה שנמשלו למים אין שייך בהם טומאה, ולכך הם מטהרים את האדם ומשנים את מצבו כמו מים הזורמים בנחלים".

עלינו להבין ברור, יש גילוי של הארה שזו טהרה מעיקרא, שמעולם לא יכולה ליפול לטומאה. ויש גילוי של טהרה שעליו נאמר 'מי יתן טהור מטמא', אלו הם שתי מדרגות שונות. תורה איננה מקבלת טומאה, ואם כן גדר הטהרה שמתגלה בתורה, הוא לא מדין דבר שהיה טמא וחזר ונטהר, אלא זהו גדר של טהור מעיקרא, שעליו לא נאמר חס ושלום את גדרי התורה 'מי יתן טהור מטמא', וזהו דבר מוחלט שהתורה מעיקרא קיימא בטהרתה ובקדושתה ואין לה שום נגיעה ושיוכות למושגים של טומאה. וכן הגדר בנאמר 'אין דבר טמא יורד מן השמים', שהגילוי שמתגלה משמים, אינו גילוי של דבר שהיה טמא ונהפך לטהור, אלא של דבר שמעיקרא יש לו גדר של טהרה.

¹ גמרא בבא קמא (ז, א): ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים'.

² בביאור המאמר כתב בענף יוסף (על העין יעקב), שלפי פשוטו יש לומר, כי התורה מלבד שהיא תבלין ומשמרת אדם מחטא וטומאת נפשו שלא יכשל, גם אם כבר נכשל מחטא וטימא וסיאב נפשו, מזככו ומטהרו, כמאמרם (איכה רבה פתיחות ס"ב) המאור שבה מחזיר למוטב. ואתא שפיר דמיון נחלים שמטהרין אחר שנטמא. וזה מאמרם מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה והיינו מטהר אחר הטומאה. אף אהלים תורת ה', מעלין אדם מכף חובה לכף זכות, מחזירו אחר שחטא למוטב. ועוד יש לבאר, שמה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, היינו הטמא נהפך לטהור. אף אהלים היא התורה, מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות, היינו חובות מתהפכים לזכויות ומרשע נעשה צדיק, והוא דמיון מטמא לטהור.

³ גמרא שם: אמר רבי יוחנן, גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם וכו'. מיתבי: השב בינתים - מוחלין לו, לא שב בינתים, אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם - אין מוחלין לו, לא קשיא, הא - ביחיד, הא - בצבור.

⁴ כן אמרו שם: אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב, שאף על גב שנחתם - נקרע, שנאמר (דברים ד, ז) 'כה' אלהינו בכל קראנו אליו', והכתוב (ישעיה נה, ו) 'דרשו ה' בהמצאו', ה-תם ביחיד, הכא בצבור. ביחיד אימת, אמר רבה בר אבוא: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

קרוב אל האדם, גדרם הם כגדרי ציבור^י.
 וישב אהלים, מתחדש בו גדר הטהרה מעיקרא
 שהיא יסוד התורה. על דרך זו יש לומר גם
 בגדר טהרת הציבור, שכל זמן שיש גילוי של
 ציבור כציבור, אין חלות של מקום טומאה.
 ונתחדש בזה, שכאשר יש מדרגת ציבור, אין
 שם גילוי של טומאה כלל, כי כח הטהרה של
 ציבור מישראל הוא כה גדול, שהטומאה לא
 יכולה להיאחז בו כלל. וכל אלו הדברים הם
 גילוי של אופנים שהטומאה לא קיימת בהם^י.

בחינות טומאה וטהרה במים עליונים והתחתונים

מקום הגילוי של שני החלקים הללו נמצא
 בראשית הבריאה, ושורשי הדברים הם על
 פי היסודות של המים והאש שנתבארו בריש
 המאמר:

ישנם שני גילויים במים שנאמרו ביום שני
 דמעשה בראשית: "יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי
 מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם" (בראשית א, 1) והיינו בין
 מים עליונים למים תחתונים, ולאחר מכן נאמר
 (שם, ח): "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם", והיינו
 שהמים העליונים נקראים שמים, מלשון אש
 ומים^י, והיינו שמתגלה בהם היסודות של אש
 ומים, אך במים התחתונים מתגלה רק יסוד
 המים. ולאחר מכן נאמר במעשה בראשית
 של היום השלישי שהוא ההמשך של מעשה
 היום השני: "וַיִּקְוֶה הַמַּיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וַתֵּרָא
 הַיַּבֵּשָׁה" (שם, ט). מעתה מתגלה בבריאה

ועומק בזה הוא, שהרי על ציבור נאמר
 היסוד שאין בו טומאה, כי היא הותרה
 בציבור, ועל אותו משקל נאמר בעשרת ימי
 תשובה שהטומאה של העבירות מסתלקת
 ואינה חלה. ואמנם הדבר פשוט שיש הבדל
 בין טומאה הותרה בציבור לבין גדרי טהרה,
 אך יסוד הדברים הוא, שכשם שעל הציבור
 נאמר שהטומאה לא נתפסת בו, על אותו
 משקל נאמר שהטומאה מסתלקת בעשרת ימי
 תשובה ואינה מונעת מהאדם להתקרב אל
 יוצרו ולמקור הטהרה, ובאמת האחרית של
 הימים הללו הוא יום הכיפורים שמטהר בפועל
 ומכבס העוון, אבל שורש תחילתו של הטהרה
 בא מהמקום של טומאה הותרה בציבור.

עתה נשוב אל נקודת היסוד, שיש טהרה
 שחלה מעיקרא, ויש טהרה שחלה בהסתלקות
 הטומאה שנהפך לטהרה. והדעת נותנת,
 שגילוי הטהרה שבא מהקדוש ברוך הוא,
 בהנהגה של 'מה מקווה מטהר את הטמאים'
 אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל^י,
 הוא ודאי בבחינה של טהרה מעיקרא. וכן יש
 לומר בגדר דברי תורה המטהרים, שאמנם
 הנחל מטהר, אך היינו באופן שהוא הופך
 את הטומאה לטהרה^י, אמנם התורה מטהרת
 מדין טהרה מעיקרא, שהרי דברי תורה אינם
 מקבלים טומאה, ונמצא שכאשר האדם הוא

^י כן לשון הפסיקתא רבתי (הוספה א פסיקא ג - שובה ישראל): 'יתברך שמו ויתעלה זכרו שהוא מחבב את ישראל ויתקין להם עשרת ימי תשובה, שאפילו יחיד עושה בהן תשובה מקבלין תשובתו כתשובת צבור. וכן עולה מדברי הרמב"ם (תשובה ב, 1): אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר 'דרשו ה' בהמצאו', במה דברים אמורים ביחיד, אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצוועקין בלב שלם הם נעניין שנאמר 'כה' אליהו בכל קראנו אליו'. ומבואר שגדר היחיד בעשרת ימי תשובה הוא כגדר הציבור כל השנה.

^י יש להוסיף ביאור בהאמור. שהנה יש גדר של טומאה וטהרה ויש גדר של חול וקדושה. החולין זה הל"ח, והטמא זה גימטריה נו"ן, כמו שאומרים רבותינו שיש נו"ן שערי טומאה. והמילה 'נחל' היא נוטריקון נו"ן ח"ל, והטהרה שחלה בנחל. היא גם הופכת מטומאה לטהרה וגם מגלה מדרגת קדושה. כלומר, שבנחל עצמו יש שתי פנים כפי שיתבאר להלן.

^י יש לחדד הענין, שודאי שטומאה הותרה בציבור לא עוקרת את כל גדרי טומאה, שכן לדוגמא הנידה לא אוכלת בקרבן פסח, אפילו אם רוב ציבור טמאים. ואנו רק נוקטים את נקודת הגילוי שבציבור מתגלה פנים מסוימים שבהם לא חל נקודת הטומאה, וכגון שברגל כל ישראל נקראים חברים (תניגה כו, א), והיינו שזו נקודה טהורה שאין חלה בה טומאת עמי ארצות.

^י כן כתב במדרש הגדול: אמר ר' יוסי בן חנינה למה נקרא שמה שמים. שהיא אש ומים. במתניתא תאנא נטל הקדוש ברוך הוא אש ומים ופתכן זה בזה ועשה מהן שמים. לומר לך שזה הרקיע הוא מכוח ארבעה יסודות, מן היורדין ומן העולין.

מיסוד העפר, לא יכול להיות שם גילוי של טומאה. ועל זה נאמרו דברי הגמרא "אין דבר טמא יורד מן השמים".

וביתר ביאור. שהנה הוזכר בתחילה, כי ישנם שני יסודות שמטהרים, יסוד המים ויסוד האש, אך גדרי המטהרה הם שונים, בעוד שיסוד האש ענינו הוא להוציא את הבלוע, יסוד המים מטהרו לגמרי, אך בשני היסודות ישנו גילוי של סילוק טומאה. והגדרת הדבר ברורה, השמים מורכבים מאש ומים ששניהם מטהרים, ואין בהם את יסוד העפר המטמא, וכתוצאה מכך מוכרח שכל מה שבשמים כולו טהור, וכל מה שמתגלה שם, הוא טהור לחלוטין ללא עירוב טומאה כלל, אך למטה בארץ שמעורב יסוד העפר, חלה הטומאה.

ואחר הדברים האלו החילוק הוא פשוט ובהיר, שמדין מים עליונים נאמר היסוד של טהור מעיקרא, ומדין מים תחתונים נאמר היסוד של נהפך מטמא לטהור.

יסוד המטהרה במים מכח הקיווי

עתה נחזור לבאר את האמור "מִה מְקוֹה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אֶף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל". והנה בפשטות המקווה נקרא כך על שם המים שנקוו למקום אחד בראשית הבריאה, ולכך כל מים טהורים המכונסים לאותו מקום נקראים מקווה. אך ישנה הבחנה נוספת, שהרי בהפרדת המים העליונים מהתחתונים מתואר, כי המים תחתונים בכו ואמרו בעינן למיחוי קמי מלכא^י, והיינו שהם כל הזמן מקווים להידיבק בעליונים, ומטעם זה הם נקראים מקווה,

מציאות של יבשה שהיא שורש הטומאה, המוקפת במים שהם שורש המטהרה. והנה במים העליונים אין יבשה, ואם כן אין שם שורש של טומאה, שהרי שורש כל הטומאה יסודו מיסוד העפר, ובמים העליונים אין את יסוד העפר. ובהכרח במים התחתונים שמתגלה מציאות של: "יָקוּוּ הַמַּיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וַתֵּרָאָה הַיִּבְשָׁה", הגילוי הוא של הנהגת טמא שנהפך לטהור. ואמנם בשורש היצירה כל העולם היה מלא במים, והכל היה טהור, אך לאחר מכן התגלתה היבשה, והונח יסוד העפר, ולאחריו, כאשר חטא אדם הראשון שנאמר בו (שם ג, יט) "כי עפר אתה ואל לעפר תשוב", הסדר חזר והתהפך מטהרה לטומאה, והמים שבהם נאמר היסוד שהופכים מטמא לטהור, אלו המים שהופכים את היבשה למים.

ובלשון אחרת, מים שנמצאים ביבשה יש להם מציאות חדשה של התעסקות בטומאה, לא רק שהם הופכים את היבשה למים, והיינו מטומאה לטהרה, אלא גם המים עצמם יכולים לקבל טומאה, ויש להם גדרי טומאה לעצמם. ורק כאשר יש להם דין של מקווה, מעיין וכל מקור מים חיים, אין הטומאה נוגעת בהם, והם נמצאים במהלכם הראשוני, של טהרה גרידא, אך כאשר המים הם לעצמם, יכול לחול בהם אופן של טומאה, שכן יש שבעה משקים שמקבלים טומאה ומכשירים לטומאה, כלומר, שיש להם גדרי טומאה ושייכות לבחינה הזאת, שמחמתם אף נטמאים דברים אחרים. כלומר, המים שמתגלים במציאות של 'מתחת לרקיע', אלו מים שבהם עצמם יכול להתגלות אופן של טומאה. ולעומתם, במים העליונים שאין בהם

^י כן הביא רבינו בחיי (ויקרא ב, יט): ברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהוכטחו מים התחתונים ליקרב במלח ונסוך המים בחג, וכן אמרו במדרש: (בר"ה ד, ד) מים התחתונים נקראו מים בוכים. ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקדוש ברוך הוא את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה, התחילו מים התחתונים בוכים, וזהו שכתוב: (איוב כח, יא) "מבכי נהרות חבש". אמר רבי אבא בבבא נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו: אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו, העיזו פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות עד שגער בהן הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (ישעיה מג, טז) "הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה", (נחום א, ד) "גוער בים ויבשה", אמר להם הקדוש ברוך הוא הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, שנאמר: (תהלים צג, ד) "מקולות מים רבים אדירים משברי ים", ומה הם אומרים: "אדיר במרום ה'", ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים.

תחתונים נקראים נקיבות והמים העליונים נקראים זכרים^א, כך הוא הדבר בכל מערכת של עליונים ותחתונים, שהעליון נקרא זכר כי הוא המשפיע, והתחתון נקרא נקבה כי הוא המקבל.

והנה נתבאר למעלה מה שנאמר בגמרא בנדה 'מי יתן טהור מטמא', שהכוונה לשכבת זרע טמאה שממנה יוצא האדם הטהור. ועלינו להתבונן מה באמת מטהר אותו ולאן הלכה הטומאה שממנה הוא נוצר. וההבנה בזה היא על פי מה שנאמר בקללה של האשה לאחר חטא הנחש (בראשית ג, טז) 'הרבה ארבה עצבונך והריונך בעצב תלדי בנים, ואל אישך תשוקתך והוא ימשול בך', בדברים אלו ישנו מהלך דומה להפרדת המים העליונים והתחתונים, שכן לאחר החטא האשה ירדה ממדרגתה והתרחקה ממקור הטהרה והקדושה, והתשוקה שנתחדשה באשה עניינה הוא אותו קיווי שמצינו במים התחתונים, ואכן השורש של משתוקק ומקווה הוא אותו דבר - 'קו', וכאשר נאמר (תהלים קז, ט) 'נפש שוקקה' זה אותו ענין של נפש מקווה בעוצמה גדולה יותר, כלומר, ההשתוקקות לדבר היא תקוה גדולה להתחבר אליו, ובפרט להתעלות ולהתחבר לדבר העליון ממנה^ב, ואמנם יש חילוק בדקות בין קיווי להשתוקקות, אך בהגדרה כללית עניינם

מלשון קיווי, ובאמת אילו המים התחתונים לא היו מקווים להתחבר שוב עם המים העליונים, אזי המים התחתונים לא יכלו לטהר, וכל מה שיש בכוחם לטהר הוא משום שהם כל הזמן מקווים לדבוק במים העליונים, ובמים הללו אין עיקר לטומאה, שכן הם אש ומים בלי יסוד העפר, וכולו טהור, ולכך הנדבק בהם יונק מהם את יסוד הטהרה, אך במים תחתונים מצד עצמם יש מציאות של טומאה מכח יסוד העפר המתגלה ביבשה, ולכך שיך בהם מציאות של טומאה כפי שנתבאר, ורק אם למים יש דין של מקווה, הם לא מקבלים טומאה, כי מתקיים בהם הקיווי והשאיפה להתעלות, ובזה הם מתחברים לטהרת המים העליונים, אבל אם אלו מים פחותים מכך, ששואפים לכיוון מטה, הם עצמם יכולים לקבל טומאה.

והמהלך בזה הוא, שכאשר מתגלה התקווה של המים התחתונים למים העליונים, אז ראשית מסתלק הטומאה מעצם המים עצמם. יתר על כן, בכל פעם שהטמא הופך לטהור, בעומק הענין הוא יונק את טהרתו מהטהור מעיקרא שמעולם לא נפל לטומאה, וזהו סוד מקווה שמטהר.

בחינת זכרים ונקיבות שבמים

רובד נוסף ישנו במהלך זה, והוא שהמים

^א כך מפורש בתלמוד ירושלמי (ברכות ט, א): ואמר רבי לוי המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות, מה טעם 'תפתח ארץ' (ישעיה מה, ח), כנקבה הזאת שהיא פותחת לפני הזכר. 'ויפרו ישע' זו פריה ורבייה. 'וצדקה תצמיח יחד' זו ירידת הגשמים. וכתב בפרקי דרבי אליעזר (פ"ד: ר' יהודה אומר העבים משמיעין את קול צנורותיהן לימים, והמים משמיעין את קול צנורותיהן לתהומות, ותהום אל תהום קורא לקול צנוריק, והעבים שואבים מים מן התהומות, שנאמר (תהלים קלח, ז) 'מעלה נשיאים', ובכל מקום שיפקוד להם המלך שם הן מגשימין, ומיד הארץ מעוברת וצמחה כאשה אלמנה שהיא מעוברת מזנות, אבל כי רצה ה' לה' לברך צמחה של ארץ וליתן צדה של בריות פותח אוצר הטוב שבגשמים וממטיר על הארץ שהן מים זכרים ופרים, ומיד הארץ מעוברת וצמחה צמח של ברכה, שנאמר (דברים כח, יב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים'. וביאר האלשיך (דברים שם) שיש אוצר עליון בשמים שמשם הם גשמי ברכה, וכשפותח הקדוש ברוך הוא את אוצרו הטוב ההוא אז יהיו מימיו כמים זכרים, ומימי תהום העולים מלמטה לעומתם הם מים נקבות, ועל ידי שניהם האדמה מתעברת כאשה המתעברת מבעלה, וכשאין ישראל עושים רצונו של מקום העבים נושאים מים מהים ועל הארץ יריקו, ואז הארץ מתעברת כאשה הרה לזנונים כו'.

^ב ראה תוספות יו"ט (אבות ד, ד), שביאר כי תקוה היא משרש קו, כמו קו לקו (ישעיה כח). וראה דרוש הקיווי לתלמיד הרמח"ל: 'לישועתך קוית' (בראשית מט, יח), ראשית הבריאה בתקוה שכל התחתונים מצפים לשפעת עליונים על ידי תפלה או שיר, כתיב 'בראשית ברא אלקים', אין ראשית אלא תקוה, אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שיכנס בו קו אין סוף ברוך הוא, וזה קו לשון קיווי ותשוקה.

^א ראה אלשיך שם: הנה שני מיני נפשות באדם, יש נפש הבהמית התאבה אכול ושתה וכיוצא, ויש נפש עליונה שתמיד שוקקה

שההשתוקקות שלה אליו הופכת את הטמא לטהור, ומכוח זה היא מאירה את הטהור מעיקרא ועל ידו חלה הטהרה באדם שנוצר מאותו מהלך²⁰. ומתחדדת ההבנה, שבכל מהלך של טמא שנהפך לטהור, יש השפעה מדין טהור מעיקרו.

טהרה שלמה מכח גילוי התורה

על פי האמור ניתן להבין ברור, שהמציאות של דבר שלא חל בו טומאה, יסודה היא בחיבור אל התורה שמעיקרא לא חל בה טומאה, ועל ידה נוצר העולם בטהרה בבחינת אסתכל באורייתא וברא עלמא (זוה"ק תרומה קס"א, ב), והגדר בזה הוא, שכל טהרה שלא חלה מהמקום של גילוי של תורה, היא גילוי של טהרה במהלך של טמא שנהפך לטהור, וכל טהרה שחלה מהגילוי של תורה, היא גילוי במהלך של טהרה שהטהור מעיקרא הוא זה שמטהר, ואם יש טהרה שלימה, זו טהרה מכוח גילוי תורה.

דוגמה ברורה לכך הוא מהותו של יום הכיפורים, אשר נאמר בו (ויקרא טז, ל): "לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ", וזהו יום שכולו טהרה, עליו נאמר (שיר השירים ג, יא) שהוא "יום הִתְנַתְּנוּ". וטעם הדבר הוא, משום שעל יום הכיפורים נאמר במשנה (תענית כו, ב) שהוא יום מתן תורה, וביאר רש"י שזה יום שניתנו בו לוחות שניות. וזו היא השייכות בין לוחות שניות לטהרה שמתגלה ביום הכיפורים, שכן הטהרה שמתגלה ביום הכיפורים היא מדין 'אוהלים המטהרים כנחלים'. וכבר נתבאר שהמים שבנחלים מטהרים מדין טמא שנהפך לטהור, אך האוהל שהוא בית המדרש בו לומדים תורה, מטהר מדין דבר שמעיקרא היה טהור. וזה הגילוי

שוה. ואם כן, מה שנאמר 'ואל אישך תשוקתך' עניינו הוא שהתחתון משתוקק לעליון, כמו שמים תחתונים שהם הנקבות משתוקקים למים העליונים שהם הזכרים.

והנה, אילו היה מתגלה מהלך הפוך, שהאיש משתוקק אל האשה, היתה זו תשוקה הנובעת משורש הטומאה שיוצאת מגופו, שכן עומק הטומאה בא מכוח התאוה, ועיקר גדר התאוה הוא בעניינים הללו, שהוא משתוקק אליה, והיינו שהעליון משתוקק אל התחתון, והוא דבר הרחוק מסדר העולם המתוקן שצריך לשאוף כלפי מעלה, ויש בזה התרחקות מן העליונים וממילא שייך בזה טומאה. ובאמת גדר המצוה שבינו לבינה הוא במה שהיא משתוקקת אליו וצריך לרצות אותה, ועל ידי זה התשוקה של האשה היא גופא המקום של הטהרה שעליו נאמר 'מי יתן טהור מטמא', שכן הטומאה שיוצאת מהאיש היא כתוצאה מההשתוקקות שלו אליה שהיא באה משורש תאוה על דרך כלל, ואילו מה שהיא משתוקקת אליו זו השתוקקות של נפש, ועל זה נאמר 'ואל אישך תשוקתך', כאן מונח בעומק ענין הטהרה של 'מי יתן טהור מטמא'. נמצא אם כן, כי תשוקת האשה לבעלה ותשוקת המים התחתונים למים העליונים, זה היינו הך במהלך הדברים של עומק הטהרה.

ומאחר שנתבאר שכל מים שמטהרים הם מדין מקווה, היינו מה שהם מקווים למים העליונים, נמצא שכל טמא שנהפך לטהור במקווה, זה מדין הארת טהור מעיקרא. לפי זה בכל בחינה של 'מי יתן טהור מטמא' המתקיימת בעצם יצירת האדם, מה שמטהר את אותה טיפה זה ההנהגה של 'ואל אישך תשוקתך',

לידבק בקונו, וכאשר אין בעליה עושה רצון קונו היא משתוקקת תמיד ענייני תורה ומצות. וראה דברי רש"י הירש (בראשית שם): "תשוקה" משורש "שוק", ומכאן: "שוק", "שוק", "שוקק", נמצאת הוראת היסוד, תנועה חזקה לקראת כיוון מסוים, ומכאן "תשוקה": פניית הנפש לתכלית מסוימת, הוא אומר: שאיפה, כיסופים.

²⁰ ואמנם הנאמר 'ואל אישך תשוקתך', הוא מענין הקללות, אך אצל הקב"ה כל קללה יש בה ברכה, שכן ממכה עצמה מתקן רטייה (נוסח סליחות לכה"ב). וזה התיקון של הרטייה שמונח בקללה זו, שעל ידה הטמא הופך לטהור.

יש אור, אך במים התחתונים שאין גילוי של האור, יש חשיכה שממנה מתפשטת מציאות של טומאה ואטימה.

והנה האור העליון שמתגלה, הוא נקרא תורה, כלשון הפסוק (משלי ו, כג) 'תורה אור', שכל מהותה של התורה הוא אור, והוא האור שמכוחו התפשט העולם²². ודבר זה יסודו הוא בכך שהתורה נמשלה גם למים כאמור (בבא קמא יז, א): 'ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים'. וגם לאש, כאמור (ירמיה כג, כט): 'הלא כה דברי כָּאֵשׁ נָאִם ה', שמפסוק זה למד רבי יהודה בן בתירא שדברי תורה אינם מקבלים טומאה, שהם כמו אש השורפת הכל, ונמצא שבכל דברי תורה מעורבים המים והאש של השמים, ואם כן אלו אותם מים עליונים שאין בהם שורש טומאה כלל, ומהשילוב בין היסודות הללו מתגלה האור של התורה, שהוא אור זך ונקי, ורק בארץ למטה, שהמים מחוברים ליסוד העפר החשוק, יש מקום לטומאה לחול, וצריך לעמול בתורה הקדושה בכדי לגלות את האור מתוך החשיכה²³.

גילוי טהרת השכינה בתוך הטומאה
עתה נעמוד לבאר את שני לשונות חז"ל המוזכרים בדברינו, מחד נאמר: 'כְּנִיחִים נְטִי כגנות עלי נהר כאהלים נטע', ודרשו בגמרא מה נחל מטהר אף אהלים של תורה מטהרים, וכן אמרו שדברי תורה אינם מקבלים טומאה. ומאידך אמר רבי עקיבא: "מה מקווה מטהר

שמתגלה ביום הקדוש - יום הכיפורים, שהכל חוזר אל השורש וכאילו לא היתה טומאה כלל, וטהרה זאת היא מדין: "מה מקווה מטהר אף הקדוש ברוך הוא מטהר", והיינו מכח התורה שניתנה על ידי הקב"ה ביום חתונתו - מתן תורה של לוחות שניות. ומכיון שהטהרה באה מהגילוי של התורה, זו טהרה שלמה שאין אחריה שום תיקון.

האור התורה המורכב מאש ומים

עוד יש להוסיף בהבנת הדברים הללו. שהנה נתבאר בתחילה שכל טמא הוא מלשון אטום וסתום, וזוהי שורשה של חשכת הלילה. ומאידך כל טהור עניינו בהירות, גילוי והארה, ועל כך נאמר (שמות כד, י) 'וכעצם השמים לטהר', שהשמים מוארים, כיון שהם באים מכח האש והמים שמתגלים למעלה, נמצא שכאשר יש למים את הארת האש, אז המים עצמם מאירים ובהירים ומטהרים, ואילו כאשר הם מעורבים ביסוד העפר שמתגלה למטה, שייך בהם טומאה, שכן העפר הוא היסוד החשוק, כמבואר בדברי הרמב"ן על הנאמר (בראשית א, יד), שכאשר נפרס רקיע בין מים עליונים למים תחתונים, הרקיע הסתיר את האור העליון²⁴, נמצא שבאותה העת המים התחתונים הפכו להיות חשוכים, ונתקיים בהם (שם, ב) 'חֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם', שהוא עניינה של הטומאה שהיא בחינת חושך ולילה. ואם כן במים העליונים המורכבים מאש ומים, האש תמיד מאירה, ונמצא שבמים אלו תמיד

²² בדברי רבינו בחיי (שם) הדברים מבוארים יותר, וכך כתב: ולדעת הרמב"ן זכרוננו לברכה נראה, כי אותו האור היה מאיר ביסודות תחלה, וכשנעשה הרקיע ביום שני הפסיק באור ומנע אותו מהאיר ביסודות התחתונים, וכשנבראת הארץ ביום שלישי היה החשך נטוי עליה כי הרקיע היה חוצץ בינה ובין האור, ועתה ביום רביעי גזר מאמר הקדוש שיתפשטו מאותו אור מאורות שיגיע האור לארץ, והוא שאמר "להאיר על הארץ", כי היה מאיר ברקיע בלבד ואין האורה מגיעה לארץ.

²³ מקור לכך נמצא בזהר חדש (רוח מג, ב), שהנה האור הקדמון נקרא טוב, שנאמר 'אירא אלקים את האור כי טוב', 'את האור' בגימטריא 'בתורה' שנקראת לקח טוב. והיינו שמהות האור זה תורה, וכמאמר חז"ל (תענית ז, ב) שאין אור אלא תורה.

²⁴ יש לידע, כי עניינו של האור הראשון שברא הקב"ה בעולם, ואחר כך נגזו לצדיקים לעתיד לבא (ראה חגיגה יב, א), נמצא עדיין בתוך התורה ומאיר דרכה. וענין זה רימז בספר נפש החיים (שער א פט"ו) בדבריו הקדושים: שעל ידי עסק האדם והגיונו בתורה הקדושה, הוא משיג להתנוצצות אור בחינת הנשמה בו. והיינו האור הבוקע מחלקי הנשמה החצובים מחת כסא הכבוד, ודרכם משיג האדם את סתרי העולם ועומקיו. וכן כתב בהגהת מהר"ץ (שם, בסוף שער א), שעל ידי המאור שבתורה משיגים שרשים

חדשה¹⁰.

ועלינו להבין כיצד יתכן גילוי שכינה במקום של טומאה, שהרי אם יש גילוי שכינה שהיא חפצא של טהרה, לכאורה צריכה הטומאה להסתלק, ואין יתכן שיש מציאות של טומאה ובתוכה מתגלה טהרת השכינה. וביאור הדבר הוא על פי היסוד של 'טומאה הותרה בציבור', והנה אמרו (סנהדרין לט, א) "כל בי עשרה שכינתא שריא", ומאחר ולכל עשרה יש גדר של ציבור לכל פרטי ההלכות, ממילא השכינה יכולה לשרות בתוכם גם אם הם טמאים, שהרי טומאה הותרה בציבור. וכבר נתבאר שאין הכוונה שהטומאה הסתלקה מהציבור, ובודאי שהיא קיימת, אלא שהיא הותרה שם. ואם כן בדין זה כבר מתגלה היסוד שיתכן שהטומאה קיימת והשכינה נמצאת באותו מקום שהטומאה נמצאת. והגילוי של 'טומאה הותרה בציבור' הוא מעין הגילוי של 'השוכן איתם בתוך טומאתם', על אף שיש כאן טומאה, יש כאן שכינה, ושניהם יכולים להיות כביכול לחול בבת אחת.

עומק ההבנה בזה הוא, שהשכינה שמתגלה במקום של 'שוכן איתם בתוך טומאתם', זהו גילוי שהוא גבוה יותר מהערכים של טומאה וטהרה, ולכך אין צורך בסילוק הטומאה

את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל¹¹. הרי שכתוב כאן בחז"ל שני הגדרות. ישנה הגדרה של תורה שמטהרת, וישנה הגדרה שהקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל. ויש להתבונן מה החילוק בין הגדרת הטהרה שחלה מכוח גילוי "תורה אור", לבין גילוי הטהרה שחל מכוח "הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל". ובודאי שיש כאן שתי מדרגות בגילוי הטהרה, והקדוש ברוך הוא זו המדרגה העליונה, וזה פשוט וברור.

ומה שנתבאר עד כה, שיש גילוי טהרה של תורה, ויש גילוי טהרה של הקב"ה, ובפשטות הכוונה שהם מוציאים את האדם מתוך טומאתו ומעלים אותו למקום הטהרה. אך עתה נראה שישנן פנים נוספות של גילוי טהרה בתוך הטומאה עצמה, וכלשון חז"ל (יומא נז, ב): "הַשּׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טוֹמְאָתָם" (ויקרא טז, טז), אפילו בזמן שהן טמאים שכינה שרויה ביניהן. ונתחדש כאן שיש מציאות של השראת השכינה שמתגלה אפילו במקום שיש טומאה, ואף שהטומאה לא הסתלקה משם, הטהרה של השכינה יכולה לשכון שם. הרי שמחד יש לנו גילוי של תורה שמסלק טומאה, וגילוי של הקדוש ברוך הוא שמטהר את הטמאים, ומאידיך יש לנו גילוי של שכינה, גילוי יתברך שמו, בתוך מקום של טומאה, וזו הנהגה

¹⁰ עליונים, ועל כך אמרו אור שברא הקב"ה ביום הראשון אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו וכו', פירוש מסוף העולם ועד סופו הוא, שכל המציאות מריש העולמות ועד סוף עולם המעשה היה מאיר ובא כאחד.

וביותר כתב (שער ד פכ"א) שנפלאה מדרגתם של עמלי תורה, שגם בעודם בזה העולם החשוך, יכולים להשיג ולהסתכל ברוח קדשם באור העליון, וזהו סוד האור שנברא ביום ראשון שגנוז הקב"ה לצדיקים, כמבואר בזוהר (ח"א מז, א), שהקב"ה ברא לאדם בעולם כדי שישלים עבודתו ויתקן דרכיו בכדי שיזכה לאור העליון שגנוז הקב"ה לצדיקים כנאמר 'עין לא ראתה וכו' יעשה למחכה לו', ובמה זוכה אותו אדם לאור, על ידי התורה. וזהו שאמרו (תניני ד, א) על הנאמר (איוב כב, טז) 'אשר קמטו ולא עת נהר יוצק יסודם', אלו תלמידי חכמים שמקמטין שינה מעיניהם בעולם הזה הקב"ה מגלה להם סוד לעולם הבא וכו', והם הטעמי תורה הגנוזים שהם האור העליון הגנוז.

¹¹ בביאור הענין ראה מה שכתב במרומי שדה שם, שהכוונה לטהרה של התורה שאינה מקבלת טומאה, וז"ל: אפילו בשעה שהן טמאים שכינה עמהם, רמז זה כתוב גבי אהל מועד, דקדושת קדש הקדשים הוא קדושת תורה שבכתב, וקדושת העזרה הוא קדושת עבודה במזבח, ושני הקדושות דוקא בטהרה. אבל קדושת היכל היא קדושת תורה שבעל פה, משום הכי שם המנורה והקטורת (עין מרומי שדה פרשת תצוה), ומשום הכי אפילו כשהן טמאים לא סרה קדושה זו מישראל, וכדאיתא בברכות (כב, א) דריב"ב אמר 'הלא כה דברי כאש', מה אש אינו מקבל טומאה כך דברי תורה כו'. משום הכי כתיב רמז זה רק בפרכת.

משם^י. והיינו שיש גילוי של טהרה שמתגלה מכוח הפיכת טומאה לטהרה, יש גילוי של טהרה שהוא טהור מעיקרא. ויש גילוי של שכינה שמגיע ממקום שהוא מעבר לגדרי טומאה וטהרה, ולכן הוא גם לא מסלק את הטומאה.

ובלשון ברורה ופשוטה, כל גדר של טהור יכול לחול רק עד כמה שיש גדר של טמא, ודבר שאין עליו שם טמא, לא יכול לחול בו שם טהור, אלא שיש טמא שנהפך לטהור, ויש מקום שמעיקרא לא נתן לטמא לחול, ולכן יש טהרה, אבל בודאי שהוא מסלק סלקא דעתך של טומאה, אחרת הוא לא יכול להיקרא טהור. ומה שאומרים (נדה ל. ב) 'משרתיו טהורים', הוא ביחס לכך שיש רחמנא ליצילן גם למעלה מלאכים פגומים שנעשים מכוח חטאי האדם, ואם אין שם מקום לטומאה, לא יכול לחול שם טהרה, ששם טהור חל על מי שהוא טמא, מי שהיה טהור מעיקרא לא חל בו שם טהור, וכשהוגדר שיש טהור מעיקרא, זה טהור שלא נתן לטומאה לחול, אך הוא טהור ביחס למדרגה שנקראת טומאה, ואין כזו מדרגה של טהור מצד עצמו בלי יחס לטומאה שכנגדו.

עירוב טומאה טהרה מכח עץ הדעת

והנה נתבאר, שכאשר נאמר שהקדוש ברוך הוא 'שוכן איתם בתוך טומאתם', זה גילוי אלוקות שמעבר לגדרי טומאה וטהרה. ולחידד ההבנה נשים אל לב, שכאשר לוקחים את המילה טמא ואת המילה טהור ומצרפים אותם יחד, 'טהור' בכתוב מלא עם ו' עולה למספר ר"כ, 'טמא' עולה למספר נ', יחד הם בגימטריה ר"ע, המרמז על 'עץ הדעת טוב ורע' (בראשית

ב. יז), שכל עניינו היה עירוב הטומאה בתוך הטהרה.

כלומר, הטוב קיים בלי עץ הדעת, אבל הרע מתגלה מכוח עץ הדעת, והרע שמתגלה מכוח עץ הדעת מונח בו הטהור והטמא יחדיו, שכן במקום שאין רע כלל, אין שם לא טמא ולא טהור, ורק איפה שיש רע, יש מושגים של טמא וטהור. אלא שאילו האדם הראשון לא היה חוטא ואוכל מעץ הדעת, ונכנס לשבת, הוא היה מסלק את הרע לעולם ואף היה מותר לו לאכול ממנו בהיתר, כי הרע היה מתבטל לגמרי, וזו נקראת טהרה דמעיקרא שסילקה את האפשרות לטומאה. אך כאשר הוא חטא בעץ הדעת וירדה לעולם התערובת של טוב ורע, שמביאה לטהרה וטומאה, נתחדש מהלך של 'מי יתן טהור מטמא'. ומהאמור עולה, שכאשר אין את השפעת 'עץ הדעת טוב ורע', ואין מציאות של ר"ע שהוא בגימטריה טהור וטמא, אז אין כלל מדרגה שנקראת טהור.

לעתיד לבא תתבטל הטהרה

ובאמת לעתיד לבוא, הזמן שעליו נאמר (זכריה יג. ב): "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", כיון שתסתלק הטומאה מן העולם, לא תהיה מדרגה שנקראת טהרה. ובמדרגות העבודה שמנה רבי פנחס בן יאיר (ע"ז כ. ב) הסדר הוא, שתורה מביאה לידי זהירות, וזהירות מביאה לידי זריזות, וזריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות ופרישות מביאה לידי טהרה, ולאחר מכן עולים במדרגה שהטהרה מביאה לידי קדושה, ולאחריה באה הענוה שמביאה לידי יראת חטא (שמביאה לידי חסידות), שמביאה לידי רוח הקודש, שמביאה לידי

^י ראה מה שכתב בשפתי כהן על התורה (ויקרא כא. א): 'השוכן אתם בתוך טומאותם', וחס ושלום שנוגע בו שום טומאה, כי הוא אש שנאמר (דברים י. כד) 'כי ה' אלהיך אש אוכלת', ואין אש מקבלת טומאה, לזה אמר 'לא יטמא בעל' שהוא הקדוש ברוך הוא, 'בעמיו' שהם ישראל, 'להחלו' שחס ושלום נוגע בו שום טומאה כלל, 'כי אם לשארו', זה שיש לו השארות בקבר שהם העצמות שהן נשארים לקום לתחיית המתים והנפש אינה אדוקה בו אבל היא שוכנת בקבר. ומתבאר שהקב"ה הוא מציאות של אש, ובשל כך אין היא יכולה לקבל טומאה, שהיא עצמה מכלה ושורפת, וזהו בבחינת הסנה שהוא שורף אך הסנה איננו אוכל. כלומר שישנה אש השורפת אך מציאות הטומאה נשארת.

אליה, ולכך הוצרך שהקב"ה בעצמו יכה אותם, כאמור בלשון בעל ההגדה 'אני ולא מלאך אני ולא שרף', והטעם שהמלאכים לא היו יכולים לרדת לשם הוא משום שהם נקראים 'טהורים', ובמקום שיש טהרה שייכת גם טומאה, ובמצרים היו מ"ט שערי טומאה, והיה צריך למהר ולהוציא את ישראל קודם שישקעו בשער הנו"ן^ח, וכבר הובא שהמילה 'טמא' היא גימטריא נו"ן, ויש את המ"ט שבטמא ויש את האל"ף שבטמא שהוא שער הנו"ן, אך כאשר מתגלה מדרגה שהיא מעבר לטהרה וטומאה, הטמא לא סותר אותה, ולכן היא יכולה לחול שם. עתה ברור שההגדרה של 'השוכן איתם בתוך טומאתם', היא גילוי של הקדוש ברוך הוא הנמצא ממעל לגדרי טהרה וטומאה, ויושב במרום כסאו מעל למציאות העולם המורכבת מחלקים אלו.

טהרת מים שאין להן סוף

עתה נבא ליישב את החילוק בין מדרגת "מה נחלים מטהרים, אף אוהלים מטהרים" שהתורה

תחיית המתים. ועומק הכוונה בזה היא, שכאשר תחול הקדושה השלמה בעולם, גם לא תהיה טהרה, ודרכי העבודה יהיו מהקדושה ולמעלה ממנה.

היום בהאי עלמא בו אנחנו נמצאים, יש טמא שמתהפך לטהור, ויש גילוי של קודם חטא אדם הראשון, שהוא טהור מעיקרא. אבל בסדר השלם של העולם, זו לא תהיה טהרה שהיא הפך של טומאה, וגם זו לא טהרה מעיקרא, אלא מדרגה של מקום שהוא למעלה מטהור ולמעלה מטמא. ועל כך נאמר 'השוכן איתם בתוך טומאתם', שבאמת אם הוא טהור הוא לא יכול לחול בתוך הטמא, והטמא סותר אותו, ומוכרח שהוא יבטל אותו, או יהפוך אותו לטהור, אבל אם הוא לא בגדרי טהור וטמא, אז הטמא לא סותר אותו, ויכול לחול שם טהור שהוא היפך של טמא.

וכן היה הדבר בגלות מצרים, שעל כך נאמר בזוהר, שכיון שמצרים היתה ארץ של טומאה, המלאכים שהם טהורים לא היו יכולים לרדת

^ח כן כתב בזוהר במדרש הנעלם (וידא ק"א): וכי לא היה להקב"ה מלאך או שליח לשגר לעשות נקמה במצרים, כמו שעשה באשור שהיה בנו של שם דכתיב (בראשית י, כב) 'ובני שם עילים ואשור', ושם היה כהן גדול ונתברך שנאמר (שם ט, כו) 'ברוך ה' אלוקי שם', והיה לשם הגדולה והברכה על אחיו, וכתיב בם (ישעיה לו, לו) 'ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור', ועל ידי שליח נעשה, כל שכן המצרים שהם מזוהמים יותר מכל אומה ואמר אני ולא מלאך, אלא אמר רבי יהודה מכאן למדנו כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו שהוא גבוה על הכל, אמר הקדוש ברוך הוא אומה זו של מצרים מזוהמת ומטונפת ואין ראוי לשגר מלאך ולא שרף דבר קדוש בין רשעים ארורים מטונפים, אלא אני עושה מה שאין יכול לעשות מלאך ולא שרף ולא שליח, שאני אומר ממקום קדושתו יהא כך ומיד נעשה, מה שאין המלאך יכול לעשותו, אבל הקדוש ברוך הוא ממקום קדושתו אומר יהא כך ומיד נעשה מה שהוא רוצה לעשות, ולפיכך לא נעשית נקמה זו ע"י מלאך ושליח בשביל קלון המצרים ולהראות גדולתו של מקום שלא רצה שיכנסו ביניהם דבר קדוש, ועל הדרך הזה נאמר אני ולא מלאך, אני יכול לעשותו ולא מלאך. וכן כתב בצרור המור שמות פרשת בא (ע"פ הזוהר ה"ל): אלא אמר הקדוש ברוך הוא, מצרים הם טמאים. ואם יכנס מלאך ביניהם יטמאוהו. אני אעשה מה שלא יוכל מלאך לעשות. כי אני ממכון שבתי אהרוג אותם ולא אכנס עם טמאים, ע"כ.

^ט כן כתב בחסד לאברהם (מעין שני נהר נז): דע שיש מסורת קבלה ביד רז"ל שישאל נחלקכלו כל כך בשיקוצי מצרים עד שבערב פסח נכנסו בהיכל מ"ט, שאם ח"ו היו מתעכבים יותר, היו נכנסין בהיכל נ' ושוב לא היה להם תקנה עולמית, וזהו סוד 'אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו משם עדיין אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים לפרעה במצרים' ולכן נכתב נ' פעמים 'ציאת מצרים בתורה. וענין זה של שקיעה בשער הנו"ן של טומאה הוזכר בסידור האר"י ז"ל (סדר ההגדה) על הנאמר 'שלא הספיק בציאתם של אבותינו להחמיץ', כי יש חמישים שערי טומאה ואם היו ישראל מעוכבים רגע אחד, לא היו יוצאים לעולם והיו נשקעים בשער החמישים, ולכך אמרו 'שלא הספיק' שהיה הזמן דוחק מאוד. וכן הזכיר ברמ"ק (פרדס רמונים שער השערים פ"א). [וענין עוד באגרא דכלה (שמות פרשת בשלח ד"ה ולא נחם), מלבי"ם שמות יג יד: בני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ה - סיפור 'ציאת מצרים'): תפארת שלמה (מועדים ספירת העומר): שם משמאל פרשת בשלח שנה תרע"ח]. אמנם יש לידע כי לדעת הגר"א (לצד הקדושה יש נו"ן שערים [ורק מ"ט נגלו בהאי עלמא כי שער הנו"ן הוא בסוד עלמא דחיות]) ולצד הטומאה יש רק מ"ט שערים ושער החמישים אין לטומאה. ובעל הלשם (ספר הדע"ח ח"ב קכב ע"ב) כתב שנראה להכריע כגר"א שאין בצד הטומאה שער הנו"ן כלל, ראה דבריו בהרחבה. ובעומק, שער נו"ן הוא העדר, בחינצ חלל, אבי אבות הטומאה ודו"ק היטב.

לקיש, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את הים היה מרחיב והולך, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא ויבשו, שנאמר (נחום א, ד) 'גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב', ונמצא כי יש רגע אחד לפני שהמים נעצרו מהתפשטותם, רגע לפני שהתגלתה היבשה, והרגע הזה הוא טהרה של מים שאין להם סוף שמתפשטים בלי עצירה, וזהו הגילוי של הטהרה העליונה שהיא למעלה מטהור וטמא, ומשם זה נמשך.

יסוד הבכיה ביום הכיפורים

עתה יתבאר עניינו של יום הכיפורים, שהוא יום של טהרה, והוא זמן של בכי הנובע מתוך הרצון לשוב אל ה' יתברך ולטהר את הלב, זהו בכי שיסודו בא מהמים התחתונים שבהם נאמר "בעינין למיהוי קמי מלכא", זו אותה השאיפה של התחתון להתדבק בעליון, ולחבר חזרה בין החלקים שהופרדו בבריאת העולם ולאחר חטא אדם הראשון. טהרה זו היא טהרה גמורה, אשר כוחה היא מההנהגה העליונה של טהרה שמעל הכל, זאת על ידי התורה שניתנה ביום זה שהיא מטהרת טהרה גמורה.

והנה ישנם שני סוגי בכי ששייכים במים, בכי אחד הוא הפרדת המים התחתונים מהמים העליונים כאמור: "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", והוא בכי שחל ביום השני לבריאה, ויש בכי אחר של היום השלישי בו נאמר: "יקוו המים אל מקום אחד", בכי זה עניינו הוא במה שמובא בגמרא (בבא בתרא עד, ב): אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שביקש הקדוש ברוך הוא לבראות את העולם, ולגלות את היבשה, אמר לו לשר של ים, פתח פין ובלע כל מימות שבעולם. אמר לפניו: רבנו של עולם, די שאעמוד בשלי. מיד בעט בו והרגו, שנאמר (איוב כ, יב) 'בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב'. והנה בכל מקום שיש מות, יש בכי, וזהו מציאות של בכי על הפרדת המים מהעפר, ובריאת היבשה מתוך הים, שכן בזה

היא המטהרת, למדריגת "מה מקווה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל", שאמנם שניהם מטהרים, אך יש הבדל מהותי במבנה הטהרה. שהנה בגדר תורה שמטהרת, לא נאמר חס ושלום היסוד של "מי ייתן טהור מטמא", שכן היא טהורה מעיקרא, אך כן נאמר בה (זוהר הקדוש תרומה קסא, א): "אסתכל באורייתא וברא עלמא", ועצם המציאות של העולם נותנת אפשרות לטומאה, והנהגת הטהרה של התורה היא, שאת העולם שנברא מכוחה, היא מטהרת מכוח הארה של טהור מעיקרא.

לעומת זאת, המדרגה שמתגלה מכוח קודשא בריך הוא היא, שהקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל ממקום שהוא למעלה מטומאה וטהרה, והיינו מאותו מקום שנאמר בו: "השוכן אתם בתוך טומאתם". ואם ישאל השואל, הלא אם זה למעלה מטומאה וטהרה, איך נמשכת משם טהרה, תשובתו בצידו וזהו סוד התורה, והיינו שמהקב"ה נמשכת התורה שהיא המטהרת, אך כיון שהיא נמשכת ממקום שהוא למעלה מטהרה וטומאה, לכך יש לזה דרגת טהרה גבוהה יותר.

בחינה זאת נקראת 'מים שאין להם סוף', ואלו מים שלא יכולים להיקוות אל מקום אחד, ולכך לא נתפסת בהם טומאת הארץ כלל, ורק במים שיש להם סוף, נאמר "יקוו המים אל מקום אחד", ובהם מתקיים דין מקווה המטהר שהופך טומאה לטהרה, במהלך של משיכת הדבר מהתקווה - מהמקווה, מהתקווה למקום שכולו טהור, ואז הוא מצרף מים עליונים למים תחתונים, וחלה הנקודה של הטהרה בסוד שמים - אש ומים, ובסוד התורה, כפי שנתבאר בארוכה לעיל.

בחינת מים שאין להם סוף נובעת מאותו הרגע לפני המאמר של 'יקוו המים למקום אחד', וכפי שמתואר בגמרא חגיגה (יב, א): אמר ריש

הרצון לשוב אל קונו ולדבוק בו גם במחשבה. ומי שאין לו שום הווה אמינא שבעולם לעבור עבירה, הוא מושך מטהרה ממקום שכולו קדושה, שהוא למעלה מטהרה וטומאה, ומהצדיק הזה נמשכת תשובה וטהרה לכל העולם.

לכל אחד מאיתנו בעומק של נפש, כלשון רבותינו, יש את שלושת הרבדים. יש את המקום רחמנא ליצלן שאדם נכשל. יש את המקום שהיה לו סלקא דעתך והוא לא נכשל. ויש את הדבר שברור לו שהוא לעולם לא יעבור עבירה.

כאשר האדם עושה תשובה, הוא צריך למשוך את הטהרה מאותו מקום אצלו בנפש, שיש דברים בהם אין לו הווה אמינא מעולם לעבור את העבירה, שטחים שנכבשו על ידי נקודת הבחירה שלו, ומשם הוא מושך את הטהרה הבאה מתוך קומת נפשו שלו. שהנה כל המשכה עוברת את מדרגות הנפש אל תוך עצמו, ומשיכת הטהרה בנפש של עצמו באה מהמקום היותר פנימי של האדם, שיש בו נקיות מוחלטת ודבקות במקור הטהרה העליונה, ומשם הוא מושך את הטהרה למקום שהיה לו סלקא דעתך ולא עבר. ומשם הוא מושך את התשובה למקום שרחמנא ליצלן הוא נכשל. זוהי שלמות קומת הטהרה בבניין נפש האדם, וכך היא מהלכה של התשובה המטהרת את האדם ונותנת לו גדר של תינוק שגולד מחדש.

יש מציאות של טומאת יסוד העפר שהיא כנגד יסוד הטהרה שבמים.

ויש לידע כי כל בכי של תשובה, יש בו בחינה של טהרה, והוא חוזר ומצרף את המים, ומשיב אותם למקומם. ועל דרך זו יש בכי שמביא לצירוף של היבשה אל מים שנקוו אל מקום אחד, ויש בכי בדרגה יותר גבוהה, שמביא לצירוף של המים התחתונים למים העליונים, צירוף זה עניינו להעלות את הנהגת הטהרה של "מי ייתן טהור מטמא" הקיימת ביום השלישי, ולגלות את הטהור מעיקרא השייך במים העליונים. שכן כבר נתבאר שכל טהרה צריכה להגיע מאותו מקום שהכל מלא במים, ומראשית יצירת המים לפני הגערה, שהמים הולכים ומתפשטים בלי סוף. משם מגיע בעומק המשכת הטהרה השלימה. ועל דא קא בכינא ביום הכיפורים, להשיב הכל אל המקור, אל עולם של התפשטות טהרת המים לאין סוף.

הנהגת הטהרה בבחינת 'נפש'

אם נבוא להעתיק את כל האמור בבחינה של 'נפש', כך יהיה מהלך הדברים. שהנה לענין חלוקת הדינים בימים הנוראים נתבאר בתניא (מפרק א ואילך), שכך הוא ביאור הבחינות של צדיק, בינוני ורשע. שיש אדם שעבר את העבירה בפועל, והוא נקרא רשע. ויש מי שרק היה לו סלקא דעתך לעבור את העבירה והוא מעולם לא עבר אותה, והוא נקרא בינוני. ויש מי שמעולם לא היתה לו אפילו הווה אמינא לעבור את העבירה, והוא נקרא צדיק.

וזו היא החלוקה בסוגי הטהרות שהזכרנו, מי שעבר עבירה בפועל שנקרא רשע, כאשר הוא בא לחזור בתשובה מתקיים בו המהלך של 'מי ייתן טהור מטמא'. מי שהיה לו סלקא דעתך לעבור את העבירה, אבל הוא לא עבר אותה, כאשר הוא בא לחזור בתשובה מתקיים בו המהלך של טהור מעיקרא, והוא נקרא טהור כי הוא סילק את האפשרות לחטוא בעצם

סוגיות במחשבה

טהרה

תנ"ך

אולם בעומק זו טהרה פנימית, וכמ"ש רבינו בחיי שם וז"ל, והטהרו - למדך הכתוב כי העוון קרוי טומאה, וכתוב (יחזקאל כ ז) ובגלגולי מצרים אל תטמאו, ומי שעוזב העוון נקרא טהור, שנאמר (ויקרא טז ל) מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו וכו', עכ"ל.

ושני טהרות הללו בגוף ונפש, כתב להדיא ר' אברהם בן הרמב"ם שם וז"ל, ומאמרו והטהרו - או יהיה רמז שיטהרו מטומאת ע"ז הרוחנית, או רמז שיטהרו מן הטומאות הגופניות, עכ"ל, ועין צרור המור שם.

ושורש הטומאה הרוחנית היא ע"ז, וכל שאר הטומאות אינם אלא ענפיה, אף שאין טמאה אלא מדרבנן, כנדה או כשרץ (עי' שבת פב ב'), מ"מ בשורש הפנימי, היא היא שורש כל הטומאות כולם, וברור ופשוט. ועין רמב"ם (הל' אבות הטומאות פ"ו ה"א), טומאת ע"ז מדברי סופרים, ויש לה רמז בתורה הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם, עכ"ל,

הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם.

(בראשית לה ב)

יש טהרה ביחס לאדם, וכמ"ש הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו וגו'. יש טהרה ביחס לבהמה, דהיינו ביחס להיתר אכילתה וטומאתה, וכמ"ש (ויקרא יא מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל. ובצומח יש דרגא של אוכל טמא, ודרגא של אוכל טהור שהוכשר לטומאה ע"י נתינת מים, ויש טהור שלא הוכשר לטומאה וק"ו שלא נטמא בפועל. ובדומם יש ג"כ מקום טהור, וכמ"ש (ויקרא י יד) במקום טהור, שבכללות יש יחס של טהרה אף לדומם.

וכתב רש"י (כאן) וז"ל, והטהרו - מעבודה זרה, עכ"ל. ובפשוטו, כתב באבן עזרא, שירחצו הגוף, עכ"ל. ועין חת"ס על אתר*, ועין במדבר ח, ז, בראב"ע שם, והכתב והקבלה שם.

* ז"ל החת"ס: הנה רמב"ן כתב שלא הי' ע"ז, שכבר נתבטלה ע"י גוים והותרה, אלא משום חומרא טמנם בשכם. ולכאורה כיון שהוא רק חומרא בעלמא לא היה צריך להפסיד כל כך אלא יתיכום באש ויבטלם בהרבה של היתר, ואין זה מבטל איסור לכתחילה כיון שהי' כולו היתר. אך מבואר, אפי' אי בטל לענין איסור, מ"מ טומאה לא בטלה, משום שנושא כולו בבת א', ע"י בכורות כ"ג ע"א, וכו', והיינו דאמר הסירו אלהי נכר, לא משום איסור, אלא והטהרו, משום טהרה.

^ב ז"ל הראב"ע על הפסוק 'זהו עליהם מי חטאת וגו' וכבסו בגדיהם והטהרו: וכבסו בגדיהם - ואחר כן יהיו טהורים בטהרם במי חטאת.

^ג ז"ל ה'הכתב והקבלה: פ' ראב"ע, אחר כבוס בגדים יהיו טהורים בטהרם במי חטאת. ואחריו תרגמו 'אונד זא זינד זיא ריין'. ואין זה נכון, כי הוא צווי בפ"ע שיטהרו במי מקוה, כבמצורע (ויקרא יד ח) וכבסו וגו' וגלח וגו' ורחץ במים וטהר, וכתרגום יב"ע וידכון בארבעין סאין דמיא.

^ד ז"ל צרור המור: לפי שהשם אמר לו עלה בית אל, והעולה לבית אל צריך להכין עצמו ובגדיו כדכתיב (עמוס ד יב) הכון לקראת אלקיך, וכתוב (קהלת ד יז) שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים. ורמז בזה שיהיה תוכו ככרו. וזהו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו כנגד החיצוני, ורמז אלהי הנכר אשר בתוכם כאומרו (תהלים פא י) לא יהיה בך אל זר (עי' שבת קה ב: איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, היו אומר זה יצר הרע).

^ה ז"ל הגמ' שם: אבניו ועציו ועפריו מטמאים כשרץ, שנאמר (דברים יז כו) שקץ תשקצנו וגו'. רבי עקיבא אומר כנדה, שנאמר (ישעיה ל כב) תזרם כמו דוה, מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא.

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

וכעצם השמים לטהר (שמות כד י)

ופרש"י וז"ל, משנגאלו היה אור וחדוה לפניו וכו', לטהר - לשון ברור וצלול, עכ"ל.

וכך אמרו (זוה"ק ח"א מב ב) רוחא דא איהו דכייא, בריר מכלהו, לית ליה גוון דאתחזי ביה, לאו חור ולא ירוק ולא אוכם ולא סומק, ובגין כך דאקרי טוהר, דכייא ברירא מכל אלין תתאין, עכ"ל. הרי שלשון טהר, לשון ברירות.

ובשורש - הכל ברור, אלא שבהתפשטות נעשה תערובת. ולכן טהרה ענינה גילוי עצמות הדבר כפי שהוא בשורשו, וכמ"ש המלבי"ם על אתר וז"ל, כעצם השמים לטהר - שהחיות [היינו חיות הקודש] הם עצם ועצמות חיות של השמים, עכ"ל, והבן.

וכמ"ש בהכתב והקבלה (ויקרא טז ל) וז"ל, יש בלשון טהרה שתי כוונות, האחת הסרת הלכלוך והפסולת, כמו זהב טהור, מטהר כסף, שענינו מזוקק מן הסיג, שהוסר ממנו הפסולת (וזהו החיצוניות), והשגת זריחת זהר וברירות, כמו עצם השמים לטהר, הַשֵּׁבֶת מְטֵהוּ (תהלים פט), שפירושם זהוורורית צחצוח ובהירות, (וזהו

וכן הוא בפירוש המשניות הקדמת הרמב"ם לסדר טהרות ד"ה וטומאת עכו"ם, ובסמ"ג (חלק מצות עשה, מצוה רמד-ה-ו), עיי"ש.

ובדקות יותר כתב במגדל עוז ליעב"ץ (בית מדות עלית הטהרה) וז"ל, עוד נמצא רמוז טהרה בבגדים, שסמך הכתוב המלבושים לטהרה, כמ"ש והטהרו והחליפו שמלותיכם, שחייב אדם לראות שיהיו בגדיו טהורים מטינוף וטומאה ושלא יהיה מלוכלכים בשמן ורובב, כמ"ש חז"ל (שבת קיד א) ת"ח שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה. כלל הענין, המלבושים - לבוש הגוף, והגוף - לבוש הנפש, ובטהרת המלבושים יעורר טהרת הגוף, וטהרת הגוף יעורר טהרת הנפש, כמ"ש סוף סוטה [פ"ט מט"ו, נקיות מביאה לידי טהרה וטהרה מביאה לידי פרישות].

ועין עוד ראשית חכמה, שער האהבה, פרק יא. ועין רמב"ם (מקואות פי"א הלכה יב) שזהו ענין המקוה, חיצוניותו טהרת הגוף, ופנימיותו טהרת הנפש, ועיין פע"ח, שער השבת, פ"ג, ועין שו"ת הרשב"ץ, שאלה רכז.

¹ וז"ל הראשית חכמה: וכן נקיות וטהרה ג"כ הם ענפי היראה, כי צריך לירא שלא יהיו בגדיו מלוכלכים לפני המלך, אלא נקיים וטהורים. וכן צריך לנקות ולטהר אבריו ונפשו, כיון שהוא עומד לעולם לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ית' וית', עכ"ל. ועוד שם: עוד נמצא טהרה במלבושים, כמ"ש יעקב אע"ה כאשר רצה לבא אל בית אל והטהרו והחליפו שמלותיכם. ועם היות שנראה שהם ב' דברים, הא' הטהרו בטבילה, ועוד והחליפו שמלותיכם, מ"מ כיון שסמכם החליפה הוא מסוג הטהרה, וראוי הוא לרוצה לטהר עצמו שיהיו בגדיו טהורים מטנוף וטומאה, ושלא יהיו מלוכלכים בשמן ורובב וכיוצא, שפי' שת"ח שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה שנאמר (משלי ח לו) כל משנאי אהבו מות, אל תקרי משנאי אלא משנאי. וכ"כ הרוקח ע"ה בשורש טהרה, והזהר בטהרת המלבושים שלא יהיו בגדיך מלוכלכים מן הצואה ומן טיפי מימי רגלים, שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלקים (קהלת ד יז), על כן תלמד עצמך בקינוח היטב, שמור נקיבך ואל תרגיל להשתין סמוך לגאולה פ' נטפסף על המנסיים, איך תתפלל סלח לנו כי חטאנו ואתה עומד ומטונף, והזהר משכבת זרע פן ידבק בבשרך ובגדיך, ולא יהיו מלבושיך מתכסיטי ע"א, טהר עצמך, הכון לקראת אלקיך ישראל, עכ"ל.

² וז"ל הרמב"ם: דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הנפש והטהרות הנפש שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם.

³ וז"ל הפע"ח: כי תוספות שבת הוא ניכר ונתגלה תיכף אחר הטבילה במצח אדם, וכו', ודווקא אם כבר טבל, והסיר בגדי חול של הנפש על ידי הטבילה, וכו'. אמנם קודם שתטבול תרחץ פניך ואחר כך ידיך ואחר כך רגליך במים חמים, והזהר לרחוץ תחלה הפנים ואחר כך ידיים ואח"כ הרגלים במים חמים בער"ש. כי הלא תחלה צריך לטהר הראש, ואח"כ להעלות הרגלים, אשר הם למטה, וכו', כל זה הוא למטה באדם דעשיה, כי שם החיצונים נדבקים, לכן צריך לרחוץ גם הפנים והידיים, מקום אחיות החיצונים בקדושת דעשייה, לכן תחלה רוחצין הפנים, ואח"כ הידיים והרגלים כנ"ל, ואז נשלמה מלהפרד משם. והענין, כי השכינה רגלית יורדת מות כנ"ל, ועתה רוחצת רגליה מזוהמא זו.

⁴ וז"ל שו"ת הרשב"ץ בכתב תוכחה לקהל אשר באי מיורקה: אחלי אחינו בית ישראל, (הסתירו) [הסירו] את אלהי הנכר אשר בקרבכם, זהו יצר הרע, הוא שטן הוא מלאך המות (ב"ב טז א), והטהרו והחליפו שמלותיכם להגביר היצר הטוב, ובחורו בחיים.

שורשו הפנימי), עכ"ל.

וצפית אתו זהב טהור וכ"ה בעוד

מקראת כלפי כלי המשכן.

(שמות כה יא)

וכתיב (שם ל לה) קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש.

וע"ש כך הכלי עצמו נקרא טהור כגון המנורה הטהורה (שם לא ח וברש"י), השלחן הטהור (ויקרא כד ו).

אולם פעמים הוא לשון נקיון, כגון מש"כ רש"י (ויקרא כד ד) וז"ל, המנורה הטהורה - שהיא זהב טהור. דבר אחר טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר. וכן כתב (שם פסוק ו) השלחן הטהר - של זהב טהור. ד"א על טהרה של שלחן, שלא יהו הסניפין מגביהן את הלחם מעל גבי השלחן, עכ"ל, וכמ"ש הרמב"ן (ויקרא יב ד) וז"ל, ולפי דעתי, כי טעם טהרה - נקיון, כלשון זהב טהור, עכ"ל.

אולם עיקרו של עניין הנקיון בשורש טהרה הוא ב'זהב טהור', כמ"ש רש"י (איוב כח יז) וז"ל, זהב טהור, מנהיר כמרגלית, עכ"ל. טהור, לשון הארה, כנ"ל, לשון צהירו, צהרים שמאיר ביותר. וזהב טבעו מזהיר ומהיר, וזהב טהור אין בו סיגים ומאיר ביותר. כלשון הרשב"ם על אתר, זהב טהור - מזוקק, עכ"ל. וכתב ר' אברהם בן הרמב"ם (שמות כה יד) וז"ל, זהב טהור - שלא יכניס בריתוקן נחושת ולא זולתו, עכ"ל.

ועיקר שם טהור נאמר במנורה, כמ"ש ר' יוסף בכור שור (שמות לט לז) וז"ל, המנורה הטהורה - שהיה מזהב טהור, ואע"פ שכל זהב הכלים היה כמו כן טהור, מ"מ לא היה שם כלי כולו של זהב שלא היה בו עץ, חוץ מן המנורה, דכתיב ועשית מנורת זהב טהור, ולכן קורא אותה טהורה, עכ"ל.

ודו"ק שיש כאן שלשה חלקים, א' טהור לשון מזוקק כנ"ל, וכלשון מושב זקנים (ויקרא יב ד), טהרה - נקיון, כלשון זהב טהור, שהוא מצורף

וכתב הרש"ר הירש (בראשית ז ב) וז"ל, טהר - קרוב לצהר, צהרים בארמית - טיהרא. אין צהר אלא שקוף, חלקיו הומוגניים, וקדן האור חודרת בהם, אמור מעתה, הטהור הוא מסוגל לקלוט, ואור ה' חודר בקרבו, עכ"ל.

וזהו עומק מ"ש בא לטהר מסייעין אותו (שבת קד א), והיינו שבא לטהר טהרה חיצונית, הטהרה הפנימית מסייעת אותו, ודו"ק.

ובהרחבה, אמרו (יומא נט א) הזה ממנו על טהרו של מזבח, מאי טהרו, אמר רבה בר רב שילא על גלויה דמזבח, כדכתיב וכעצם השמים לטהור. והינו שלשון טהר הוא גילוי אמתת הוייתו, ולכן בהרחבה לשון גילוי נקרא טהר. ועוד, היפך טהור הוא טמא, מלשון טם, טמטום, סתום ומכוסה, ולכך טהור לשון גילוי, והבן.

וכתב הרד"ק (ספר השורשים ערך טהר) וז"ל, ורוח עברה ותטהרם (איוב לז כא), פירוש, כאשר העבים מתפזרים השמים טהורים וזכים, עכ"ל, והבן, שטהר לשון סילוק כיסוי, עיי"ש.

אולם ביריעות שלמה (חוברת א יריעה א) כתב וז"ל, ענן טהור, מלשון נטירה, שיש בו נטירה ושמירה מכל מה שמפסיד ענינו, עכ"ל. ועין עוד בדבריו (חוברת ו, יריעה ג) וז"ל, דשם טהור על היפך הטומאה, שענין טומאה טמטום וגסות, והיפך הטמטום הוא טהור, מלשון נטירה ושמירה, עכ"ל.

אולם בספרו חשק שלמה (ערך טר) כתב וז"ל, ומלשון 'נטירה' שם 'טהור', והוא מורה לפי "הנחתו הראשונה" על הנקיות, שענינו שהדבר מנוטר ומשומר מן הפסולת ושאר דבר מקרי המפסיד צורתו (הראשונה) וענינו, כמו זהב טהור, ר"ל כמו שהוא בטבעו העצמי כולו זהב וכו', והושאל מזה לקרוא טהור מה שהוא היפך הטומאה, כמו הבהמה הטהורה, עכ"ל.

זה המשך לשון הרד"ק: וכן זהב טהור (שמות כה, יא), אחרי הצרפו וישאר מזוקק ונקי מכל סיג הוא טהור. ובדברי רבותינו ז"ל (ירושלמי שקלים פרק ו, הלכה ה), זהב טהור, שהיו מכניסין אותו לאור ולא היה חסר כלום.

ב"ה, וכו' עכ"ל, עיי"ש. ועין קהלת יעקב, ערך זהב. ועין פתחי שערים, נתיב פרצוף א"א, סוף פתח מ"ה, ובית עולמים דף קכח ב ד"ה בחללא^{טז}.

ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה וגו' (ויקרא יב ד)

ופרש"י וז"ל, בדמי טהרה - אע"פ שרואה טהורה, עכ"ל. וזהו דם טהור. וכתב ברבינו בחיי וז"ל, דם שהוא טהור, והוא כנגד דם נדה, ואינו מטמא, עכ"ל. ועין רמב"ן על אתר.

ו**כתב הרשב"ם** וז"ל, בדמי טהרה - שאינו דם נידות, פשוטו כמאן דאמר שני מעינות הן, זה של דם ל"ג ימים מעין טהור הוא, עכ"ל. והבן, בשורש כל הדמים טהורים, גבורות דקדושה, וזהו מעין אחד, ולתתא נחלק ונעשה

ומזוקק. ב' שאין בו תערובת מתכת וכד' בזהב עצמו, ג' שאין בכלי כולו תערובת אלא כולו זהב, וזה רק במנורה.

בזהב עצמו אמרו (זוה"ק זהר חדש פר' יתרו, לב א) ז' מיני גווני דהבא, דאיהו זהב סגור, זהב אופיר, זהב פרוים, זהב שחוט, זהב טהור, זהב מופז, זהב תרשיש, וכו', ולכלי המשכן בעי דייקא זהב טהור מזוקק כנ"ל. וכתב על כך הרמ"ז (ח"ב רכד ב) וז"ל, בהירותו וזהו זהב טהור, ועליו נאמר (בראשית ב יב) וזהב הארץ ההיא טוב, וטוב כולל כל מעלה (הן באיכות והן במראה, עיי"ש^{יז}), וחז"ל פירשו זה על הזהב של בית המקדש, עכ"ל. ועין עוד שפע טל (חלק טל, שער ו, פרק ט"ז, מדרגת הזהב) וז"ל, זהב טהור, הוא המדרגה הראשונה שהוא עולם אלוך

^{יא} ועי' בגמ' (יומא מד ב): אמר רב חסדא, שבעה זהבים הן, זהב, וזהב טוב, וזהב אופיר, וזהב מופז, וזהב שחוט, וזהב סגור, וזהב פרוים.

^{יב} ז"ל רמ"ז לעיל שם על לשון זוה"ק חיזו וטיבו ונהירו: אמר שלשה דברים כנגד ג' עולמות ב"ע. אי נמי, חיזו הוא המראה והגיון כי יש זהב ירוק וצהוב ואדום דשבעה מיני זהבים הם, וטיבו הוא מהותו ואיכותו, ונהירו הוא בהירותו וזהרו.

^{יג} זה מקצת מלשונו שם: וכמשל הזה בעצמו הוא בנידון שלפנינו, כי הזהב הצרוף המזוקק שאין כמוהו הוא האצילות ב"ה, שהוא האחדות הגמור ב"ה, אחדות שלם כולו זהב טהור, הוא המדרגה הראשונה שהוא עולם האלקות ב"ה. מדרגה שניה הוא זהב טוב, אבל אינו במדרגת הזהב הטוב הראשון, והוא עולם הבריאה עולם הפירוד, אבל עכ"ז גם שם פשיטות, ששם מתלבש האצילות בסוד לכושי יום טוב ושבת שפירשו בשער סוד אבי"ע. מדרגה שלישית היא זהב וחצי נחושת והוא עולם היצירה וכו'.

^{יד} ז"ל קהלת יעקב: כתב הפרדס בשער הגיון פרק ג', ובענין שבעה מיני זהב ראיתי מי שהפליג לדבר בהם, וכו'. זהב טהור, כולו טוב, מפני הסוד אשר אמרנו, והוא למעלה בסוד כסף מרוקע מתרשיש יובא, ובסוד זהב תרשיש, והוא בניין מצדי הטוב, וחשיבות הוא למטה כמו בתערובות הטוב, עכ"ד (הפרדס). נראה שכיוון לבחינת הדין כאשר נכלל בחסד בענין זהב תרשיש, ושם הוא באצילות וכאן מדבר בבריאה, עכ"ל הקה"י, ועשו"ש שהאריך.

^{טו} ז"ל פתחי שערים לגרי"א חבר: ואח"כ פרשת המנורה, כמ"ש שהוא ה"ג, שורש המוחא סתימאה, והוא סוד מנורה ש"ל א"ש שהראה הקב"ה למשה, שהוא בוצינא דקדרינותא ששם גנוז גבורה, וכו', והיא כולה מקשה אחת גנוזה במוחא סתימאה בחכמה סתימאה, ששם הכל בסוד זהב טהור, כחמרא דיתיב על דורדייא, והבן מאד.

^{טז} ז"ל בית עולמים לגאון הנ"ל: ושורש ה' גבורות באימא הם ממוחא סתימאה, ושם בוצינא דקדרינותא מבחינת בינה דרישא דלא אתידע, וז"ס זיווגא עילאה אוריא ובוצינא, שהוא סוד הבטישו עילאה שח"ב הם רעים דלא מתפרשין לעלמין כידוע. וז"ס הדלקת המנורה שניתנה לאהרן, כמ"ש בהעלותך את הנרות כו', כי הנרות הם מבוצינא, והוא כחי' בינה דרישא דלא אתידע, ומשם הם שורש ה"ג. ונודע כי ה"ג הם עד הוד, כי בינה עד הוד תפשטת, ואח"כ הם נכללים ביסוד, וכללות כללותם במלכות עט' היסוד. וז"ס ז' נרות של המנורה, והם ה' לבד וב' לבד, הטבת ה' נרות וב' נרות. וז"ס שלכן המנורה היתה זהב, והוא מסט' דבינה דרישא דלא אתידע, שהיא נקראת ז', שבת עילאה, ואח"כ ה"ב ה"ג שהם במוחא סתימאה. וז"ס ככר זהב, שהם ק"ך מנים, ק"ך צירופי אלקים. ונק' זהב טהור, שבמז"ס הם כחמרא יתיב על דורדייא, ואין שם סיגים, שהם נכפים בשורשם.

^{יז} ז"ל הרמב"ן: וטעם בדמי טהרה - על דעת רש"י לומר שאע"פ שראתה טהורה מן התורה. וכך אמר רבי אברהם, כי הטעם שהוא דם טהור כנגד דם הנדה ואינו מטמא, וכו'. ולפי דעתי, כי טעם טהרה נקיון, כלשון זהב טהור, צרוף ומזוקק, וכן וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם (מלאכי ג ב). והענין, כי צוה ביולדת זכר שתטמא שבעה כנדתה, כי המנהג שתיה שופעת דם מן המקור, וצוה שתוחיל עוד שלשים ושלשה ימים תשב בביתה לנקות גופה, כי בכל אלה תוציא תמצית הדמים והלחות העכורות המעופשות הבאות מתמצית הדם, ואז תנקה מלידה ומבטן ומהריון ותבא בית ה'. ורבותינו קבלו שהיא טהורה לבעלה בימים האלו, מפני שאמר בשבעה שהם כימי נדת דותה, ובאלה אמר שתטמא לקודש ולמקדש, לא לחולין ולא לבעל, וכמו שאמרו (חולין לא א) בעלה חולין הוא.

"ימי טוהר", עכ"ל. ובעומק העניין אמרו (זוה"ק ח"ג מג ב) בדמי טהרה בקדמיתא, ולבתר ימי טהרה, ימי טהרה אלן דמי מילה, דמא בתר דמא דאתי מרביא, וקב"ה נטיר לאינון דמי כל אלן יומין, הה"ד תשב בדמי טהרה, טהרה סתם, ולא אדכיר ה"א בתראה, דלא תימא טהרה דמטרוניתא, אלא טהרה סתם, דמי טהרה אקרון אלן דמי דכיא. והבן, ששורש טהרתה מהסרת הערלה של התינוק שנימול, ולכן דם המילה ודמי טהרה - קשורים זה בזה. ועין רמ"ז שם.

ועין פרע"ח, שער ק"ש שעל המיטה, פרק יא. ועין תורת העולה לרמ"א (ח"ג פרק טו) וז"ל, צותה התורה לישב בדמי טהרה, ג"כ להורות שאף שמצד 'חוה' הם דמים, מ"מ מצד ה'אדם' הם טהורים, כי שב עליהן בתשובה, וכו' עכ"ל עיי"ש.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו.

(ויקרא טז)

וכתב בספורנו וז"ל, כי אמנם הכהן בעבודתו 'יכפר' בלבד, וענין ה'כפור' הוא הקטנת החטא

ב' מעינות, חד מעין טהור וחד מעין טמא, וכן תדיר (עץ חיים שער כה דרוש ב, ועוד הרבה), ה' דמים טהורים וה' דמים טמאים.

ובאופן אחר כתב בספורנו וז"ל, עם היותו דם נדות, אינו מהוסת של עכשיו, אבל הוא מן הוסתות שקדמו בימי הריון, שכבר נתעפש ונפסדה צורת דם אותו הוסתות וטומאתם, עכ"ל. ולדבריו הוא דם טמא, אלא שנפסדה צורתו וטומאתו. וזה אינו כמ"ד שתי מעינות הם, ולדבריו אינו טהור במקורו, אלא טהור כי נפסד טומאתו, והבן.

וכן כתב באברבנאל וז"ל, שבעת ימים שתטמא כשתלד כימי נדת דותה, עוד שלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה, כדי שבאותם הימים תנקה ויצא ממנה כל דם הנעצר ברחמה מן החדשים שלא עשתה נקיון בהיותה מעוברת, עכ"ל, ודם זה עתה מאותו דם טמא, אלא שנסרח ונטהר.

וכתב הרמב"ן (הלכות נדה לרמב"ן פ"ז) וז"ל, וכל ל"ג הימים שאחר השבע ימים אע"פ שהדם שותת ממנה טהורה לבעלה, שנאמר ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה, והן נקראין

י" ז"ל הרמ"ז: אמר כל זה, לפי שיש להקשות כי מה ענין לדמים אלו לשלשים ושלשה ימים. לכן אמר, שאותם האורות המגולים במצות המילה הם מתקיימים בהארתם כל אותם הימים, לתת כח לנפש שתנוח כראוי בגופה, ולכן כתוב תשב בדמי טהרה, והיינו מה שאמר 'הה"ד', ר"ל בזה תבין ותתיישב הקושי שיש לשיבתה כל כך ימים בדמי טהרה. ואחר כך אמר טהרה סתם, מפני שרומז לאותה הארה שנתקיימה ברשומה. 'ולא אדכיר ה"א בתראה', שלא יש מפיק באות ה' כשל ימי טהרה דמפיק ה' כנראה במוחש. 'דלא תימא טהרה דמטרוניתא', שלא יכון לפרש דקאי אאשה היולדת כנראה מהפשט, דמאן דכר עדיין ענין טהור זה שיוסב אליו כינוי הטהור ולומר טהור שלה, כי מהו הטהור שיש לה שתכנה הדמים אליו, וכל שכן שעדיין איננה טהורה שהרי אחר כך כתוב וכפר עליה הכהן וטהרה. ולכן אם היה נאמר טהרה במפיק ה' הייתי אומר טהור ה' שהיא השכינה, ואין הדבר כן, שהרי המשך קיום הארת רוחם דם הברית דהיינו דמי טהרה שאינו צורך גבוה אלא אל הנפש הבאה להתלבש פה בעולם התחתון בתוך הגוף, וז"ש 'אלא טהרה סתם דמי טהרה אקרון' וכו', פ' טהרה סתם ור"ל טהור של מי ששייך וצריך לו, וגם טהור סתם יצדק בדמי המילה, שאינם נראים לעין אלא ביום א' וב' והשאר אין כאן כי אם רוחניותם הסתומה מראיית האדם, אבל ימי טהרה צודק בהם מפיק בה' וכו'.

י" ז"ל פע"ח: והנה ידעת, כי יש באדם ג' שותפים, האב נותן הלוכך, והאם האודם, ואודם זה הוא מדם נדה, והוא מתעכב כל ימי היותה מעוברת, ומדם זה מתברר הטוב שבו, ונעשה בשר הולד, שהוא אודם שבו. וידוע שיש י' מיני דמים, ה' טהורים וה' טמאים, והם דם טהור ודם טמא, וכל זה הוא באשה, שנא' ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה, שעם היותה טהורה לשאר דברים, עכ"ז בכל קודש לא תגע. וכל זה גורם לולד לנטות לתאוה גופנית, מצד זוהמא של דם זו, וכו', עע"ש.

ב' הא לך עוד מלשון תורת העולה: כתב בעל צרור המור ריש פרשת תזריע, הנה כל הטומאות והטהרות נמשכו מחטא האדם, וטומאות כל דם נדות ודם זובות נמשכו מחטא חוה, וכו', כי אכילתה של אדם וחווה גרמו הטומאות והזיבות והנדות בעולם, כי קודם החטא היו כל הנשים ראויים שלא לראות וסת נדה וזיבה אלא טהורות בלא דם, וכו'. והנה להיות כי חטא חוה היה העיקר, כמו שנאמר ותתן גם לאישה עמה, כי היא פתתה אותו ברוב לקחה, לכן עיקר הטומאה בענין הלידה, ואפשר שעיקר החטא היה הלידה, כי אמרה לאדם שכוונתה היתה לפרות ולרבות העולם, וכאמרם (ע"ה א) בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא לא חטאו לא באנו לעולם, וכו'. וכן היה בענין האדם, לפי שהיה כרוך אחר האשה יותר מדאי, פרש עצמו ממנה יותר מדאי ק"ל, עד שהרגיש בעצמו שאחר כך היה בדרך ממוצע, וכו'.

הכפרה והולכת ומכפרת, אך גמר הכפרה יהיה לעת"ל, וז"ש תטהרו, לעתיד, עכ"ל. וביאורו כנ"ל, שביזה"כ מתגלה שורש הכפרה, וכפרה זו הולכת ומשתלמת לתתא, עד גופו, שזהו יסורים ומיתה.

ולעת"ל שיתגלה ה' אחד ושמו אחד, אזי נגלה כפרה שלמה שאין למעלה ממנה בו ית"ש, באחדותו ית"ש.

ובא השמש וטהר (ויקרא כב ז)

ואמרו (ברכות ב א) 'ובא השמש' ביאת השמש, והאי 'טהר' טהר יומא, עיי"ש.

וכתב הראב"ד ברכות שם, שיטהר הרקיע מאור היום. ונראה ביאורו, שתחלה יש בין השמשות, ויש תערובת אור וחושך, ובצאת הכוכבים נטהר החשך מן האור, נזדכך התערובת ונעשה לילה גמור.

ובפשוטו, כתב בגבורת ארי (תענית יב ב) וז"ל, טהר יומא, דהיינו אורתא, שעבר ופנה היום, ולפ"ז לכאורה טהר היינו נסתלק, כמו שכאשר האדם נטהר אזי הוא נסתלק מן הטומאה.

וכתב בקדושת לוי (קדושה שניה, פורים) וז"ל, ו'אין' נקרא טהרה, כלומר שהוא פנוי, כלשון חכמינו ז"ל, מאי וטהר, טהר יומא, עכ"ל, וכלשון רש"י ברכות שם, נתפנה השמש מן העולם, עכ"ל. ובעומק זהו הגדרת "אידיכי שימשא" אלא זה לא הגדרת ואדכי יומא. אולם בעומק, כל טהר הוא מתערובת בחינת תערובת, והיפוכה, ברור, בחינת ברה כחמה, וזהו בעיקר בצהרים, שאין צל כלל כמ"ש לעיל (בשם הרש"ר הירש).

וכתב בקרית ספר (הל' קר"ש פ"א ה"ט) וז"ל, ובא השמש וטהר והיינו ביאת אורו "לגמרי", עכ"ל, היינו ברור החושך לעצמו, אולם באמת לא הוי ברור מוחלט לגמרי, דהא איירי בתחלת צאת הכוכבים, ודו"ק.

והכנתו לקבל סליחה. לפני ה' 'תטהרו' - אבל השגת ה'טהרה' והסליחה הגמורה, תהיה לפני ה' בלבד, עכ"ל.

ובכללות אמרו (יומא פה ב), דרש ר' אליעזר בן עזריה, מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו, עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר, ושבינו לבין חבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו. וזהו דוקא לפני ה', ביוה"כ.

וביוה"כ נתנו לוחות שניות, שכיפר להם הקב"ה על העגל ולכן נתן להם התורה שנית. וכתב בשפתי כהן (בגימטריאות בסו"פ אחרי מות עה"פ הנ"ל) וז"ל, תטהרו - אותיות תורה-ט, לומר שהתורה מטהרת ללומדיה, עכ"ל. ובעומק, יש טהרה במקוה ובמעין וכו', ויש טהרה עליונה יותר בתורה. ואותיות ט-ת מתחלפות [ששתיהן אותיות הלשון דטלג"ת], ונהפך 'תורה' לאותיות 'טהור', ודו"ק. ויתר על כן יש טהרה שלמה וגמורה בקב"ה, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל (יומא שם).

וזהי הטהרה הנגלית ביוה"כ, הן מדין תורה שנתנה ביום זה לישראל, והן מצד שיומו של הקב"ה יוה"כ, כמ"ש חז"ל (תנחומא ישן בראשית כח)^א. ולכן ביום זה נגלית הטהרה השלימה.

וזולת זה נצרך טהרה בענפים, בבין אדם לחבירו. וכמ"ש בנחל קדומים על אתר וז"ל, לפני ה' תטהרו - כלומר מה שאמרתי מכל חטאתיכם הוא בחלק גבוה, וז"ש לפני ה' תטהרו, ואה"נ צריך לפייס לחבירו, עכ"ל.

והעניין, מאחר שנתחדש שכפרת יוה"כ הוא ב"שורש", ונצרך כפרה בענפים, הן בבן אדם לחבירו, והן בעמקי חלקי נפשו, וכמ"ש הפר"ח (הובא בנחל קדומים הנ"ל) וז"ל, דאף כריתות ומיתות ב"ד וחילול ה' דצריך יסורין ומיתה, מ"מ כבר מיוה"כ "מתחיל" התחלת הכפרה, אך הגמר הוי ביסורין או מיתה, וז"ש יכפר עליכם מכל חטאתיכם, וכריתות ומיתה ב"ד מתחיל

^א ז"ל התנחומא: ר' יהושע אומר, (ולא) [וילן] אחד בהם, מימים שברא הקדוש ברוך הוא בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא זה יום הכפורים, שנאמר (ישעיה נח ו) הלא זה צום אבחרוהו.

ומקור לשון זו במרדכי (תענית סימן תרכה בשם הראב"ה) וז"ל, ופירוש שקעה עליו חמה, שקעה לגמרי, כדאמר בריש ברכות וטהר טהר יומא דהיינו צאת הכוכבים, וכו', עכ"ל עיי"ש.

ובאמת כפשוטו, שנתפנה היום ונסתלק, יש לעין מדוע זהו פירוש טהרה, אולם לפי הביאור שטהר יומא הינו התערובת, ונעשה חשך ברור לעצמו, מובן שפיר, שזהו מהות הטהרה - ברור, כנ"ל, והבן.

וכתב בשפתי חכמים (שמות ל לה) וז"ל, שה'טהרה' וה'קדושה' הן העדר, שלא ישתמשו בהן ב'טומאה' ולא ישתמשו בה ב'חול', עכ"ל. והבן, שטהרה היא סלוק טומאה, העדר טומאה, ודו"ק היטב היטב, ולכך זמן גמר הטהרה [הערב שמש] הוא זמן שחל בו ההעדר, בא השמש, וזהו כל מהות הטהרה, טבל-בטל, בטלות, העדר.

ובעומק, שורש כל טומאה, ע"ז, כמ"ש לעיל. ושורש ע"ז עובדים לשמש, וכמ"ש (דברים ד יט) ופן תישא עיניך השמימה וראית את השמש והירח וגו' ונדחת והשתחווית להם. ולכך 'בא השמש' הוא זמן סילוק החיבור לע"ז, סילוק החיבור לשורש הטומאה.

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור.

(ויקרא יא לו)

בטהרת מים יש טהרת זריקה ויש טבילה, כמ"ש (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.

ולעניין מה חשוב יותר טהרה מביניהם, כתב החת"ס (תורת משה לאחרון ש"פ) וז"ל, ישקני מנשיקות פיהו - בפסיקתא זוטרית כת"י, ישקני לשון טהרה, כהא דתנן (ביצה פ"ב מ"ג) משיקין

בכלי אבן לטהרן, וטהורין מתורת זריעה. נ"ל, כי זריקת מים טהורים איננה טהרה כ"כ כמו אם יזרע אל המעין, כי הזריעה מהפכת לגמרי הגידולים, אך לעומת זה הזריעה נרקבת תחת הקרקע, וכו', אך השקת מים במקוה הוא זריעה וקיימת ש שאינה נרקבת וכו' עכ"ל. והבן, שכנודע טהרת המים, הטובל בטל למים, בטל-טבל אותיות שוות, והבן.

ועין עמק המלך שער י' פ"ח, שורש טהרה בזריקה²², ועי"ש שער טו, פרק לז, שנראה מדבריו להיפך.

ועניין הטהרה הוא במים, וכתב בספר רזיאל המלאך וז"ל, ממ' נברא מים, מ' הוא מים, ומהופך כלפי ארץ ששם המים, ומ' דוממות, כשאדם קורא אותה משתמשת בין שפתים, סימן למים שדוממים, ומ' בתחלת אות מים, מבוע, מקור, מעין, מקוה, ולפי שמן דבר קדשו יצאו המים, כל טהרה במקוה מים, עכ"ל. ועוד, כי מים אין להם צורה, ולכן טבילה ענינה לבטל צורתו הראשונה, לחזור לאין, ויעשה צורה חדשה, ולכך הוא במים, עין שער הכוונות, דרושי חג הסוכות, דרוש א', ובית עולמים דף קכט, א ד"ה ובכל, סוד טהרה במים ושורשם, וז"ל, המוחין הם משקין הגוף, והם בסוד מים חיים דלא פסיק מבועא דיליה, והוא הנקרא מים חיים (שחיות המלכים הוי מניה) ולכן טהרה מצורע ומת הכל ע"י מים חיים, שכל טהרה הוא פרישו דסט"א (והם סיגי המלכים דמיתו), עכ"ל.

ואמרו (זוה"ק ח"ג רמא ב) ואוקמוה בכוס שצריך הדחה ושטיפה, הדחה מבחוץ ושטיפה מבפנים, ורזא דמלה שיהא תוכו כברו, וכו', ורזא דמלה (ויקרא טז יט) וטהרו וקדשו, טהרה

²² ז"ל עמק המלך בשער י: שצריך אתה לדעת כלל אחד שאמר הרשב"י עליו השלום בפרשת בשלח וגם בפרשת שמות, שההפרש שיש בין שם מ"ב ובין שם ע"ב, ששם מ"ב עולה למעלה ושם ע"ב מתפשט למטה, דא סליק ודא נחית, וכו'. ולכן שם מ"ב שהוא מכח הדין וכו' צריכין טהרה גדולה, מפני שכח הדין צריך טהרה גדולה, וכו'. ואלו שם ע"ב אינו כן, אלא שמתפשט והולך, שנמשל למים הנגרים במורד, ואינו צריך כל כך טהרה למשתמשים בו, שהוא מן תולדות הוי"ה, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים, ממי החסד, וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליתכם אטהר אתכם, והוא הנזהר היוצא מקודש הקדשים וכו', עכ"ל ועז"ש.

המים, ולכן בטבילה נכנס כולו למים ונכלל במים, והבן.

וכתב בהלכות הכסא לרוקח וז"ל, ובכל מקום ששכינה שורה שם מים (בלי צורה כנ"ל), ומעין מבית ה' יצא (יואל ד יח) וכן ונהר יוצא מעדן (בראשית ב י) וכו', לכן יש לכל טהרה במקוה המים, עכ"ל.

מפנים וקדושה מבחוץ, עכ"ל. והבן, שטהרה מבפנים, וזהו טהרה במים דייקא, ונצרך אף הדחה מבחוץ, וכלשון הרמ"ז (על זוה"ק ח"ג רנט א) סוד הטהרה במים, כי כל טהרה היא מכח הדין המכסה "והדוחה" את הטומאה, עכ"ל, הדחה לשון דחיה שדוחה הטומאה. אולם המים בתוכו זהו טהרה בעצם, התדבקות לשורש

ש"ס

אף נשמה טהורה, וכל טומאת ישראל אינה אלא מצד גופם בלבד ונפש הבהמית, ולכך זו טומאה בדרך מקרה.

וזהו מלעילא לתתא.

ומתתא לעילא, כתיב (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא לא אחד. ודרשו חז"ל (נדה ט א) דם נעכר ונעשה חלב דברי ר"מ, וכו', א"ר אלעאי מ"ט דר"מ, דכתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד [היינו החלב מהדם], ורבנן אמרי א"ר יוחנן, זו שכבת זרע שהוא טמא ואדם הנוצר ממנו טהור וכו' עיי"ש, והינו שכל יצירת האדם ומזונו שלאחר מכן הכל בא בבחינת מי יתן טהור מטמא.

וביאר המהר"ל (נדה שם) וז"ל, מי יתן טהור מטמא - כלומר שהטהרה באה מן הטמא, והכל הוא בשביל שהוא ית' אחד, ואלו היה ח"ו שני התחלות, אין ספק כי שני הפכיים כמו הטהור והטמא שהם הפכים היה לכל אחד התחלה מיוחדת, ולא היה יוצא זה מזה כי אין להם חבור גמור, אבל עתה שיוצא טהור מטמא, אם כן יש כאן התחלה אחת כוללת הכל, מאתו יצאו שני הפכים, וכו' עכ"ל. ובעומק כי שורש ההפכים אחד, טהור וטמא שורש אחד, ולכך ברור ששורש כל טומאה אינה טומאה גמורה, אלא היפך הטהרה, ובסוד שההפכים אחד אין טומאה גמורה לעצמה, אלא נכללת עם הטהרה, ודוק היטב היטב.

מה הקב"ה טהור, אף נשמה טהורה

וכו' מה הקב"ה טהור אף משרתיו

טהורים (ברכות י א)

וכללות משרתיו אלו המלאכים. והתורה טהורה, ואף המילה טמא שכתוב בה - טהורה היא. וזהו קב"ה ואוריתא וישראל חד הוא, חד של טהרה²².

והכלי לג' הארות אלו ארץ ישראל, וכתב באור החיים (ויקרא ו ב) וז"ל, מקום טהור, היא ארץ ישראל הטהורה, כי ארץ העמים היא טמאה היא ועפרה ואפילו אורה, ואין לך מקום שיקרא טהור זולת ארץ הקדושה, עכ"ל, וכמ"ש בפ"ח דמקואות, ארץ ישראל טהורה ומקוטיה טהורים.

אולם גם שורש הטומאה נגלית בתורה, וכמ"ש (מסכת סופרים פרק טז ה"ה) תורה שנתן הקב"ה למשה, נתנה לו במ"ט פנים טמא, ובמ"ט פנים טהור, שנאמר (שה"ש ב ד) ודגלו עלי אהבה, ודגלו בגימט' מ"ט, עכ"ל, אולם אף דברי תורה שמטמאים, עצם הדברי תורה טהורים.

ובישראל, אכן נגלה טומאה בפועל, אולם בדרך מקרה, אבל אוה"ע ערלים הם (גדרים לא ב), טמאים הם בעצם. ובישראל, מצד נשמתם טהורים הם לגמרי וכמ"ש מה הקב"ה טהור

²² נראה הכוונה, שהקב"ה טהור, והנשמה טהורה [וכנ"ל בגמ'], והתורה טהורה.

ולא אומר על טמא טהור ולא על

טהור טמא. (ברכות כח ב)

ואמרו (סנהדרין יז א) אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שידוע לטהר את השרץ. ועוד אמרו (עירובין יג ב) על תלמיד ותיק שהיה ביבנה שהיה יודע לטהר את השרץ בק"נ טעמים, וכן סמוכוס במ"ח טעמים, עיי"ש^ה.

ובעומק גדר זה לטהר את הטמא בק"נ טעמים, פשוט וברור שאינו טעות וכד', אלא אמת הוא, וכמ"ש בברית כהונת עולם (מאמר תרי"ג פרק יג) וז"ל, ועתיד הוא להטהר בק"נ טעמים, בסוד קן (גימט') מקוה, וכו', והוא סוד עשר פעמים י-ה, וכו', והוא סוד "ונקה", עכ"ל. והבן שבשרץ יש ק"נ טעמי טהרה באמת, אולם עיקר גילויים לעת"ל, וחלק לימוד טהרתו הוא בגדר הלכתא למשיחא.

ולכן דוקא תלמיד של ר"מ היה זה שאמר טעמים אלו, וכמ"ש רמ"מ משקלוב (רזא דמהימנותא דף לט) וז"ל, וזה הק"ן הם טובים - אך לקים דברי חכמה, אבל מחמת זה נעשה ספק, ואי אפשר לעמוד על דעתו (של ר"מ) ולהיות הלכה כמותו, עכ"ל עיי"ש דבריו הנפלאים^ה. עוד כתב על ק"ן הללו (דרושים על סדר ההשתלשלות דף רפח) וז"ל, סוד ק"ן צפור, גימט' שני ההפכים, חיים ומות (והן ק"ן נהרין שבו"א), וכן אמרו רז"ל, ותלמיד אחד היה לו לר"מ וכו' ק"ן טעמים, וש"ע (בא"א) ובכל פנים יש פנים לכאן ויש פנים להפכו, וע"ז נקרא פנים, שפונה לכאן ולכאן, ולמי שליבו חזק באמונה דבר ה' זו הלכה (שבת קלח ב), ורק לדעת הטוב והרע שניהם כאחד טובים וכו', ולהעמיד על אמונת התורה והלכה, בודאת לדעת הוי טוב לידע הטוב והרע, אך מי יוכל לברר ולעמוד על אמתתו, עכ"ל. ועין עוד

בדבריו, ביאור הזוהר דף קיב. ועין עוד אמרי פנחס, ש"ב, לקוטי הש"ס ומדרשים, אות פד.

אולם בכלי יקר (דברים יז יא) כתב באופן אחר, וז"ל, אמרו רז"ל שאין ממנין לסנהדרין עד שידוע לטהר השרץ מן התורה, וטעמו של דבר, שאם לפעמים צריכין להוראת שעה, לפסוק נגד התורה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט קכו), אז יכול החכם או הנביא לצרף לסברת עת לעשות לה' אותן מיעוט סברות שכבר נדחו מחמת הרוב ולילך אחר המיעוט, כהוראת אליהו בהר הכרמל, אבל אם אין החכם או הנביא יודע שום סברא אל ההפך - אז לעולם לא יטהרו אפילו כהוראת שעה, עכ"ל עיי"ש.

ומיין אף יוציא דם, כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור.

(ברכות סג ב)

וביאורו, כי כבר אמרו (מס"י פרק יא) וז"ל, הרב על תלמידו וכו', ייסרם אך מבלי כעס, וכו', והכעס שיראה להם יהיה כעס הפנים, לא כעס הלב, עכ"ל. וכאשר כועס בסתמא יש אדמימיות בפנים, וזהו רתיחת דמים, בחינת דמים טמאים, לעומת כן כעס הפנים בלבד, הוא דם טהור. ולכן כאשר הרב כועס על התלמיד ושותק, והינו שמבין שזהו כעס הפנים ולא כעס הלב, הינו שזכה להבדיל בין כעס ודמים טמאים, לכעס ודמים טהורים. ואזי נטהר התלמיד וזוכה לחכמה כפי טהרתו, וכמ"ש (לקח טוב קהלת א יח) מנין תבוא החכמה לאדם, ברוב כעס, שרבו כועס עליו, והבן.

ועוד אמרו (ברכות שם) ומיין אפים יוציא ריב,

^ה ז"ל הגמ': אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, תלמיד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה. תנא, תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים. אמר רבינא, אני אדון ואטהרנו, ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור, שרץ שאין ממית ומרבה טומאה לא כל שכן. ולא היא, מעשה קוץ בעלמא קעביד.

^ה ועי' בגמ' עירובין שם: אמר רבי אחא בר חנינא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים.

ועניינים אלו [רתיחת הדמים וע"ז] הם עניין עמלק, עין ליקוטי הלכות, או"ח, הלכות שבת (הלכה ז, אות לז) וז"ל, להכרית זרעו של עמלק, שממנו רתיחת הדמים, וכו', עכ"ל, כי עמלק הוא בחינת מאמין ואינו מאמין, ספק באמונה [כמ"ש (שמות יז) היש ה' בקרבנו אם אין]. וזהו שכתוב במלחמת עמלק על משה (שם פסוק יב) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש.

תנן, כלי עץ וכלי עור כלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהן טהורין, ומקבליהן טמאין. נשברו טהרו, חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא.

(שבת טז א)

ומקורו במשנה כלים פ"ב מ"א, ועיין במפרשים שם.

אולם כלי מתכות, פשוטיהן ומקבליהם טמאים.

ומקור טהרת פשוטי כלים, כתב הרע"ב (כלים שם) וז"ל, אתקוש כלי עור וכלי עץ לשק, דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, הלכך פשוטיהן טהורים דבעינן דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן, עכ"ל. ועין רש"י שבת על אתר, ד"ה פשוטיהן וז"ל, דאתקש עץ ועור לשק דיש לו בית קבול, עכ"ל.

ועיי"ש ברע"ב שזהו מדאורייתא, אולם מדרבנן גזרו עליהן, אולם עין חידושי הר"ן ב"ב סו א, שאף מדרבנן טהורים, ועין עוד בדבריו, חולין כה ב, ועין רמב"ם טומאת מת, פ"ו ה"ג, והרי שנחלקו אם פשוטי כלי עץ

כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושותק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות. והינו 'דיני ממונות', דם מלשון דמים - ממון, ו'דיני נפשות', דם מלשון שפיכות דמים.

וכן מצינו לחד מ"ד דם נעכר ונעשה חלב (בכורות ו ב), והינו שבעומק לא רק זוכה להבחין בין דם טהור לטמא, אלא זוכה להיות מעין יושבי סנהדרין שיודעים לטהר השרץ בק"נ טעמים כנ"ל.

ובבחינת ה'נפש', זוכה לתקן רתיחת הדמים ידיה, היפך כל הכועס חכמתו מסתלקת ממנו (נדרים כב א). ובעומק, לתקן יצה"ר ידיה, שהוא שטן הוא יצה"ר הוא מלאך המות (ב"ב טז א), שמלאך המות שופך דמים. וזוכה למעין קבלת התורה שנאמר בו (שמות לב טז) חרות על הלוחות, חירות ממלאך המות (שמו"ר לב א).

ואם זוכה מתקן את נפשו קודם שנת העשרים, וכמ"ש בשם משמואל (חיי שרה תרעט) וז"ל, כ' שהם ימי העמידה שאז נשלם שכל האדם כאמרם ז"ל (גיטין סה א) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, שאז היא התגברות רתיחת הדמים, כבש"ס (נדה יט ב) איזה אדום כדם המכה וכו', עד בן עשרים, עיי"ש, עכ"ל.

וזהו שלימות ה'טהרה', בתיקון כעס ורתיחת הדמים, ששורשו ע"ז, שהיא שורש הטומאה כמ"ש לעיל.

וכאשר נטהר בשלמות זוכה זה לעומת זה לאמונה שלימה [היפך עבודה זרה], היפך גמור של מאמין ואינו מאמין.

¹⁰ ז"ל הר"ן על דברי הגמ' שם שאני פשוטי כלי עץ דרבנן: לאו מכל פשוטי כלי עץ קאמר, דהא איכא פשוטי כלי עץ דמקבלין טומאה מדאורייתא. וג' דינין יש בהן, טמא מדאורייתא, וטמא מדרבנן, וטהור גמור אפי' מדבריהם. כיצד, פשוטי כלי עץ דחזו למדרסות מקבלין טומאה מן התורה, וכו', וכן נמי פשוטי כלי עץ המשמשים את האדם ואת משמשי איכא מאן דאמר דטמאים מן התורה בהנך דחזו למדרסות, וכו', וזהו דין ראשון לפשוטי כלי עץ. אבל פשוטי כלי עץ שהן משמשים את משמשי האדם ואין משמשים את האדם, כגון דף של נחתומין, טמאים מדרבנן, והיינו דשמעתין, וזהו דין שני שלהם.

אבל פשוטין שאין משמשים אפי' משמשי אדם טהורים מכלום, וכו', ותנן נמי במס' כלים ומיתנין לה בפ"ק דשבת כלי עץ כלי עור כלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהן טהורים מקבליהן טמאים, ועל כרחי' כי תנן פשוטיהן טהורים אפי' מדרבנן קאמר, דאלו מדאורייתא היכי תנן ומקבליהם טמאין, והרי כלי זכוכית אפי' מקבליהן אין מקבלין טומאה אלא מדרבנן וכדאיתא התם בפ"ק דשבת.

ושורשם של דברים, כי כח אחיזת הטומאה, עיקרה בכלים, או בניצוצות, אך באור אין אחיזה לטומאה, והאור כולו טהור.

ו^{כתב הרקאנטי} (חקת יט יד) וז"ל, בראות רוח הטומאה כלי טהור פנוי מהרוח הקדושה, אז באה ושורה בו וכל אשר בתוכו טמא, ומטעם זה נהגו לשמור גופי המתים שלא יכנס בקרבם רוח רעה כי הם תאבים להשלמת יצירתם, עכ"ל. כי הם רוח ללא כלים, ודו"ק. [ובפרטות, עיקר אחיזת הטומאה בכלים נגלה בנטילה שחרית, כמ"ש (זוה"ק ח"א קפד ב) בר נש עד לא יקדש ידיו בצפרא אקרי טמא. כיון דאיתקדש אקרי טהור וכו', בגין כן חד כלי לעילא וחד כלי לתתא, דא קדישא ודא מסאבא.]

ולכן שורש שבירת הכלים במלכי אדום כנודע, שנסתלקו האורות, ואזי נכנס רוח טומאה של 'אנא אמלוך' (כלשון עמק המלך שער ו פכ"ה), ואז נשתברו הכלים, ושבירתם היא היא

מטמאים מדרבנן, ועין רמב"ם פירוש המשניות כלים שם.^י

ועין תפא"י (שם בועז, אות א), טהורים משאר טומאות אולם מטמאין מדרס"י, עין שבת פג ב, ופני יהושע שם פד א, שחולק.^י

ולגבי פשוטי כלי מתכות שטמאים, כתב הרמב"ם (פירוש המשניות, כלים, פרק יב, משנה ג) וז"ל, כל מה שתשמע בזאת המסכתא דין בדבר מכלי המתכות ויאמר בו טמא, הנה זה מבואר, לפי שכלי מתכות פשוטיות ומקבליהם טמאים, ואולם כשנשמע שיאמר טהורים, הנה זה לאחד מג' סיבות, אם זה הדבר מגולמי כלי מתכות אשר קדם ביאורו בפרק יא', או שהוא בלתי נפרד בשם כמו שאמר (שם פי"א מ"ב) כל מי שיש לו שם בפני עצמו טמא^א, או אם יהיה מורכב על כלי לא יקבל טומאה כמו שאמר כל המחובר לטהור טהור, עכ"ל.

ואיכא מ"ד שאין לך פשוטי כלי עץ שיהיו טמאין מן התורה אלא הנך דחזו למדרסות, אבל כי לא חזו אף על פי שהן משמשי את האדם ואת משמשי אין להם טומאה אלא מדרבנן, וכו', אלמא דהיכא דאין לה בית קבול לא למע[לה] ולא למטה אינה מקבלת טומאה מדאוריתא.

וזה לשונו בחולין: כלי עצם וכו', פשוטיות אין מקבלין טומאה, דקרא דמיני' ילפינן דכלי עצם מקבלין טומאה היינו בכל מעשה עזים דכתי' גבי כלי עץ ועור שהן כלי קבול והיינו דתנן בפ"ב דכלים ומייתי לה בפ"ק דשבת כלי עור כלי עץ וכלי עצם פשוטיות טהורים.

^י ז"ל פיה"מ להרמב"ם: ודע, כי פשוטי הכלים הללו כגון הכסאות והלוחות וקטבוליות העור ודומיהן, הרי כולן מתטמאין מן התורה במשכב הזב ומושבו, ואף על פי שאין להם בית קבול, לפי שהוא ראוי למשכב ולמושב כמו שיתבאר במסכתא זו, אבל בשרץ ובמת וזולתם מאבות הטומאות אין מתטמאין אלא מקבליהן. אבל כלי עץ ועור ועצם הרי גם פשוטיות מקבלין טומאה ואפילו בשאר טומאות וזה מדרבנן, ובגמר בתרא (סו א) אמרו פשוטי כלי עץ דרבנן. נמצא אמרו כאן בכלי עץ פשוטיות טהורין - רוצה לומר מן התורה.

^י וע"ע בפירושו כלים פכ"ד מ"ג וז"ל: ואפי' באין לו בית קיבול, ורק בנתקלקל הבית קיבול שלו, מקבל טומאה רק ממדרס ולא משאר טומאות.

^כ ז"ל המשנה שם פג ב: מנין לספינה שהיא טהורה, שנאמר דרך אניה בלב ים. וז"ל הפנ"י: נראה מבואר מלשונו [דרש"י] דבפתחה מצדה טמאה מדרס אפילו בבאה במדה, א"כ לפי"ז ממילא דטמאה נמי בכל הטומאות, מהאי כללא דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מות, וכו'. אבל הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות כתב בפירוש דהבאה במדה טהורה מכלום ארישא נמי קאי, דטהורה מכל הטומאות, עכ"ל ועעו"ש.

^ל ז"ל הרמב"ם בפירושו פי"א מ"ג: שכל מי שעושה כלי מאחד המתכות, בין שהיה אותו הכלי מקבל כגון הסירים והקומקומסין, או שהיו פשוטין כגון הסכינין והשפודין, הרי אין אותו הכלי מתטמא עד שתגמר מלאכתו באופן היותר שלם ומתוקן. אבל אם נשאר בו משהו לפצור והוא אמרו 'כל שעתיך לשוף', או שחסר ישור והסרת הקרומים הנפרשים בעת השיפה והוא אמרו 'לשבץ', או שחסר גרידה כדרך שגורדין כלי המתכות אחר השיפה והוא אמרו 'לגרד', וכו', ועדין לא נעשה לו, אינו מקבל טומאה.

^א ז"ל הרמב"ם בפירושו פי"א מ"ב: שיש לו שם בפני עצמו, יוחל בשם על שנקרא בשם פלוני, הנה הוא טמא, עכ"ל. ובמשנה ו' כתב וז"ל: פיקה - דמיון חצי כדור נקוב, וכו', וחכמים אומרים שאין לה שם בפני עצמה, ואפילו אמר האדם הפיקה, לא ידע לאיזה דבר כיון, - שזה השם נופל על כל פלכה עגולה או קרובת העגול, - עד שיאמר פיקה של כוש. הנה, להיות לה שם לויי, לא תטמא.

שורש טהרתם.

ודו"ק היטב היטב, שכל טהרה יסודה שנעשה חלק מן הקרקע ומטהר. ולכן מת דינו להקבר דייקא בקרקע, שזוהו תחילת טהרתו.

וזוהו טהרה מדין יסוד העפר המטהר. יש עוד דין של טהרה מדין יסוד המים, וזהו דין ים שהוא טהור כמ"ש (שבת פג ב) מה ים טהור אף ספינה טהורה, עכ"ל. ומעין זה הוא מעין.

ויש דין טהרה ביסוד האש, שילפינן ממדין שדבר שבא באש, טהרתו ע"י אש כמ"ש (במדבר לא כג) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר.

אולם בעוה"ז דידן אין טהרה לדינא ביסוד הרוח. אולם לעת"ל, שכתוב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכל מהות הטומאה היא "רוח" טומאה, דוק היטב - אז יתקיים שאשפוך את רוחי על כל בשר (יואל ג א), רוח טהרה.

והשתא אין דין גמור של טהרה ברוח, אולם אמרו (ע"ז כב) טהרה מביאה לידי רוח"ק, עיי"ש. ולכך א"י טהורה ומקוניה טהורים (מקוואות ריש פ"ח), מדין אויר, שאוירא דא"י מחכים ומטהר (ע"י ב"ב קנח ב), אולם לא לדינא ממש.

ועין סוטה ג א, מאי (ועבר עליי) רוח [קנאה], וכו', רב אשי אמר רוח טהרה.

ובגלות מצרים היו בקוצר רוח (שמות ו ט),

ופשוטי כלים, פשטותם שורש קרוב יותר לטהרה, כי מהות הטהרה הפנימית היא פשיטות, ועץ ודומה לו, פשוט יותר, ולכן פשוטים אינם טמאים אלא טהורים, ודו"ק.

אמר רב מעין המיטלטל טהור, וזהו בארה של מרים. (שבת לה א)

ופרש"י ז"ל, שהיה מתגלגל עם ישראל במדבר בזכותה של מרים, טהור מלקבל טומאה וטובלין בו, דלאו ככלי דמי להיות המים הנובעין ממנו כשאובין, ואין לך מעין המיטלטל אלא בארה של מרים, עכ"ל.

והנה כל דבר המחובר לקרקע טהור. לדוגמא עין כלים, פ"א מ"ב. וכל המחובר לקרקע דינו כקרקע ואינו מקבל טומאה (אולם יש קרקע שטמאה, כגון אהל המת שטמא עד התהום, עין אהלות, פט"ז מ"ב), מ"מ בארה של מרים אינו מקבל טומאה אף שהוא מיטלטל, כי גדר טלטול, שמטלטל באויר, אולם בארה של מרים, הוה מחובר לקרקע ומיטלטל כמחובר לקרקע בדרך נס.

ועין חת"ס (שו"ת יו"ד סימן קצח וסימן ר) שיסוד כל טהרה במקוה, מדין שהם מחוברים לקרקע דחשיב כזרועין בקרקע, עיי"ש. ואמרו (תו"כ שמיני ט א) מה מעין שעיקרו בקרקע, אף מקוה שעיקרו בקרקע.

^{יב} ז"ל המשנה בכלים: כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא, חוץ מן הדלת ומן הנגר ומן המנעול והפותה שתחת הציר והציר והקורה והצינור - שנעשו לקרקע. ופי' הרע"ב: שנעשו לקרקע. להשתמש בקרקע. וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ואינו מקבל טומאה.

^{יג} ז"ל המשנה באהלות לעניין אהל המת: שארצו של בית כמוהו עד התהום.

^{יד} ז"ל החת"ס בס' קצח: מים המחוברים, היינו שניקיים מעצמם ולא בידי אדם והמה בקרקע, אינם מקבלים טומאה, וגם מטהרים האדם הטובל בהם. ועד"מ, גל שנתלש מן הים, כל זמן שהוא באויר דינו כתלוש, ושרץ שנפל עליו מטמא המים, וגם אין לטבול בכיפי', ואמנם כשיפלו לארץ נעשו כזרועין ונטהרו מטומאתם כאלו נזרעו, ואדם הטובל בהם עלתה לו טבילה. וכן מי גשמים, כ"ז שהם באויר מקבלין טומאה, וכשיתחברו בארץ נזרעו ונטהרו וטובלים בהם. וכן שלג, הנוטל שלג ותולשו מהקרקע יש בו קבלת טומאה אם חישב עליו למשקה, אמנם כל זמן שמונח מחובר בארץ לר' שמריהו שבמרדכי טובלין בו וגם אין בו טומאה, והקשה עליו מ'אין טובלין בכיפין', ונתקשה ב"י בפירוש קושא זו, ולפע"ד הוא כפשוטו, דהא אין טובלין בכיפין מפני שהוא אויר אינו כמחובר וכזרוע, והכי נמי שלג אינו מחובר ומלא אויר, ואפילו לארץ אינו מחובר, ולא הוה כזרוע, ואיך יטבול בו, כן נראה לע"ד. וז"ל בס' ר': ור' שמחה כ' לאסור טבילת שלג משום אין טובלין בכיפין, והב"י לא הבין מאי כיפין שייך הכא, ופשוט, דר' שמחה מיירי בשלג שטוח על פני הקרקע לא נאסף בקומה ונכשב, ואותו שלג מונח זה על גבי זה כספוג חלל אויר בינו לבינו, וסבירא ליה דזה לא הוה חיבור, כמו כיפין באויר לא הוה כמחובר לקרקע.

לגמרי תטהרו, והרי בזה יובן היטב סוד השעירים והגורלות, עכ"ל עיי"ש.

והבן שמצולות ים, בחינת עולם התהו, בחינת מלכי אדום, עשו, ושם שורש כל הטומאה, ולכן ילפינן בסוגיין גדר טמאים משק, מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל הדומה לו טמא, עין היטב בסוגיין. וכנודע, עשו בחינת שק, ועין עץ חיים (שער לו פ"ג מ"ק), וז"ל, והבן בסוד לבישת שק, בענין עשו כולו כאדרת שער, הוא ת' איש (שק גימט' ת') וכו', עכ"ל, וכן מובא בעוד מקומות^{יז}.

ובתיקון כתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, קש - שק.

והבן, שאחיות כל הטומאה בעשו, ולעומתו, אחיות כל הטהרה ביעקב, ובזרעו. ולכן כל ישראל נקראו 'עבריים' על שם 'עוברי ימים' כדאיתא במדרש (שמו"ר ג ח), שהם במדרגת ים, שכל שבים טהור, ושורשו באברהם הנקרא 'עברי'. ולכן אמרו במדרש (ב"ר לט יא) שאפילו ספינות שהיו מפרישות בים הגדול היו ניצולות בזכותו של אברהם אבינו, וכתב ע"ז באמרי אמת (חיי שרה תרצ"ג) וז"ל, הינו כדאיתא כל שבים טהור, וכו', עכ"ל עיי"ש^{יח}. ועין עוד

והינו קוצר רוח טהרה כמ"ש בתפארת יהונתן (שמות ו יג)^{יח}, וזהו גופא גדר הגלות, וגדר הגאולה להיפך אשפוך רוחי וגו', רוח טהרה, ועין סנהדרין סה, ב, המרעיב עצמו שתשרה עליו רוח טהרה^{יט}.

מנין לספינה שהיא טהורה, שנאמר (משלי ל יט) דרך אניה בלב ים וכו', מה ים טהור אף ספינה טהורה, ואפילו היא של חרס (שבת פג ב)

ועין ירושלמי שבת פ"ט ה"ב^י, ואמרו (כלים יז ג) כל שבים טהור.

וביאר במאירי על אתר וז"ל, כך פירשו, מה ים טהור, כדכתיב (ויקרא יא לו) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, אף ספינה כן. עכ"ל. ובפשוטו, כי הספינה בטילה לים. וכתב הר"ן (על דברי הרי"ף, שבת לד ב) וז"ל, שאינה מקבלת שום טומאה, עכ"ל. והיינו ספינה כים ממש.

אמנם לא הים בפנימיות טהור, וכמ"ש בעץ הדעת טוב (אחרי מות) וז"ל, הקב"ה נקרא טהור, והקליפה נקראת טיט, ורפש, ומצולות ים, וטומאה, המטמאת אתכם, ובהתרחק מן הקליפה ומתקרבים לפני ה' הטהור והקדוש

^{יח} ז"ל תפארת יהונתן: היה מקובל בישראל שקודם זמן הגאולה ישפוך ה' רוחו על כל בשר כדכתיב, וגם להסיר לב האבן מהם ולעזור רוח טהרה כמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"ב). וישראל חשבו כי אז זמן הגאולה אמיתית, והם ראו 'קוצר רוח' טהרה 'ועבודה קשה' שקשה לפרוש מעבודת כוכבים ומזלות, ונשתקעו בו ואין מתעורר מן שמים להסיר את לב האבן, ולכן נכנס רוח ספק אצלם להאמין במשה.

^{יט} ז"ל הגמ': ודורש אל המתים, זה המרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה. וכשהיה רבי עקיבא מגיע למקרא זה היה בוכה, ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה, המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה על אחת כמה וכמה, אבל מה אעשה שעונותינו גרמו לנו, שנאמר (ישעיה נט ב) כי [אם] עונותיכם היו מבדלים ביניכם לבין אלקיכם.

^{יז} הירושלמי שם בעי' למילף מ'שק', מה השק משמש בים ומשמש ביבשה, אף כל המשמש בים ומשמש ביבשה טמא, יצאה ספינה שמשמשת בים ואינה משמשת ביבשה. ועי' להלן.

^{יח} מבוואר בכמה מקומות, וז"ל מהר"ח בשער רוח"ק בכוונת השק: ויש כנגדם בקליפות של עולם האצילות ת' אחרים, והם סומקי', ונקרא אדרת שער של עשו אדמוני, וכו', ולכן יצא עשו כלו כאדרת שער אדמוני, וכו'.

עוד שם: כי הנה האדם כשחטא גרם למנוע אותן ת' קוצין דשערי דתליין בגלגלתא דעתיקא קדישא מלהאיר אל הקדושה, והאירו אל הקליפה הנקרא 'שק', שסוד' הם ת' כחות של עשו שנאמר עליהם וארבע מאות איש עמו, ועתה שחוזר בתשובה לובש הש"ק הזה כנגד מה שגרם.

^{יט} ז"ל האמרי אמת: איתא בגמרא ב"ב (צא א), אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברינטא, אברהם אבינו ע"ה גילה ופרסם והראה שהקב"ה ברא את העולם ומנהיגו בכל רגע, והוא נותן חיות לכולם כענין שכתוב (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם, וזהו 'אוי לו לעולם שאבד מנהיגו', שאבד מי שהראה שהקב"ה מנהיג העולם. 'אוי לה לספינה' וכו', היינו כדאיתא במדרש אפילו ספינות שהיו מפרשות

בדבריו, בשלח תרצ"א. וזהו ענין 'תשליך', תשליך במצולות ים כל חטאתם, והינו שבים נטהרו העונות. **אולם אמרו** (כלים פרק יז מ"ג) **כל שבים טהור**, ותפא"י כלים שם.²⁰ חוץ מכלב הים שבורח ליבשה, והינו שבורח למקום שיש בו טומאה, עין פרדס יוסף, בראשית, א כ. ושמות כח יז.²¹ ושם לד ג.²²

בים הגדול היו ניצולות בזכותו של אברהם, היינו כדאיתא (כלים יז יג) כל שבים טהור ואיתא (שבת פג ב) מניין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים, גם אנשים טהורים ונקיים לגמרי היה להם תועלת מקדושת ועבודת אברהם אבינו ע"ה.²³ ז"ל האמרי אמת: שאיתא בזה"ק (ח"ב רמז א) שהנשמה כשהיא עולה מעולם הזה צריכה לטבול עצמה בנהר דינור, כדי לשכוח כל המחשבות הפסולות של העולם הזה, המחשבות אשר לא טובות. אצל בני ישראל היה כך בקריעת ים סוף, וכענין שאיתא (כלים יז יג) כל שבים טהור.

כתיב (שמות יג יח) ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף, ובמכילתא: 'דרך' כדי ליעצם, וכו', 'המדבר' כדי לצרפן, וכו', 'ים סוף' כדי לנסותם וכו', עזו"ש.

ז"ל הפרדס יוסף בבראשית: בספר ישועות מלכו להגאון מקוטנא ז"ל (על הרמב"ם הלכות כלים פ"א ה"ג) נסתפק, הא דאיתא במשנה דכלים דכל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה, אי דוקא שעשה כלים מבעלי חיים שבים מעורר ועצמותיהן גזירת הכתוב דאין מקבלין טומאה, אבל צומח שבים מקבל טומאה, או לא. ופשט ליה מפ"ג (פ"ז), טבעת של אלמוג וחיותם שלה של מתכת טהורה, ונראה דרק משום דהוי פשוטי כלי עץ, וכן כתב רש"י שבת (נ"ט ע"ב ד"ה היא), וקשה, תיפוק ליה הא אלמוג הוא מעצים שבים, אלא ודאי צדומח שבים טמא, עיין שם.

ועיין שו"ת בית יצחק (י"ד סימן כ"ז אות ז) שהערה ג"כ בזה, וכתב ג"כ דכל שבים טהור רק בבעלי חיים ולא בצומח: ובכלי חמדה [בראשית אות ב] הביא ממדרש תלפיות [ענף אדה"ר דף כ' ט"ד ד"ה סודי], דחיות המימות אינן מקבלין טומאה כי אדם הראשון לא קרא להם שם. הרי דטעמו דכל שבים טהור דלא נשלם ונגמר בקריאת שם, וא"כ זה שייך בבעלי חיים שבים, כיון דבעלי חיים שביבשה קרא אדם הראשון שם ולבעלי חיים שבים לא קרא שם, אמרינן דלא נגמר היצירה ואינו מקבל טומאה, אבל צומח דגם ביבשה לא היה בו צורך לקריאת שם, ואעפ"כ מקבל טומאה, א"כ הוא הדין צומח. אך י"ל דרק בעלי חיים דיש להם נפש החיוני שייך קריאת השם, אבל צומח דאין בו נפש לא שייך שם. ועיין רמב"ן [בראשית ב, י"ט], ועיין עוד בקונטרס אחרון. ומצאתי בתפארת ישראל (פ"ג דכלים אות ג') שכתב בפשיטות דכל שבים טהור רק בבעלי חיים ולא בצומח, דהרי אין גידולו מהמים רק מהארץ, וכי מפני שמכוסה במים יתבטל ממנו קיבול טומאה, תדע דהרי גם כלי שנעשה מטיט או מתכת שגדל שם מים דפשוט דמקבל טומאה, ועיין שם בשם אביו דכתב בפשיטות להיפך. ועיין עוד בסדרי טהרות (כלים פ"ג מ"ז דף קל"ד ע"א ד"ה טבעת) מהגאון מראדזין ז"ל מה שכתב בזה דבר פלפול, ועיין שם עוד (כלים פ"ג מ"ז דף קע"ב ע"ב ד"ה כל) בזה. עכ"ל פרדס יוסף בספר בראשית.

וז"ל בשמות כח יז, לענין טומאת אבנים טובות ומרגליות: בשו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סימן פ"ו) כתב, דבלאו הכי, כאן דבאים מים, וכל שבים טהור כמו שאמרו בכלים (פ"ז מ"ג) עיין שם. אבל תמוה, מרגליות באות מים, אבל אבנים טובים נחצבים ביבשה, וכן הקשה שם בתשובות מהרש"ם,

ועיין ירושלמי (שקלים פ"ה ה"ב) מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא ה' למשה מתוך אהלו וממנו העשיר, וצ"ע. ועיין ראש השנה (כג א) מרגנייתא, ופרש"י [ד"ה מסקן מרגנייתא] מקרקעית הים. ובויקרא רבה [אמור ל"ב ב], הגירסא מחצב של סנפירונים. ובגוף הדבר דכל שבים טהור הארצתי בפרשת בראשית, והבאתי רש"י שבת (נ"ט ע"ב ד"ה היא של) בטבעת של אלמוג וחיותם מתכות טהורה דהוי פשוטי כלי עץ, ותיפוק ליה בלאו הכי אלמוג בא ממים. וי"ל לפי מה שאמרו בכלים (פ"ז מ"ג) אם עשה כלים מן הגדל בים וחיבר עם הגדל בארץ אפילו חוט טמא, ועיין תוס' יום טוב נגעים (פ"א מ"א) בזה, ומשנה למלך (פ"א מכלים ה"ג), א"כ בטבעת אלמוג וחיותם מתכות טמא.

גם י"ל דיש ב' מינים, אלמוג לבנין כמו שכתוב בדברי הימים ב' (ז, ט), ושל ים כמו שאמרו בראש השנה (כג א), ומתניתין טבעת של אלמוג מיירי במין יבשה. ועיין שו"ת חבלים בנע"מים (ח"ג סימן ס' וחד"ד סימן ע) בזה, שו"ת משיב שלום [סימן רצ"א אות ג].

ז"ל הפרדס יוסף שמות לד ג: אסתר אמרה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי (תהלים כב, כא), ובכלים (פ"ז מ"ג) כל שבים טהור חוץ מכלב הים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר' עקיבא, ובברכות (א ב) בר' עקיבא עם פפוס בן יהודה שאמר לו אשריך רבי עקיבא שנתפשת על דברי תורה. כלב הים בשעת מלחמה ימסור עצמו להשונא, ומשום הכי טמא, שבורח ליבשה ליד השונא, וזהו שאמרה אסתר מיד כלב הים הצילני.

ז"ל התפא"י (אות קג): כל שבים טהור, ר"ל כל הכלים הנעשים מדברים הגדלים בים, ואפ"י מעצים ועשבים וצמר הגדל בקרקע הים, אינו מקבל טומאה [ע"י ברמב"ם פ"א מכלים ה"ג], וכ"ש דבע"ח הגדלים שם, אף שאינן מחוברים בקרקע, אפ"ה כשמתו אין בהן טומאת נבילות, וגם כלים הנעשין מעורותיהן ועצמותיהן, אינן מקבלים טומאה, ואפ"י טומאת מדרס אין בהם, והיינו מדאין דומיא דבגד שמפורש בו קבלת טומאה והוא גדל מהארץ, דהיינו שכל בגד הוא מצמר או פשתן או עור, והן ממין שמדורו בארץ ביבשה, משא"כ אלו מדורן בים. מיהו ים דנקט לאו דוקא, אלא ה"ה הגדל תוך נהרות ונחלים.

נחש שממית ומרבה טומאה, טהור.

(עירובין יג ב)

ועיין ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"א^י, ועיין ר"ן על אתר, ומהרש"א סנהדרין יז ב, בגדר טהרתו^י.

ועין קול אליהו שמות לב כח. וכתב בפרדס יוסף (ויקרא יא כט) וז"ל, נחש אינו מטמא כלל, עין כריתות (ד א) והרמב"ם (פ"ב מאבות הטומאה ה"ד), ועין עירובין יג ב, ותוס' ד"ה שיודע, ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור וכו'. ועין רבינו בחיי (שמיני ל) שלכך לא גזרה התורה טומאה לנחש מפני שימנעו מלהורגה, עיין שם, עכ"ל הפרדס יוסף, ועין מדרש תדשא פ"ז, ששם איתא כדברי רבינו בחיי^י.

ועוד בפרדס יוסף שם: ובספר תפארת הגרשוני (סוף פרשת נח, דף יז ריש ע"א) כתב טעם שנברא מן המים, ושנינו כל שבים טהור (כלים פ"ז מ"ז) ועיין ספר נר למאור (שמיני יא כט) ובפרדס יוסף (במלואים, בראשית דף ק"ז), עכ"ל הפרדס יוסף.

ובעניין נחש שאינו מטמא עיין עוד מאירי, שבת פג ב, ד"ה ויש דורשין^י.

ויש נחש טמא לאכילה ונחש טהור, כמו שכתב באהבת יהונתן (בראשית) וז"ל, ויברא אלקים את התנינים - כי בים הם טהורים התנינים, כי כל מה שיש ביבשה טמא, בים הוא טהור (עי' ע"ז לט א), להודיע כי הכל אחד מי יתן טהור מטמא לא אחד. ולכן במרכבה

ועוד שם: (אות קד): שהוא בורח ליבשה. נ"ל דלהכי לא קאמר מפני שעולה ליבשה, ול"ל דנקט לשון בריחה, אלא היינו טעמא, מדיש כמה מיני דגים שמורגלין לעלות ליבשה, כידוע ממין דג הנקרא אאל שדרכו לעלות מהמים לתוך שדות תבואה וקטניות שגדלים סמוך לשפת הנהר, וזחל לשם בסנפיריו כדי להשקית רעבונו מהם, ואפ"ה לא ס"ד שמשום זה יהיו הכלים שנעשים מעורו מקבלים טומאה, להכי נקט שבורח ליבשה, ר"ל כשיציקוהו מצודיו, או נרדף מתנינים שבים, אז בורח ליבשה, ש"מ דהיבשה הוא מדורו האמתי [וכן אשכחן בכיזה [דף כד א] דיוני שובך ועליה, מחשבו בייתות, מדעבידי לרבווי לכלובן כשנרדפין, דמוכח כי שם ביתם].

י"ד ז"ל הירושלמי: א"ר יוחנן, כל שאינו יודע לדון את השרץ לטהרו ולטמאו מאה פעמים אין יכול לפתוח בזכות. כיצד דנין השרץ, א"ר ינאי, מה אם הנחש שממית טהור, עכבר שאין ממית אינו דין להיות טהור. או חילוף, עכבר שאין ממית טמא, נחש שממית אינו דין להיות טמא. התיב ר' פנחס הרי ועקרב ממית והרי הוא טהור. אשכח תני אמר הוא נחש הוא עקרב [פירוש, מצינו לתנא א' שאומר הוא נחש הוא עקרב, וכלומר דאין כאן יוכיח, דעקרב גופיה נלמד ק"ו מעכבר כמו דיכולין ללמוד בנחש. פני משה].
י"ה ז"ל הר"ן: אמר רבינא אני אדון ואטהרנו [לשרץ], ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור. פ"י לאו מטומאת מגע קאמר דהא בהדיא כתיב דמטמאה במגע, אלא מטומאת משא קאמר, דמדינא כדילפי' בתורת כהנים וכו', ת"ל 'אשר היא לכם לאכלה' [דשרץ אינו מטמא במשא], ואותו תלמיד ותיק שהיה ביבנה היה נותן עוד בדבר מאה וחמשים טעמים, ורבינא נמי מטהרו מדין משא בק"ו, אפי' לא כתב רחמנא 'היא'.

וז"ל המהרש"א: מה לנחש שכן טהור מכלום כו'. לאו דוקא טהור מכלום, אלא דר"ל דאפילו במגע אינו מטמא נחש בכעדה - כשרץ - אלא בכזית, כשאר נבילות. וכן כתבו התוספות להדיא בפרק קמא דעירובין, וכן מוכח מדבריהם דלעיל, דלא אימעית אלא מטומאת משא דלא הוי בכלל חיה, וק"ל.

י"ו ז"ל המדרש תדשא: למה לא טימא נבלתו כשאר כל השרצים אחר שהוא בזוי, שלא יעכב אדם להרגו מפני הטומאה, ויקיים 'ואיבה אשית'.

י"ז ז"ל המאירי: מנין לספינה שהיא טהורה, ר"ל שאינה מקבלת טומאה, שנאמר דרך אניה בלב ים, ר"ל ששלמה אמר (משלי ל יח) שלושה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים, ואחת מהן דרך אניה בלב ים, וכי מה פליאה יש בדרך אניה בלב ים, פשוט הוא שדרך אניה בלב ים, אלא כך פירושו, מה ים טהור כדכתיב אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, אף ספינה כן, והיה אומר שטעם זה נעלם ממנו.

ויש שואלין למה לא דרשו באחרים הנזכרים עמה, ר"ל דרך נחש עלי צור, ודרך נשר בשמים, ודרך גבר בעלמה. ופשוט המקראות בכלם, מפני שדרכים אלו אין רישומן ניכר עד שיכיר שום אדם שעבר זה דרך שם, ואמר שהם נעלמים מעין בני אדם. ומ"מ למה שהתחילו לדרוש, מפני מה לא דרשו אף באחרים. וכו'.

ויש דורשין את כלם בדרך זה לענין טומאה וטהרה, שלשה המה נפלאו ממני, שאיני יודע ליתן בהם טעם, דרך נחש עלי צור שהוא טהור ושומנה שרצים טמאים, ומה חולדה שאינה ממיתה מטמאה נחש שממית ומרבה טומאה אינו דין שיטמא. דרך נשר בשמים, שהוא עוף טמא ואינו מטמא בגדי, ונבלת עוף טהור מטמאן בבית הבליעה. דרך גבר בעלמה, ששכבת זרע במעי אשה טהור ואם פולטתו תוך שלשה טמא.

שהורג אדם ובהמה, ובעומק, כי כולם מתים מעטיו של נחש. אולם בביאת משיח, כתב השל"ה (וישב תורה אור אות לד) וז"ל, לעת"ל שיתרומם מעלת המשיח וכו' שהקליפה תטהר וכו', וה'נחש' יתהפך ל'חשן', והאדום יתהפך ללבן, כלו טהור, עכ"ל.

לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקר הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר (בראשית ז ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה. רב פפא אמר תשע, שנאמר (דברים כג יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור. רבינא אמר עשר, וי"ו דטהור. רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה, שנאמר (שמואל א כ כו) כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור. (פסחים ג א)

הרי שדיקא הרחיק הכתוב מלהשתמש בלשון טמא, אלא הגדירו 'בלתי טהור'. אף שכתוב בתורה בכמה מקומות לשון טמא, עין בעל ברית אברהם, כי תצא.

אריה ונשר [אף שהם טמאים], כי המרכבה כולל ים ויבשה, ולכן יש אריה ונשר בים והם טהורים. ולכן אין כישוף בים, כי כל כישוף בא מכחו של נחש, ולכן נקרא נחש לשון נחוש, ובים הנחש טהור, ולכן אין כחם בים. וזהו את התנינים, וכו' עכ"ל. ועין עוד בדברי תפארת יהונתן, שם^מ. ולפ"ז צ"ב מ"ש בין תנינים ביבשה ומדין נחש ביבשה, לפי הנ"ל, וצ"ב.

ועין עוד חת"ס סנהדרין יז ב, ובקשר בין נחש ללויתן עין לשם ספר הדע"ה, דרוש עץ הדעת סימן י"ט.

ועין עוד בעניין הנחש בירושלמי שבועות פ"ג ה"ח:

עוד אמרו (נדה כד ב), המפלת כמין נחש מהו, א"ל אמו טמאה, עיי"ש^נ

ובעומק נחש בקלקול, עין עץ חיים שער לד, פ"ה, בגדר מהותו שהוא מדרגת קטנות^ז, אולם בגדלות, נחש - משיח, גימ' שמו כנודע. ולכן הוא אינו מטמא אחרים, כי שורשו טהרה גמורה, טהרת משיח.

והבן, שנחש מרבה טומאה, וכפשוטו פרש"י

^מ זה המשך לשון התפארת יהונתן: וחז"ל דרשו התנינים הגדולים על לויתן וכן וזוג. והענין הוא שמטעם זה צורך להיות מה שביבשה טמא בים טהור, כי כל הברואים המה מתוקנים ע"י אכילת אדם, שע"י כן יעלו מעלה בסוד קרבן כנודע, כי אכילת צדיק בסוד קרבן. וא"צ לאכול כל המין, רק אכילת מקצת המין יתוקן כל המין. וא"ל לתקן מין טמא, דהא א"ל לאכול, ולכן מין ההוא בים, ואוכלו, ובוה מתוקן כל המין. ואילו היה הזמן עכשיו לאכול לויתן, היה הנחש מתוקן, אבל נמלח לעתיד לבא, ואז באמת יתוקן הנחש. ועע"ש.

^מ ז"ל הלשם: והנה בחי' עץ הדעת אשר ה' בכל העשר ספירות הדעשה שאמרנו, הנה היה בכל חלקי הדצח"מ שבהם, וכו', ובהחי, הנה היה העץ הדעת טוב ורע וכו' בלויתן נחש עקלתון, והוא מ"ש בירושלמי סו"פ ט' דשבת דלויתן דג טמא. אלא שלעתיד יותר, כי יתברר ויתוקן. ומ"ש בחולין ספ"ג דלויתן דג טהור הוא, הוא בלויתן נחש ברית, כי הם דו"ג והם חו"ג, והבן.

^ז ז"ל הירושלמי: והא חיויא דשבור מלכא בלע גמלין, בלע קרנין, כד בעון מיקטלוגיה, אייתון פחלין דגמלין, ומלון יתהון תבן ויהבון בהון גומרין, ובלעון ומית. וז"ל הפני משה שם: והא חויה [נחש] בימי שבור מלכא, שהיה גדול כל כך שבלע גמלים וקרנין, וכשרצו להמיתו הביאו עורות של גמלים מלאות תבן ונתנו בתוכם גחלים לוחשות ובלעום ומת.

^א ז"ל הגמ': המפלת דמות נחש, הורה חנינא בן אחי של רבי יהושע אמו טמאה לידה, וכו', הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם. ^ב ז"ל העץ חיים: דע שיש בחינת היסוד גם בקטנות, ונקרא נחש הנושך את רחם האיילה, היא הנקבה בקטנותה ג"כ שאז אין ברחמה רק ה"ג, ולכן רחמה צר עד שיכנסו בה ה"ח. ונקרא [אז] נחש יען שהיסוד נקרא שדי, וכשאין לו רק הלבושין דאה"ה הנקרא ד"ם אחוריים כנודע אז עולה ד"ם שד"י כמנין נח"ש. גם אחוריים דאה"ה דיויד"ן הם תקמ"ד, תסיר מהם ת"ק מלוי שד"י נשאר מ"ד, ועם שד"י פשוט כמנין נח"ש. גם ידעת שהיסוד נקרא אל שד"י, ומלוי שד"י יש ט' אותיות, ועם ה' אותיות דא"ל שד"י כמנין נח"ש עם הכולל, וכו'. צירים ודלתות שביסוד דנוקבא הם בחוץ, ועד שם הוא בחינת נחש דאיתי על חוה, אך לא בפנים גו היסוד הפנימי. ונלע"ד שכל זה הוא בסוד כלים החיצונים, ששם נחש דאלקים דקטנות וכו' נאחזין הקליפות.

^ב ז"ל בעלי ברית אברם (למחר"א אזולאי): יש לדקדק מה טעם באלו המקומות בפרט עקם הכתוב, שהרי מצינו כמה מקומות שאמר הכתוב בהמה הטמאה והשרץ הטמא, והאיש אשר הוא טמא.

וי"ל שבכאן כתיב בתחלת הפרשה (דברים כג ז) כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע, וסמך ליה (פסוק יא) כי יהיה בך איש וגו'. וזו המצוה שהזהיר עליה ואמר ונשמרת מכל דבר רע, כמו שדרשו (ע"ז כ ב) שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה

הגררות, וכן בזיון הדבר שמדבר עליו. טעם נוסף עין שפתי צדיק, אמור (אות ב), וז"ל, דכפי האותיות שיש בתורה כמו כן יש שיעור מצומצם להטומאה, ובאם היו האותיות יותר היתה הטומאה גדולה יותר, עכ"ל, ועין עוד בעל ברית אברם, כי תצא.

ובעומק זהו פגם כפני עצמו, כי הוצאת דבר מגונה מפיו, אף תיבת טמא, זהו היפך מהות הפה, פה טהור, ודו"ק. ועין של"ה, שער האותיות, אות ש - שתיקה, אות יג.

וכתב בבן יהוידע על אתר וז"ל, נ"ל בס"ד ואמרו "לעולם", ר"ל בין במילי דשמיא בין במילי דעלמא. ונראה רמז לדבר, שפ"ה במילואו כזה פ"ה שי"ן ה"א, המילוי הוא אותיות נאה,

ועיין עוד בעניין זה בגמ' שם¹¹. ועין מגילה כה ב, כל המקומות הכתובים בתורה לגנאי, קורין אותן לשבח¹². ועין של"ה וישב?, תורה אור, אות טז, כיצד הוציא יוסף לשון נחש¹³.

וביאר בשערי תשובה בדברי הגמ' הנ"ל, וז"ל (שער ג, אות רל), חייב האדם להזהר שלא יוציא מפיו דבר מגונה, גם כי תביאנו הנחתו לשון מגונה להאריך דבריו ולהרחיב מאמריו, וזה כמו גדר להזהר מנבלות הפה, שהיא מן העבירות החמורות, וגם גדר להזהר מספור לשה"ר ונתינת דופי בבריות, כמ"ש רבותינו ז"ל (ב"ב קכג א) על הרחקת הדבור בגנות, אפילו בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב, עכ"ל עיי"ש¹⁴. ועין עוד ראשית חכמה, אור עולם, פרק יח¹⁵. והבן שזה מצד חשש

בלילה. והענין, שיש ברית המעור וברית הלשון, וכמו שיוהר בברית המעור שלא יוציא קרי לבטלה, כך יזהר בברית הלשון שלא ידבר דברים בטלים, כי אין לך שום דיבור שאינו עושה רושם ונברא ממנו איזה מלאך אם טוב ואם רע, שאפילו הקול היוצא מן הכת המקל אינו נאבד כנוצר בזוהר שלח לך, ואם לא יזהר ביום בברית הלשון יבוא לידי טומאה בלילה וחלומותיו אינן מיושבים עליו, וכו', וזהו ונשמרת מכל דבר רע, וסמך ליה כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. כי זה גורם את זה. ומה מתוק משארו"ל בג' מקומות עקם הכתוב שלא להוציא דבר מגונה מפיו, כמו כאן, אשר לא יהיה טהור וגו', שרמז שלא יוציא דבר מגונה מפיו, ואע"פ שיאריך ויעקם בלשונו, וזהו ונשמרת מכל דבר רע וגו'.

אי נמי, וכו', שהשטן מקטרג בשעת הסכנה [דמיירי בכי תצא מחנה על אויבך]. ולפי זה נוכל לפרש שבעת הסכנה הזהיר לאדם שלא יוציא מפיו אפילו דיבור מגונה, לפי שהשטן מקטרג בשעת הסכנה ומזכיר עונותיו של אדם. ובא הפסוק שאחרי ופירש ורמז לך היכי דמי דיבור מגונה, אפילו כי האי גוונא שיזכיר על פיו לשון טומאה, יקרא דבר רע, וצריך לעקם כדי שלא להוציא דבר מגונה כדרך שעקם הכתוב באומרו איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, לפי שהוא שעת הסכנה. ג"כ בענין נח, במבול שעת סכנה היתה, ורמז לו הכתוב שידקדק בדיבורו שלא יוציא דבר מגונה מפיו כדרך שעשה הפסוק באומרו הבהמה אשר איננה טהורה. ג"כ רמז לנו בענין שאול להודיע מעלתו ושבתו שהיה נזהר לאכול חולין בטהרה. כמו שארו"ל (במדבר י"א ג), והיה נזהר ג"כ אפילו שלא להוציא דבר מגונה מפיו. (הרס"ו וללה"ה).

¹¹ ז"ל הגמ' שם: תניא דבי רבי ישמעאל, לעולם יספר אדם בלשון נקיה, שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב [לפי שאין הגון להזכיר רכיבה ופיסוק גללים באשה. רש"י]. ואומר (איוב טו ה) ותבחר לשון ערומים, ואומר (שם לג ג) ודעת שפתי ברור מללו. מאי ואומר, וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא, תא שמע ואומר ותבחר לשון ערומים. וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלמא לא, ואומר ודעת שפתי ברור מללו.

¹² זה המשך לשון הגמ': כגון ישלגה ישככנה, בעפולים בטחורים, חרינים דביונים, לאכל את חוריהם ולשתות את מימי שניהם לאכול את צואתם ולשתות את מימי גלגיהם, למחראות למוצאות.

¹³ ז"ל השל"ה: איך הוציא דבר מגונה מפיו, הלא עיקם הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגונה, ואין לך דבר מגונה בעולם כמו זוהמת הנחש. וכו'.

זה סוד דבריו 'כי נחש ינחש איש אשר כמני', איש רומז על איש השדה הוא עשו, הוא הנחש אשר חקק על ירך עשו, ולעומתו יקום מלכות בית דוד, אשר נאמר עליו (ישעיה יד, כט) 'כי משרש נחש יצא צפע', וכמו שעשו הוא אדום, כך נקרא דוד המלך ע"ה אדמוני, אבל הוא 'אדמוני וטוב ראי' (שמואל א טז, יב), וכו'.

הרי יוסף הוא הגורם לפסוק זוהמת הנחש מישראל מתחילה ולבסוף. מתחילה, שנעשה אב לשר של מצרים שהם ערות הארץ, ושם היו ישראל עבדים ואז נזדככו, כי מצרים היה כור המזכך להם, ואחר כך יצאו ביד רמה. ולעתידי יהיה שטנו שהוא זוהמת הנחש, ויעמוד משיח אשר 'משרש נחש יצא צפע', ונחש תחת נחש, זהו סוד 'כי נחש ינחש איש אשר כמנוני' (בראשית מד, טו).

¹⁴ זה המשך דברי רבינו יונה: ואמרו רבותינו (פסחים ג, ב), כי אחד מן הכהנים אמר לפני רבן יוחנן בן זכאי הגיע לחלקי מלחם הפנים כשיעור זנב הלטאה, ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול. ועוד אמרו רבותינו (פסחים שם), כי חייב האדם לבחור בדבריו לשון כבוד, ולהניח לשון שאיננה של כבוד גם כי איננה מגונה, בין בדברי התורה ובין בשיחת עסקי העולם, ובלבד שלא יאריך דבריו בעבור זה בדברו בדברי תורה, כי חייב האדם לשנות לתלמידיו בדרך קצרה.

¹⁵ בראשית חכמה שם העתיק הגמ' בזה הלשון: לעולם יספר אדם בלשון כבוד [ולא כג' דידן - בלשון נקיה].

על מוציא דבר מגונה מתוך פיו, אפילו נגמר גזר דינו של שבעים שנה לטובה, נהפך לרעה. ומדין טהרת הפה, להכניס לתוך פיו רק דבר טהור, ודו"ק. וכן כתיבה על דבר טהור בלבד, עין שבת קח א"י, כי הנכתב נקרא בפה, ודו"ק.

לרמוז שיוציא משפתיו דבר נאה ולא מגונה, וכו', עכ"ל, עיי"ש.^ט וכתב הי"ש (ב"ק פד סימן יא) אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, לכן לא יאמר בתלמוד ביצים, אלא בעים. ועין חכמת שלמה, או"ח, סוף סימן קנ"ו.

וע"י שמוציא דבר מגונה מפיו, בלתי טהור, פיו נפגם, ואמרו (זוה"ק ח"ב רמט ב) שמי שמוציא דבר מגונה מפיו, מנדין אותו, וקם מ' יום בנידוי ואין תפלתו נשמעת עיי"ש.^ט ועין כתובות ח ב,

^ט זה המשך לשון בן יהודיע: גם יש לדקדק, אותיות 'פה' במילואם כזה פ"ה ה"י, הוא אותיות היפה, פירוש הפה צריך לדבר בו בלשון היפה ולא מגונה.

^ס ז"ל החכמת שלמה: עוד כתב המג"א שם ס"ק ב', אל יוציא דבר מגונה מפיו ולכן לא יאמר בתלמוד ביצים אלא בעים. והנה לכאורה משמע להיפוך בפרק קמא דסנהדרין (ה, ב), דקאמר שם דפעם אחד הלך רבי למקום אחד וראה אותם מגבלין עיסותיהם בטומאה, אמר להם מפני מה אתם מגבלין עיסותיהם בטומאה, אמרו לו תלמיד אחד בא לכאן והורה לנו מי בצעים אין מכשירין. והוא מי ביצים דריש להו, ואינהו סברי מי בצעים אמר להו (זוה נגד דברי המג"א), וע"ש בתוספות (ד"ה אינהו), ואם הוי אומר מי ביעים בעיין לא הוו טועין על מי בצעים, ובעל כרחך דביצים אמר להו, וזה נגד דברי המג"א.

אך כד דייקנין נראה דאדרבא מהתם מוכח להיפוך, מדקאמר שם באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה אלא א"כ נטל רשות מרבו. והנה לכאורה אין לזה הבנה, מה ענין זה לזה, וכו'. הנה בפרק קמא דפסחים אמרו דאל יספר אדם אלא בלשון נקייה, והני תרי תלמידי חד אמר שווינן הך שמעתתא כגדי מסנקן, וחד אמר שווינן הך שמעתתא כדבר אחר מסנקן, בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול. א"כ מוכח מזה מדסיפר בלשון נקייה הכיר שיש בו שמץ פסול, וא"כ הכא נמי כיון דלא יאונה לצדיק כל און, אם היה זה מספר בלשון נקייה לא היה מזדמן שיטעו בדבריו, רק כיון דסיפר בלשון שאינו נקייה מוכח שהיה בו שמץ פסול ולכך נמשך שטעו בדבריו, לכך אמרו שמכאן ולהבא אל יורה אלא א"כ נטל רשות מרבו, ומסתמא לא יתנו לו רשות רק אם ידעו בו שמספר בלשון נקייה, ואז ממילא יהיה מוכח שהוא צדיק ולא יאונה כל און על ידו שיטעו בדבריו. ומוכח כדעת המג"א שהביא בשם רש"ל בים של שלמה פרק ד' דבבא קמא, ודו"ק.

^{סא} ז"ל הזוה"ק: ואנויפו ומנדין לכל אינון דאפיקו מפומייהו מלה דלא אצטריכא, ובתר דא אפיקו מפומייהו מלה קדישא מלה דאורייתא, ומטנפי פומייהו בה, ואלין קיימי ומנדין לון וקיימי בהאי נדוייא ארבעין יומין דלא אשתמע צלותהון.

^{סב} ז"ל הגמ' שם: מניין שאין כותבין תפילין אלא על גבי עור בהמה טהורה, אמר לו דכתיב למען תהיה תורת ה' בפך, מן המותר בפך.

מדור
אתחלתא
דגאולה

מלחמה-שלום

טהרה

מלחמה – שלום

מהרה

איש גם אויביו ישרים עמו (משלי טז ז). וזהו מדרגת אברהם (בחינת חסד גנוז בפומא דאמה).

ואברהם אוהב שלום, וזרעו בקלקול, עשו, גימט' שלום, כמ"ש הראשונים (הדר זקנים ופענח רזא בראשית כה, כה). והוא בחינת שונא שלום, עין חת"ס, בראשית כז יט.

ורמז רמז בפרפראות לחכמה (על זזה"ק לך לך פו א) וז"ל, 'יעבור' שלום' אורח' ברגליו (ישעיה מא ג), ס"ת בגימט' אברהם, עכ"ל, והינו תיקון הנמצא בין רגליו, אות ברית קודש.

ותיקון שונא שלום של עשו, נגלה באברהם, וכמ"ש (מסכת ד"א זוטא, פרק השלום הלכה ו) גדול השלום שכן מצינו שדברה תורה לשון בדאי כדי להטיל שלום בין אברהם לשרה, שנאמר (בראשית יח יב) ותצחק שרה בקרבה לאמר וגו' ואדני זקן, ולבסוף כתיב ואני זקנתי. והינו ששלום בין אברהם לשרה, הוא מכח אברהם, שטיהר עצמו מן המחלוקת, ודבק בשלום, ושלמות דבקות

אברהם אוכל חולין בטהרה היה (ב"מ פז א), ואמרו (ב"ר מא ח) על הפסוק (משלי כב יא), אוהב טהר לב, למי הקב"ה אוהב כל מי שהוא טהר לב, זה אברהם, שהיה תמים וטהר לבבו ונעשה אהבו של מקום.

ונתנה מילה לאברהם, וקודם שנימול היה בחינת טומאה בו, ערלה טמאה, בחינת טמאה וטמטום, וכאשר נימול, נימול הן ערלת אות ברית קודש, והן ערלת הלב, ונעשה טהור. וכמו שפיו היה אוכל חולין בטהרה, כן אות ברית קודש שלו טהור. ונודע שאות ברית קודש בחינת שלום, וכמ"ש (במדבר כה, יב) הנני נותן לו את בריתי שלום, ולכן כל זמן שלא תיקן אות ברית קדש, הוא בחינת מלחמה, והיא עיקר מלחמת היצר, עריות. וכאשר נטהר, הן טהרת אות ברית קודש, והן טהרת הלב, זהו שלום.

וקודם טהור לבבו, יש בו מלחמה בלבבו, בין שני היצרים שבלבו, אולם כאשר טהר לבבו, נתקיים בו בחינת ברצות ה' דרכי

* עי' פרדר"א פכ"ט: שהערלה טמאה היא מכל הטומאות, שנאמר (ישעיה נב, א) לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא.
 ב עי' עבודת הקודש (הקדמון, ח"ב פל"ו): והיא סוד הערלה המטמאת ומטמטמת את הלב לבל יבין דבר לאשורו.
 ג ז"ל החת"ס: ושמעתי מרעי הגאון מהר' אברהם בינגא סג"ל, כי עשו גמטרי' שלום בטומאה, ע"כ נקרא שונא שלום, [עי' במדרש תלפיות ענף יעקב], עכ"ל. וז"ל מדרש תלפיות ד"ה זרע ברך: זרע ברך פרשת וישלח, זה לעומת זה עשה אלקים, דכמו שיש לעשו שני שמות עשו ואדום שהם שני שמות מחולפים בהופכם, כי עשו מורה על שלום שהוא בגימטריא שלום, ואדום מורה על שפיכות דמים ומלחמה. כך יש לישראל שני שמות מתחלפים, ישראל ויעקב, ישראל מורה על מעלה ושררה, ויעקב מורה על עקב ושפלות. והכל לפי מעשה ישראל, שבזמן שעושים רצונו של מקום ועוסקים בקול קול יעקב אז אין הידים ידי עשו, ונקראים הם ישראל, ועשו נקרא שלום לישראל כי אז יד ישראל תקיפה עליהם. ובזמן שח"ו אינן עושין רצונו של מקום, נקראים יעקב כמו שאמר (ישעיה מג כב) ולא אותי קראת יעקב, ואז זה שכנגדו נקרא בשם מורה על מלחמה ושפיכות דמים. ועע"ש.

בשלום, הוא אף דבק לשון בדאי, כי השלום מאיר הן באמת והן בדרך בדאי, ודו"ק. והיפך עשו, שונא שלום, איש שעיר, אברהם גאני בכנפה דשרה ומעיני ליה ברישיה (ב"ב נח א), ועין מהר"ל שם, וז"ל, ודבר זה נחת ועונג המקובל אשר ימצא אצל המקבל וכו', ולכן ימצא אברהם אצל המקבל שלום ונחת, עכ"ל עיי"ש.

^ד זה לשון המהר"ל: מ"ש דהוא גאני בכנפיה דשרה מורה על חבור (שרה אל אברהם) [אברהם אל שרה], ומה שאמר ומעיני ליה ברישיה הוא מורה על חבור שרה אל אברהם, שהיא נמשכת אליו, והוא חבור שרה אל אברהם. וכל אשר המקבל רוצה כמו שמקבל, אז ימצא (המקבל) [המקובל] שלום, ואם המקבל מתנגד אליו לא ימצא המקובל אצל המקבל שלום. ולפיכך אמר דמעיני ליה ברישיה, ודבר זה נחת ועונג המקובל אשר ימצא אצל המקבל. ובא לומר כי שרה ג"כ מתחברת אל אברהם עד ששניהם מתחברים זה לזאת וזאת לזה, ובזה החבור הם אחד לגמרי. ולכך ימצא אברהם אצל המקבל שלום ומנוח, כמו שימצא אחד כאשר שוכב בכנפיה דאחר, ומעיין ליה בראשו.

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ט-ר / ט-ר / ר-ה

ט-ה

להט החרב מונעתו מלהיכנס לגן עדן, לנקודת החיבור שבאות ה', וגורמת לו להישאר חוצה, בגלות של ארבע כנפות הארץ. וזהו שורש זרעו של אברהם שאמר לו הקב"ה, הבט נט השמימה וספר הכוכבים, אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך (בראשית, טו, ה), הבט, הט-ב. והוא עצמותו של אברהם "עין טובה". טובה, טה-בו. אולם בברית בין הבתרים, ששם נתבשר על פזור בניו בגלות, כתיב (בראשית, טו, יז) ועלטה, עלטה, על-טה. עלטה עולה ושולטת, על-טה.

וכאשר תיקן פגם זה יעקב, כתיב (שם, וישלח, לג, יח) ויבא יעקב "שלם" עיר שכם וגו', ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה. קשי-טה. שתיקן קשי זה, וזהו ויבא יעקב "שלם". ובזרעו עיקר תיקון זה היה בי"ב אבני החשן שהם כנגד י"ב שבטים, באבן פטדה, פד-טה. נפדה טה. וכאשר נתקן טה בשלמות נעשה כתר-עטרה, ער-טה. נתהפך רע לער. ועיקר תיקון זה בחדש ניסן שנטל עשרה עטרות, בתחלתו. ומזלו טלה, טה-ל. וכו היה גאולת ישראל ממצרים בזכות טוב עין של אברהם, אות ט', ובזכות אות ה' שנתוספה לו.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טהור, הבט, הטבה, בהט, בוטה, טובה, להט, עטרה, הבטחה, הט, החטיא, חטאה, מטה, נוטה, קטנה, עלטה, מטה, חטה, טוביה, טלה, טלטלה, יטבתה, לוטה, מהיטבאל, טוה, טעה, פטדה, קטורה, קשיטה, פליטה, פשטה, שטה, שפטיהו, הקטרה, טהרה.

הקטרה, הט-קרה. הנה שורש אות ט' יש בה ב' פנים. א. טוב, כמ"ש (ב"ק, נה, ע"א) מפני מה לא נאמר אות ט' בלוחות ראשונות, ח"ו נשתברה טובה מישראל. והיינו שאות ט' בחינת טוב. בחינת טהרה, ט - הר. ב. בחינת שורש לכל טעות והטיה. והוא שורש של נטיה, הטיה, טעות, מטה, ועוד. וכאשר מצורף לאות ט' אות ה', זהו טעות גמור, כי אות ד', בחינת פזור כמ"ש המהר"ל, בחינת ארבע כנפות הארץ. אולם אות ה', נקודת אמצע המחרס. וכאשר חל באות ט', נטיה לצדדים בצירוף אות ה', זהו פיזור של כח המחרס, אות ה'.

וזהו בחינת קטורה, אשת אברהם, טה-קור. והיינו שחל בה קרירות, כח הפרוד, ולכך שלחם אברהם שנתווסף לו אות ה', אברם - אברהם, ושלחם, את בני קטורה, מעל פניו בחייו, והיינו להפקיע מהם את השליטה באות ה' בשמו, כי משם יניקתם, כי אברם אינו מוליד, ורק אברהם, מכח אות ה' מוליד. וקטורה בת פרעה, שורש לגלות מצרים בזרעו של אברהם, ויונקת מזרעו, עשו - אדום, שארבע מאות איש עמו, וכנגדם, אורכה של מצרים, ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, שזהו ד' של פיזור.

והוא שורש מלכי אדום שמלכו קודם מלך מלך לישראל, שמלכו ומתו, זולת מלך השמיני, הדר, ששם אשתו מהיטבאל בת מטרד. מטרד, טד-רם שורש דקלקול, ט-ד, פיזור ט' לד' רוחות, רם גימט' עמלק, מזרעו של עשו. אולם נתקנו במהיטבאל, הט-מלאבי, שמלך זה, הדר, שהיא אשתו, לא מת. ושורש מלך זה באברהם, ואילו זכתה קטורה, היתה נתקנת כמהיטבאל.

וזהו בחינת אברהם שעליו דרשו חז"ל (במד"ר, חקת, יט, א) מי יתן טהור מטמא, זה אברהם מתרח. טהור, טה-ור. והוא שורש תחילת תיקון חטא אדה"ר, כנודע. ובא לתקן את תולדת חטאו, להט החרב המתהפכת. להט, ל-הט. כי

ט-ר

העדר טוהר. וכאשר ח"ו נעשה קלקול בקו
אמצע לתתא בקומת האדם, זה מתגלה אצל
יוסף, שיצאו טיפים מבין זרועי ידיו, והיינו
בחינת איטר, ע"י אשת פוטיפר, טר-פויפ.

והשלמות יתגלה במשיח בן דוד, שכתוב
ב"ה (ישעיה, יא, א) ויצא חטר מגזע ישי. חטר,
ח-טר. וכמ"ש רבינו חננאל, חטרת הגמל גבוה
באמצע" גבו. והוא תיקון האמצע. היפך מ"ש
(ב"ק, לא, ע"ב) חטרא דסמיותא, ופירש בערוך (ערך
חטר) פירוש - הסומא מגשש במטה שבידו הנה
והנה לצדדים ולאמצע הדרך.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אגרטל,
אררט, אטר, חטר, חרטם, טבור, טברמן, טהור,
טור, טחורים, טירה, טפסר, טרם, טריה, טרף,
טרפה, טרח, מרט, מטר, פטר, הקטיר, ירט,
רטב, רטש, שרט, קיטור, חרטומים, טהור, נטר,
עטרת, פוטיפר, שוטר, קטרת, מטר, מטרד,
ממרט, מרוטה, נטר, עטרה, מטרה, מרט, רטט,
קטורה, חרט, רהיט, רטב, רטשה, שטר, שרביט,
שרוט, בחרט, בלטשצר, רהטים, טהרה.

טהור. טר-הו. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות
ט, שורש טר) טר - הנחתו על נקודת ההישרה,
דהיינו הנקודה ההיא שהאדם מישר אחריה כל
תנועותיו. והנחותיו יקרא "טר", והשם המפעיל
בה"א הנקבה "מטרה", והוא העמוד הנצב
לרובה קשת לאמן את ידיו בירית חצים שיהיה
זורק אל השערה ולא יחטא, וכו'. ובתוספת
האות מ"ם יקרא מין גשם "מטר" (מ-טר), שהוא
מין גשם שנופל על קו ישר כחץ למטרה, עכ"ל.
וכן בכור פטר רחם, פטר, פ-טר, יוצא ביושר,
ולא יוצא דופן. וזהו בחינת טור, טר-ו, והיינו
שכל החלקים הולכים ביושר, עיי"ש.

וזהו בחינת טהור, טר-הו. והיינו שמי שהוא
בלתי טהור, היינו שחסר לו סדר היושר ונוטה
לצדדים, כי כל נקודה אינה הולכת אחר הנקודה
שקדמה לה בשווה. אולם הטהור כל נקודותיו
הולכות בשווה זה אחר זה. וזהו טהור שיצא
מכלל טומאה, שבירה, ונכנס לתיקון. וזהו
בחינת מטר כנ"ל, כי כאשר בנ"א טהורים אזי
המטר יורד ביושר, אולם ח"ו כאשר טמאים,
נוטה לצדדים ויורד במקום שאינו נצרך, כמ"ש
חז"ל. וז"ש (אבות, פ"ה, מ"ה) עשרה ניסים נעשו
לאבותינו בביהמ"ק וכו', ולא כיבו גשמים אש
של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד
העשן. והיינו כי כאשר עולה עשן, בחינת
קיטור, טר-קיו. אזי אם לא נעשה כפרה לחטא
והאדם בלתי טהור, אזי העשן, הקיטור, נוטה
לצדדים. אולם כאשר נהפך מטמא לטהור, אזי
העשן עולה ביושר. וכן הגשמים, המטר, כנ"ל,
יורדים ביושר, וז"ש ולא כבו גשמים אש של עצי
המערכה, ודו"ק. וזהו שלמות הארת הקטרת,
טר-קת, שעולה ביושר.

והנה בצורת אדם קו היושר, אמצע, הוא
בחינת טבור, טר-בו. והיינו שהוא טבור מלשון
מרכז. אולם כאשר אין הצדדים מכוונים באופן
שלם לנקודת המרכז, זהו בחינת איטר, אי-טר,

ר-ה

רבבה, בב-הר. ושורשו ברבקה, קב-הר, כנ"ל, שנאמר בה (בראשית, כד, ט) היי לאלפי רבבה.

ותיקון זה נמשך להשיב ההארה של תורה. היפך הריון, הר-יון, לילה ניתן להריון. וזה ע"י אהרן, אן-הר. שבו עיקר מדרגת הדלקת המנורה. מנו-הר. וממנה יוצא הארה, אה-הר. ובפרטות מדרגת זהר, ז-הר. וכח זה נגלה בעיקר בזרעו של לוי, יצהר, יצ-הר. בחינת בהירות, בהיר, בי - הר, בהרת, הר - בת.

והארה זו מתקנת את הכפירה, כפי-הר. בחינת יוה"כ. כפירה, כיפור. תבא האם ותקנח צואת בנה, פרה אדומה, פרה, פ-הר. ומתחיל בר"ה, יום תרועה, תעו-הר. בחינת היום הרת עולם, הר-ת.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אברהם, רמה, יצהר, אהרן, בריאה, הפר, תורה, טהר, אגרה, הרג, הרס, אורה, אוריה, אסרה, ערכה, ארה, ארבה, ארבעה, אריה, ארונה, ארוצה, ארכה, ארצה, שירה, אחרונה, בהרת, אפרתה, בצרה, גבורה, הדר, דבריה, בהיר, הר, חרבה, חרפה, חרמה, יראה, ירמיהו, בכורה, מהר, נהר, מראה, מרה, מרמה, מרכבה, מערה, ערמה, שערה, סערה, עטרה, ערלה, עפרה, פרעה, צהרים, צרה, צהר, בצרה, קבורה, קרה, קריה, ברה, רחבה, ריאה, בריה, ברכה, רנה, רמה, רעה, רעבו, שערה, רקמה, תרועה, גרה, דבורה, דהר, ברכה, הארה, יריעה, ציפורה, הקריב, הרה, הרן, ערבה, מנורה, הרמון, חרה, רוה, מרעה, מריבה, נערה, עזריה, פרה, ראה, רבקה, רהב, רפה, שרפה, הריון, זהר, זכריה, זרה, זרועה, עזרה, חבורה, חברתה, חירה, חרבונה, יורה, עמרה, כרה, כפירה, תרצה, העדר, מורה, מורשה, מראה, מערכה, קריה, רבבה, נריה, סחרה, סרה, עורה, פדהצור, ערפה, פרחה, פרסה, רצועה, צרעה, קורה, רגלה, רוצה, רחבה, ריבה, רחמיה, רנה, רכה, רעה, רמיה, רמליהו, רצפה, רעיה, רפואה, רעמה, שדרה, שרה, תדהר, בירה, טהרה.

הר, מקום גבוה. ובית גדול וגבוה נקרא בירה, בי - הר. ושורשו אסתכל באוריתא וברא עלמא, היינו בחינת רוממות - הר, תורה, תו-רה. וזהו הדר של תורה, הר - ד, רוממותה היא הדרה. וכן נקראת מורשה, מוש-הר, ונקראת שירה, יש-הר. ועליה נאמר, טוב סחרה מסחר כסף. סחרה, סח-הר.

ודרשו חז"ל בהבראם, באברהם נברא העולם. אברהם, אבם-הר, והרעיה שלו, רעיה, עי-רה, שרה, ש-רה. וכן אחותו הרן, נ-הר. וכלתו רבקה, קב-הר. ובנו יצחק, שעיקר תוקפו בצהרים, צהר, צ-הר, שתיקן תפלת מנחה שזה זמנה. והוא בבחינת יצחק ירנן, רינה, ין-רה. ומדתו מדת הגבורה, גבו-הר. ונקראת מדת היראה, אי-הר. ונשתלשל ביצקב שלקח הבכורה, בכו-הר, מעשו במרמה, ממ-הר.

וכללות האבות מרכבה לשכינה, כמ"ש חז"ל האבות הם הם המרכבה. מכב-הר. ועבודתם לתקן חטא אדה"ר שמושך בערלתו, וכנגד ג' שנים של ערלה, יש ג' אבות דתיקון. ערלה, על-הר. כי שורש החטא ע"י הנחש שהיה ערום, ערמה, עם-הר. ושם נהפך כותנות אור, אורה, או-הר. בחינת צהר, צ-הר, לצרה. ואז נאמר בו עפר אתה ואל עפר תשוב, קבורה, קבו-הר, ירידה גמורה מן ההר למטה, והוסר ממנו ההשגחה בגילוי, וניתן למדרגת מקרה, מק - הר, ירידה מן ההר. כי במקום לדבוק בקו אמצע, בחינת רויה, יו-הר, דבק בקצות. קצה שמאל, אש, כעס, חרון אף, חרה, ח-הר. וקו ימין, מים, נהר, נ-הר. וכאשר נתקן קו ימין, ומצורף לאמצע, נעשה מרויה, יורה, גשם ראשון, ומגשם נעשה מקוה טהרה, טהר, ט - רה. וזה שורש תיקונו של אברהם, העברי, מעבר הנהר ישבו אבותיכם. ותיקון קו שמאל, אש, מריבה, מיב-הר. כמ"ש (בחוה"ק, כו, ח) ומאה מכם רבבה ירדפו,

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

טהרה

מילון ערכים בקבלה

טהרה

בלבביפדיה קבלה

מהרה

אור א"ס

'הוא טהור ומשרתיו טהורים' (ראה נדה לא.).
צמצום
חלל פנוי שורש לע"ז, וכתוב (בראשית לה ב)
'הסירו את אלהי הנכר אשר בתכם והטהרו'.
טומאה צמצום, טהרה היפוכה. ואמרו (שבת יג).
'בא וראה עד כמה פרצה טהרה בישראל'.

קו

מימי האור העליון שבתוך הקו מטהרים כל
מקום שהקו בא שם.

עיגולים

פרה אדומה, באה לטהר עון העגל (במ"ד יט ח).
יושר
נטיה לצדדים - טומאה, יושר - קו אמצע, טהרה.

שערות

כתוב (ויקרא יג מא) 'ואיש כי ימרט ראשו קרח
הוא טהור הוא'.
שער - פתח. וכתוב (ויקרא יד יא) 'והעמד הכהן
המטהר את האיש המטהר ואותם לפני ה' פתח
אהל מועד'.

וכתוב (ויקרא יד יח) 'ראש המטהר'.

אזן

פיאות תחלתם באזן (שער המצוות פר' קדושים).
וכתוב (ויקרא יג מא) 'ואם מפאת פניו ימרט ראשו
גבח הוא טהור הוא'.
וכתוב (ויקרא יד יד) 'ונתן הכהן על תנוך אזן
המטהר'.

חוטם

קטורת. וכתוב (שמות ל לה) 'ועשית אתה קטרת
רקח מעשה רקח ממלח טהור קודש'.

פה

כתוב (ויקרא ז יט) 'כל טהור יאכל בשר'.
וכתוב (תהלים מה ז) 'אמרות ה' אמרות טהורות',
וכתוב (משלי טו כו) 'וטהורים אמרי נעים'. ואמרו
(ברכות סב.) 'אוכלי טהרות דאקילו בהו רבנן'.
עינים- שבירה

שורש הפסולת (עץ חיים שי"א פ"ה). ובפסולת
דתיקון כתוב (ויקרא ו ד) 'והוציא את הדשן אל
מחוץ למחנה אל מקום טהור'.

מצורע חשוב כמת (נדרים סד:). וכתוב (ויקרא יג
ו) 'כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן'
וגו', וכתוב (שם, פסוק יז) 'והנה הנגע נהפך ללבן
וטהר הכהן את הנגע טהור הוא'.

ובתיקון כתוב (חבוקק א ג) 'טהור עינים',
ובקלקול כתוב (משלי ל יב) 'דור טהור בעיניו',
ואמרו (שבת טז.) 'כלי חרס וכלי נתר וכו', ושבירתן
מטהרתן, וכן 'שחיתתה מטהרתה' (שם קלו.).

עתיק

טהרה. הטומאה נעתקת, ואז נטהר.

אריך

אורך, אור-ך. ארון, אור-ך. 'מצופה זהב טהור'
(שמות כב לו).

אבא

ציץ, מוחין דאבא (טעמי המצוות, פר' תצוה). ועשוי
מזהב טהור (שמות כב כב).
רבי. ואמרו (ברכות סא:) 'ומיץ אף יוציא דם, כל
תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק
זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור'.

^א ראה בליקוטי הלכות, הל' תפלת המנחה ה"ד, שביאר ענין זה באריכות.

^ב 'פרצה' משמעה הרחבה והתפשטות מעבר לגבול (ראה גם בירושלמי שם פ"א ה"ג, ובפירוש מרומי שדה), היפך ענין צמצום.

^ג אריך הוא הכתר דאצילות, ונרמז בשם אורך, שהוא אור-ך, אור הכתר (תיקון קכ:).

^ד שער הנ' הוא במדרגת הכתר (עץ חיים שי"ג פ"ג). ונמצא שאור-ן הוא כענין אור-ך, מרמז על אור הכתר. אריך.

^ה הרב הוא האב, כאמור כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו (סנהדרין יט:).

אמא

כתיב (ויקרא יד כג), 'והביא אתם ביום השמיני לטהרתו'.

ז"א

ישראל (תיקו"ז ג), לעומת נכרי. וכתיב (נחמיה יג ל) 'וטהרתים מכל נכר'. והבן, שיש מדרגות בטהרת נכר.

ו' קצוות היו רה"ר, ונעשו ז"א, רה"י (עץ חיים ש"ט פ"ב). וכלל הטומאה, ספק טומאה ברה"י טמא, וברה"ר טהור (טהרות פ"ד מ"א).

נוק'

בהמה. וכתיב (בראשית ז ב) 'מכל הבהמה הטהורה'.

אשה. וכתיב (ויקרא יב ד) 'ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה'.

כלי (תיקו"ז סא). טומאת כלים. (ועיין במס' ברכות נב; שבת טז). ונקב בכלי מטהרו (שבת צב).

בית (זוה"ק בראשית נ:). וכתיב (ויקרא יד מח) 'וטהר הכהן את הבית'.

סוטה. וכתיב (במדבר ה כח) 'ואם לא נטמאה האשה וטהרה', וגו'.

ארץ (זוה"ק ויחי רלז). וכתיב (יחזקאל לט יב) 'למען טהר את הארץ'. וכן אמרו (מקואות פ"ח מ"א) 'ארץ ישראל טהורה' וכו'.

אהל. ואמרו (שבת ל). 'וילכו לאהליהם (מלכים א' ח סו) וכו', שמצאו נשותיהן בטהרה'. ולהיפך, טומאת אהל.

כתר

יוה"כ (ראה שעה"כ דרושי יוה"כ, ד). וכתיב (ויקרא טז ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. וכן תטהרו בגימטריא כת"ר (רמ"ע מפאנו, מאמר מאה קשיטה פ"ב) נזיר (טעמי המצוות פר' נשא). וכתיב (במדבר ו ט) 'וגלח ראשו ביום טהרתו'.

חכמה

מגורה. הרוצה להחכים ידרים, שמגורה בדרום (בבא בתרא כה:). ו'כלה מקשה אחת זהב טהור' (שמות כה לו) וכתיב (שמות לו לז) 'את המגורה הטהורה'.

שמן (מנחות פה:). וכתיב (ויקרא יד יז) 'ונתן השמן על כפו ונתן הכהן על תנוך אذن המטהר'.
חכמה - ראשית (זוה"ק בראשית לא:). ואמרו (ברכות נט). 'הרואה רקיע בטהרתה אומר ברוך עושה מעשה בראשית'. ואמרו (שם סג): 'חכם שטמא אין חבירו רשאי לטהר'.

בינה

שלחן בצפון (בבא בתרא כה:), בינה לעומת 'מזוני' (תיקוני זו"ח עב). והשלחן מצופה זהב טהור, שמות כה, כד.

מקוה (תיקו"ז לט), מטהר.

ים (זוה"ק בא מב:). ספינה דינה כים (שבת פד: שם קט:).

לב (תיקו"ז יז). וכתיב (תהלים נא יב) 'לב טהור ברא לי אלקים'.

דעת

נחש (תיקו"ז צג). ובתיקון חשן, אותיות נחש (ראה שעה"כ דרושי הפסח, יב). והחשן יש בו זהב טהור (שמות כח, יד-כב).

הבדלה (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב). וכתיב (ויקרא י ו) 'ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהר'.

ואמרו (שבת לא), 'דעת - זה ספר טהרות'.
ואמרו (עירובין יג:), 'ר"מ וכו' לא יכלו חבירי לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא'.

חסד

מים (תיקו"ז לח), טהרה במים. כגון (ויקרא יא לב) 'במים יובא וטמא עד הערב וטהר'. וכתיב (שם, פסוק לו) 'אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור'.
וכתיב (שם יד א) 'ורחץ במים וטהר'. וכתיב (יחזקאל לו כה) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' וגו'.
כסף (זוה"ק לך פג:). וכתיב (מלאכי ג ג) 'ומטהר כסף'.

אהבה (תיקו"ז ה). וכתיב (משלי כב יא) 'אוהב טהור לב'.

חסד וגבורה, ידים (תיקו"ז יז). וכתיב (איוב יז ט) 'וטהר ידים'.

¹ אימא היא בינה, העולם השמיני.

² בגימטריא ב"ן, שהוא שם המלכות (עץ חיים שמ"ח פ"ד)

גבורה

זהב (זוה"ק לך פג:). 'זהב טהור' (שמות כה יא ובעוד הרבה מקומות).

דם. ה' מיני דמים טהורים (גדה יט.). וכתוב (ויקרא יב ז) 'וטהרה ממקור דמיה'. ועוד (ויקרא טז א) 'והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהר'.

וכתיב (במדבר ח ו) 'קח את הלויים מתוך בני ישראל מתוך בני ישראל וטהרת אותם', וסוד טהרה בגבורה, עיין ערכי הכינויים לרמ"ק ערך טהרה.

אש (זוה"ק וארא כד.). וכתוב (במדבר לא כג) 'כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר', ועיין ברכות יט א.

יראה (תיקו"ז ו.). וכתוב (תהלים יט י) 'יראת ה' טהורה'.

תפארת

שמים (זוה"ק הקדמה ח.). וכתוב (שמות כד י) 'וכעצם השמים לטוהר'. צהרים, טהירי. ואמרו (שבת כח:.) 'לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהרה בלבד'.

שמש (זוהר פנחס רלו. ברע"מ). וכתוב (ויקרא כב ז) 'ובא השמש וטהר'.

נצח

בה הטהרה מנצחת את הטומאה, כמ"ש (זכריה יג ב) 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ'.

הוד

נצח והוד, דרך. ודרך דבקה בה הטומאה, כגון בא מן הדרך, שמכת הדרך פעמים רואה קרי. ונצרך טהרה (ראה שבת כז:).

יסוד

זב- קרי. וכתוב (ויקרא טו יג) 'וכי יטהר הזב מזובו'. ואמרו (ברכות כב.) 'בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור'.

ואמרו (שבת קד.), 'נצטד"ק (בראשית מד טז), נכונים אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו דכים אנחנו קדושים אנחנו'.

דג (טעמי המצוות, פר' שמיני) טהור.

מלכות

מקום (זוה"ק ויצא קמז:). מקום טהור (כגון ויקרא י יד).

נפש

על יוה"כ כתיב (ויקרא טז ל-לא) 'וענתם את נפשיכם וגו', ואזי 'יכפר עליכם לטהר אתכם'.

רוח

עוף מעופף, רוח. עוף טהור (בראשית ח כ), וכתוב (ויקרא יד כ) 'ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות'.

וכתיב (במדבר ו טו) 'וטהרת אותם והנפת אותם תנופה'.

וכתיב (איוב לו כא) 'ורוח עברה וטהרם'. ואמרו (שבת קד.) 'בא ליטהר מסייעים אותו', והיינו ברוח טהרה.

ואמרו (שם קנב:) 'והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה (קהלת יב ז), 'תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה, אף אתה בטהרה'.

נשמה

כתיב (יחזקאל לו לג-לה) 'ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים וכו', והנשמות [לשון שממה] והנהרסות בצורות ישבו'. ודו"ק שמכח הארת הנשמה, יתוקנו הנשמות.

ואמרו (ברכות יד.), 'מה הקב"ה טהור אף נשמה טהורה'.

חיה

מים חיים מטהרים. ואמרו (שבת צב:) 'התורה ריבתה טהרה אצל זרעים'.

יחידה

כתיב (איוב יד כ) 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', מכח אחד - יחידה, נטהר כל טמא.

^ח ששורשם בגבורה (זוה"ק תרומה קמג:).

^ט הצהרים שבהם השמש מאירה ביותר בשמים נקראים 'טהירי' (ת"א דברים כח כט), מלשון טוהר.

^י נצח והוד הן שתי הרגליים (תיקו"ז ז.) ההולכות בדרך.

^{יא} הסמיכו 'צדיקים אנחנו' - מדת יסוד צדיק, אל 'טהורים אנחנו'. ואמרו זאת ליוסף הצדיק שמדתו מדת היסוד.

^{יב} הדומם אין בו חיות, ולעומתו הצומח יש בו חיות, חיה.

מילון ערכים בקבלה

טהרה-טהירו

נשמותיהן של הגרים. עכ"ל עיי"ש, וראה עוד שם פרק ט. ומקום המלאך הזה בהיכל לבנת הספיר (זוה"ק שם), ועיין קהלת יעקב ערך טהריאל.

ושורש הטהרה הוא במה שאמרו (זוה"ק בראשית טו): 'בריש הורמנותא דמלכא, גליף גלופי בטהירו עילאה, בוצינא דקרדינותא' וכו'. (ועיין עוד שם רנא: ח"ב רעז). וכתב הגר"א (תיקון יא מתיקונים אחרונים) וז"ל: רדל"א אפיק אוריא שבין גולגלתא למוחא סתימאה, והוא טהירו עילאה, אור העליון הגנוז ששם גנוז חסד דרדל"א, וזהו אור שנברא ביום הראשון שגנוז, וכו'. ואמר טהירו עילאה שהיא מחשבה עלאה, וכו'. בטהירו - באור העליון שהוא בסוד הצמצום, ששם מאיר אור א"ס, ותוקף האור אשר אין למעלה ממנו נמשל לצהריים שהוא תרגום טהירו, ושם הוא עיקר שורש האור, כי אור הוא דבר שמאיר מאחר אור השמש וכיוצא בו, אבל דבר המאיר אין נקרא אור, לכן שם האור, והוא אור הקדמון כו', נפיק יו"ד ממנו נשאר אור (זוה"ק בראשית טו): עכ"ל.

אולם שיטת האריז"ל (עץ חיים שי"ג פ"ו) היא שבאור קדמון גנוז דעת. ובשיטת מהר"י סרוג טהירו הוא מקום חצי המלבוש התחתון שנתקפל לחצי העליון, וממנו אור פנוי שם. עיין חסדי דוד אות עו. והדברים ארוכים מאוד ועמוקים מאד, ואכמ"ל.

כתב בפרדס רימונים (ערך טהרה, שער כ"ג פ"ט) וז"ל: טהרה - כלל אמר הרשב"י ע"ה בתיקונים ור"מ ובזוהר במקומות רבים כי הטהרה מצד החסד, וכו', והקדושה מצד הלוי וכו'. ובזוהר (קרח קעו): פירש הרשב"י ע"ה איפכא וז"ל, תרין דרגין אינון קדוש וטהור, כהן קדוש לוי טהור, וכו'. לכן נ"ל לתרץ, עיקר הקדושה בחסד כי עליה החכמה הנקראת קדש ומשם סוד הימין, המשכת הקדושה על הכל, והטהרה היא העיקר בסוד הגבורה, כי באש של גבורה יצטרפו ויתלבנו הכל וכו'. ובאש שהוא תוקף הדין כו"ע לא פליגי, ואף אם נמצא טהרה מצד החסד היינו האש המעט הכלול בימין וכו'. עכ"ל.

ובראשית חכמה (שער האהבה פרק יא) כתב שיש מין טהרה בחסד והוא במים, ויש מין טהרה בגבורה והוא באש. וכתב על זה בקהלת יעקב (ערך טהרה) וז"ל: מבחינת טהרה בא הטעם והריח (ראה סוטה פ"ט מ"ג), וכן טהרה ר"ת היא המשפעת טעם ריח. ולפי מש"כ דיש ב' בחינות טהרה, במים מצד החסד, ממנה בא הטעם כמ"ש בערך טעם דטעם מצד החסד ענף החכמה, והטהרה הב' מצד האש בחינת גבורה, וממנה בא הריח שהוא מבינה שבה ה' גבורות, אני בינה לי גבורה. עכ"ל. ויש מלאך ששמו טהריאל, כמבואר בזוה"ק פר' בראשית (מ). ועוד מקומות. וכתב בעמק המלך (שי"ז פ"א) וז"ל: וטהריאל, ונקרא כן לפי שמטהר

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
טהרה-טיהרא-דכי

מילון ערכים ארמית

טהרה-טיהרא-דכי

וכתב בחת"ס (תורת משה, דרש לז' אד"א תצוה תקצ"ט) וז"ל: שרגא בטיהרא, שהוא עצם האור עצמו, אין הנר מאיר כלום, ע"כ אור התורה בעוה"ז שאינו עצמיות צריך לנר מצוה ותוכחה תמיד שלא יתקרב שלהבת התורה המלוכש בעוה"ז, משא"כ הצדיקים בעוה"ב יושבים לפני השם בישיבה של מעלה אשר שם עצמיות התורה, שם אין מקום לנר מצוה. עכ"ל. והבן שעצמות האור אין לו כל נזק של הסתרה.

ובעומק, כל הנבראים כולם, הם בבחינת שרגא בטיהרא מאי אהני ליה ביחס לאור א"ס.

וכתיב (בראשית ז ב) 'מכל הבהמה הטהורה', ובתרגום 'מכל בעירא דכיא'. וכתב בתורה תמימה (אסתר ב ה הערה יא) וז"ל: ודכיא הוא כנוי לצדיקים, שהוא בעברית דכיא. עיי"ש שזהו מרדכי, מרא-דכי (ראה חולין לט:), עיי"ש. וזהו כינוי לצדיקים שהם טהורים. והטהרה ע"י גבורות, יסורים, בחינת דך ונכלם. אולם עיין במס' שבת (דף קה.) שאמרו השבטים 'טהורים אנחנו, דכים אנחנו', משמע שבדקות הם ב' דברים. ודך דייקא נעשה טהור ע"י כתישה, מלשון מדוכה.

אמרו (פסחים קיא:): 'תרי קטבי הוו, חד מקמי טיהרא, וחד מבתר טיהרא, וכו'. טהירא, צהרים. דכתיב (דברים כח כט) 'והיית ממשש בצהריים', ובתרגום 'ותהי ממשש בטיהרא'.

ואמרו (יומא נט:): 'הזה ממנו על טהרו של מזבח - מאי טהרו, אמר רבה בר רב שילא, פלגיה דמזבח, כדאמרי אינשי טהר טיהרא והוי פלגא דיומא', והרי שטיהרא הינו פלגא, ע"ש השמש שבצהרים בחצי היום נמצאת בטהרתה ובבורותה, עיין רש"י שם, ד"ה טהר טיהרא. וכמ"ש 'אם ברור לך הדבר כשמש' (סנהדרין עב.), והינו שמש בטהרתה, בצהרים. ונקראת טהרה, כי כאשר השמש נוטה לצד כל שהוא יש לה צל, אולם בצהרים שהחמה בראש כל אדם (פסחים צד.) אין לה צל, והיא טהורה מן הצל, מן בחינת טומאה, טמטום, דבר המסתיר את הארתה. והבן.

ויתר על כן, אף אור קטן בטל אליה [ולא רק בחינת הצל], וכמ"ש 'שרגא בטיהרא מאי אהניא ליה' (חולין ס:). וזו טהרת הארת חמה בצהרים, שאף דבר לא מסתיר לה, לא צל, ואף לא הארה אחרת, כי הכל בטל אליה. והבן מאוד, שזוהי טהרת האור עצמו, שהאור נטהר מכל נזק של הסתרתו. וזהו שורש הטהרה, לטהר ולסלק כל נזק של הסתרה לאור א"ס ב"ה.

מדור
ליקוטים

טהרה

ליקוטים

מהרה

עבודה

מהות הטהרה בעבודה

עומק מידת הטהרה עניינה שאין כח המטעה את האדם כי אין לו שום נגיעה, ואז לבו הוא בבחינת "לב טהור ברא לי אלקים", ויכול להיעשות כלי להשראת שכינתו יתברך. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

טהרה - אור

הטבע החומרי הוא חשוך, והטהרה היא אור. החושך נובע מעכירות החומר ומהנגיעות האישיות של האדם ורצונותיו הפרטיים. האור, שהוא אור אלוהי, כביכול אין בו לגרמיה כלום, כמו דבר שקוף שאינו מסתיר. מי שיש לו נגיעות אישיות, הנגיעות מחשיכות את הדבר, ומי שהוא במדרגת הטהרה ועושה הכל על צד החכמה והיראה, לא לגרמיה, הרי שמצד טבעו חושק הוא באור.

זו לא רק הגדרה, אלא זו תפיסה בפועל. מי שהטהרה באמת נקנתה אצלו בנפש, חושק להיות במקום מואר, וקשה לו להימצא במקום המשרה חשכה. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

טהרה - דקות, טומאה - גסות

ככל שהעולם יותר תחתון כך הוא יותר גס, וככל שהעולם יותר עליון הוא יותר דק. ככל שאדם קרוב יותר למדרגה עליונה, בטבעו הוא חושק לדברים דקים יותר. הוא מחפש את היותר דק.

דבר זה אמור גם בלימוד התורה הקדושה. מי שקרוב יותר לחומר, תפיסתו גסה יותר. ככל שרוחניותו עולה - כך תפיסתו בתורה נעשית דקה יותר.

מידת הטהרה, בעצם מוציאה את האדם מגסות החומר לדקות העולם הרוחני. יתר על כן, מחמת שהוא יוצא מהנגיעות האישיות שלו, הרי שהוא יוצא מהגסות הפרטית של עצמו, וזוכה לאותה דקות של מדרגת לשמה. אין לך דבר דק יותר ממדרגת לשמה, כי כל סטיה קלה ממנה גורמת ששוב אין המעשה לשמה. לשמה הוא בעצם קו דק מאד, שברגע שישנה נטיה ממנו לימין ולשמאל - זה כבר שלא לשמה.

כמו אדם ההולך על חבל דק, שכל סטיה קלה לימין או לשמאל תגרום לנפילתו - כך מדרגת הטהרה שהיא בעצם מדרגת הלשמה (כפי שביאר הרמח"ל לעיל), היא הדבר הדק ביותר שישנו בבריאה. אין לו עביות כלל. אם עיבה אותו במשהו - מיד יצא מקו הלשמה.

כאשר האדם נמצא במדרגת שלא לשמה, עבודתו היא לחשוך להגיע לדקות הזו, וכאשר הוא זוכה להגיע לבחינת לשמה, תמיד עליו להיזהר לא ליפול מאותה דקות. שלא יהיה דבר שיוציא אותו מהמהלך הדק ביותר שיש לו בנפשו - העבודה לשמה. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

טהרה היפך החומר

מי שנמצא במדרגת הטהרה, מצד עצם מדרגתו סולד מהחומר, כי החומר בעצמותו סותר את הטהרה. כעין מה שאמרו חז"ל שעמי ארצות טמאי מדרס הם, כלומר, מחמת עצם היותם "עמי ארצות", אנשים החיים עם הארציות, עם החומריות - הרי הם בבחינת טומאה, היפך הטהרה לדינא והיפך מדרגת הטהרה הפנימית. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

הטהרה היא היפך התאוה

כתב הרמח"ל שעל האדם לעבוד ש"כלמעשי האדם צריכים להיות על צד החכמה והיראה, ולא מצד החטא והתאוה".

המוות הוא שורש הטומאה, והפקעת המוות היא הטהרה. שורש המוות הגיע ע"י החטא הראשון של האכילה מעץ הדעת שהיא בבחינת תאוה, וא"כ עומק הטהרה הוא להפקיע את עצמו מאותו חטא של תאוה.

זה מה שמחדד כאן הרמח"ל בלשונו: ולא על צד החטא והתאוה. אם כל מעשיו יהיו לא על צד החטא והתאוה, זו בעצם הפקעה גמורה של חטא אדם הראשון.

והנה בפשטות, "חטא" הכוונה חטא בפועל, ו"תאוה" הכוונה השתוקקות לדבר שאינו אסור ממש, אך זו תאוה, בבחינת "נבל ברשות התורה".

אבל בעומק יותר, "חטא" הוא בבחינת החטאת המטרה. כאשר האדם אינו עושה את מעשיו על צד החכמה והיראה, הם בבחינת "חטא". ועומק ענין "התאוה" הוא: כאשר אדם הראשון חטא, לא היה זה חטא כפשוטו מחמת היצר, שהרי כוונתו היתה לשם שמים, לשם חכמה ויראה, אלא שהיתה לו טעות במהלכי הדעת. הוא ביקש לגלות את הקב"ה בלבוש של

תאוה. כלומר, אפילו לאחר שתהיה לו תאוה לעניני העולם, הוא יגלה את בוראו.

זו כוונת הרמח"ל ולא על צד החטא והתאוה, כלומר, לא באופן שהוא מחטיא את המטרה, ומגלה את בוראו ע"י התאוה, אלא על צד החכמה והיראה בלבד, ללא תאוה. אפילו תאוה שכביכול היא לשם שמים - היא שלילית, וכל שכן תאוה כפשוטו.

וכשנדייק בלשון הרמח"ל, לא כתוב כאן שגם באותו המעט שהוא לוקח לא יהנה ויתאוה, כלל, אלא "לא יכוון אל ההנאה והתאוה כלל".

אם הוא לא יקח הנאה ותאוה, ברור שגם לא יכוון. אם הוא עושה את אותו מעשה באופן שאינו נהנה ממנו, כגון שטובל את הפת בכמות עצומה של מלח, שאינה אלא נותנת טעם לפגם - הרי שאינו נהנה מהמאכל. אולי גופו ניזון ממנו, אך הוא לא נהנה. אולם בלשון הרמח"ל מבואר, שהוא כן לוקח דבר שיש בו הנאה.

מוגדר כאן, אפוא, שלאדם יש איזו שהיא הנאה, יש לו תאוה, אך הוא לא עושה את המעשה מחמת ההנאה והתאוה.

סוף סוף, אפילו אם יזכה האדם לקנות את מידת הטהרה, אין זה אלא קנין במהלכי הדעת, ולא קנין במדרגת הגוף. הגוף ישאר תמיד במדרגה שלאחר החטא, ורק הדעת - היא זו שנטהרת. בפועל הוא אוכל ומשתמש כדי צרכו מהעולם הזה, נהנה ממנו, ויש לו בכך תאוה מסויימת מחמת היותו בעל גוף, אבל נפשו נשארת זכה, ברורה וטהורה. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

הטהרה היא כח מחודש יש מאין

כתב הגר"א, שישנו חילוק בין בריאה ליצירה, שבריאה היא יש מאין ויצירה היא יש מיש. וכשנדקדק בלשונו של דוד המלך, בקשתו

על אותו חסיד שבא מן הדרך, וראה קרי בלילה מחמת חולשת הדרך.

אדם הבא מן הדרך, הטומאה שהוא רואה בלילה, זו יציאת החיות לחוץ. כאשר האדם הולך בדרך, הרי שחיותו נופלת, נחלשת, ומצד כך הוא עלול לבא לידי טומאה בלילה, כי כח החיות שלו יוצא לחוץ.

אך יש אופן נוסף של טומאה ש"לא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה" - באדם שנטמא מחמת ההרהור.

מדוע באמת אדם המהרהר ביום בא לידי טומאה בלילה, הן לכאורה הוא צריך לבא לידי טומאה ביום?

אז בודאי שלפעמים ח"ו גם עלול לבא לידי טומאה ביום. אבל מה עומק הדבר שבדרך כלל על ידי ההרהור ביום באים לידי טומאה בלילה?

באדם ישנם שני כוחות: כח השכל וכח הדמיון. כאשר האדם ער, כח השכל יש לו תוקף חזק יותר, והוא השולט בו, כל אחד לפי ערכו. ואפילו אם אינו שולט, מ"מ הוא חזק יחסית. כאשר אדם ישן, כח השכל הולך ונחלש, וכח הדמיון הוא השולט בו.

לכל אחד ואחד יש את האיזון שלו, כמה שולט בו כח השכל וכמה כח הדמיון, בעת שהוא ער ובעת שהוא ישן, אך ודאי שהאיזון בין היום ללילה משתנה. ביום שולט אצלו יותר השכל לפי ערכו, ובלילה שולט אצלו יותר הדמיון לפי ערכו.

ההרהור הרי בא מכח הדמיון, לא מכח השכל. הדמיון, הוא זה שמדמה מילתא למילתא ומשם מגיע ההרהור. אלא שכאשר ההרהור נעשה ביום, כיון שיש באדם גם כח של שכל שתקפו גדול יותר מכח הדמיון, כח הדמיון אינו מצליח בדרך כלל לשלוט בו עד כדי כך שיבוא לידי

מהקב"ה אינה "וטהר לבנו לעבדך באמת", כלומר שאת אותו לב יטהר, אלא "לב טהור ברא לי אלקים", הוא מבקש בריאה חדשה, לב חדש.

לשם מה הוצרך דוד שהקב"ה יברא עבורו לב חדש?

עומק הגדרת הדבר הטהרה היא בעצם למעלה מקומת האדם.

ישנם שני חלקי טהרה: טהרה לדינא, וטהרה של תיקון הלב והמחשבות. בחלק הראשון, כנגד דין הטומאה יש דין של טהרה. כידוע, בדיני הטומאה יש אב הטומאה, ראשון, שני, שלישי ורביעי לטומאה, ושורש הכל הוא אבי אבות הטומאה - המת. מאז שחטא אדם הראשון ונענש "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", הרי שסוף כל האדם למיתה, וכח המוות נמצא באדם כבר בחיי חיותו. לכן, בכל אדם טמון כח הטומאה, וכח הטהרה הוא בעצם כח שלמעלה מקומת אדם שלאחר החטא.

גם מידת הטהרה היא מידה בנפש האדם של תיקון הלב והמחשבות, היא בעצם כח שלמעלה מהקומה, וכשם שבכדי לעקור את כח המוות שבעולם נצרכת תחיית המתים שהיא כח של בריאה חדשה שהקב"ה מחדש שוב את חיותו - כך גם טהרת הלב היא בבחינת "לב טהור ברא לי אלקים", כח חדש של בריאה למעלה מקומת אדם דהשתא. (מסילת ישרים חלק ג)

טהרה היא חיים ודעת, והפכה בטומאה

"ונשמרת מכל דבר רע - שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה".

והנה בגמרא שם מבואר, שמה שאדם בא לידי טומאה בלילה, זה נובע או מחמת שהרהר ביום, או מחמת חולשת הגוף, כמו שמסופר שם

ויבוא לידי טומאה בלילה". זמן היום הוא זמן שליטת השכל, וזמן הלילה הוא זמן שליטת הדמיון. כמו שהרמח"ל הזכיר לעיל שבחושך נראה לאדם עמוד שהוא אדם ואדם שהוא עמוד, כל זה בא מכח הדמיון, שמדמה את הדברים ומחליף אותם.

זה ברור בדברי רבותינו: שכל הוא בבחינת חמה, שזמן שליטתה ביום, ודמיון הוא בבחינת לבנה. היא רק מדמה את עצמה לחמה, למאור, אך היא איננה מאירה בעצם.

לכן, "לא יהרהר אדם ביום". כלומר, בזמן שהשכל שולט בו, אל לו להשליט את הדמיון על המחשבה, כי אף שביום בדרך כלל הוא לא יגיע לידי טומאה כי עדיין השכל שולט, או לפחות מעכב בעד הדמיון לשלוט שליטה ללא מצרים, אבל בעצם השלטתו את כח הדמיון על כח השכל אף ביום, הוא גורם שכשיגיע הלילה שהוא זמן ממשלת הדמיון, כח השכל יוכנע לגמרי ואז יבוא לידי טומאה בפועל.

והטומאה בפועל מה עניינה?

ההיפך מטומאה היא טהרה. עיקר הטהרה היא במים חיים, מי מעיין. דרגה שניה לאחר מכן הוא מקוה, מים המכונסים במקום אחד, אבל שורש הטהרה [ולגבי חלק הטומאות צריך דוקא טהרה זו] הוא מי מעיין, מים חיים. המים החיים מביאים את הטובל בהם לידי טהרה.

אם הטהרה היא בבחינת מים חיים, הרי שהטומאה עניינה מוות! "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב). אם כן, הטהרה שורשה בחכמה, כמו שכתב הרמב"ם שהטהרה היא במימי הדעת. כי הטומאה שורשה הפסד החכמה שהיא "תחיה את בעליה", וא"כ היציאה מהחכמה, מהשכל - היא נקודת הטומאה.

לכן הוא יבוא לידי טומאה בלילה, כי איבד את נקודת הטהרה שבו, שהיא נקודת החיים,

טומאה, כי כח השכל עוצר זאת. ואפילו אם הדמיון שולט, מ"מ כיון שהשכל ג"כ בתקפו, בדרך כלל הוא עוצר את כח הדמיון מלצאת לפועל בטומאה ממש.

לא כן כאשר האדם ישן. בשעה זו כח השכל שלו הולך ונחלש לפי ערכו, וכח הדמיון הולך וגובר. על ידי זה שולט בו יותר ההרהור הדמיוני, והוא בא מחמתו לידי טומאה בלילה.

בעצם, כח הדמיון עשוי להיות כלי לעבודת ה', וזאת כאשר השכל שולט עליו. כל זמן שהדמיון איננו נשלט, אלא הוא פועל והולך לפי טבעו - דבר שפועל לא על פי חוקי הבורא יתברך עלול להביא לידי שלילה. אבל כאשר כח השכל שולט על הדמיון, כלומר שהאדם מכריע בדעתו במה יש לדמיין ובמה לא, באפשרותו לדמיין רק בדברי קדושה ולא בדברי טומאה. זהו הכח החיובי באדם.

בלילה כח השכל הולך ונחלש וכח הדמיון הולך ומתחזק, יש לו יותר שליטה, וזה גופא שורש הטומאה, שהדמיון הולך ומתחזק והשכל אינו שולט עליו, ובלשון יותר מדוייקת: השכל שולט עליו פחות.

אם כן, שורש נקודת הבעיה של ההרהור בעומק, הוא עצם יציאת האדם מכח השכל לכח הדמיון הבלתי נשלט, דבר שנוצר כתולדה מכך שהוא מהרהר בדבר האסור, שגם זה גופא אסור. לאחר מכן התוצאה היא שבא לידי טומאה בלילה, אבל שורש נקודת הקושי שבדבר הוא עצם יציאתו מתפיסה שכלית לכח דמיון משוחרר, בלתי נשלט בהכרת השכל.

כאשר הוא בא לידי טומאה בלילה, מחד הפגם הוא שנטמא בפועל, אבל בעומק, בשורש, הפגם הוא בכח המחשבה שלו שמשם כידוע מגיעה הטיפה.

לכן ההגדרה היא: "שלא יהרהר אדם ביום

כלומר לוקחים ממנו את הרצונות העצמיים, ועל ידי זה ממילא הוא חוזר להיות ישר, כפי שהוא מטבע יצירתו. (מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

טהרת המעשים והמחשבות

ישנם אופנים שכאשר יש לאדם נגיעה, כתוצאה מכך הוא משנה את המעשים בפועל, כמו במקרה המובא בגמ', שכיון ששמעה אומרים 'כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו' - מיד דקדקה יותר. הרי שזה עֲנֵת ושינה את המעשה בפועל. אך ישנם אופנים שלאדם יש שליטה על עצמו והוא לא משנה את המעשים בפועל, אך במחשבתו הוא עדיין שמח בשבח שמשבחים אותו. באופן זה ישנה נקודה שאיננה טהורה בכוונה שלו בלבד.

פעמים ניתן לראות שצורת המעשה השתנתה מצורתה כאשר היתה במקור הטהרה, ופעמים אפילו אם צורת המעשה לא השתנתה ממקור הטהרה, אך הרגשת הלב השתנתה, וממילא זה עדיין לא ממקור הטהרה.

בעולם הזה אין מים נקיים לגמרי, ו"אין מים אלא תורה". כל השפעה שישנה בעולמנו איננה טהורה לגמרי, אלא שאדם צריך לחפש את המקור הטהור ביותר, לחפש את אלו מבני דורו שהם הכי פחות מלוכלכים בנפשם וקל לו לקבל מהם [והני מילי שהם תואמים לשורש נפשו].

(מסילת ישרים חלק ג פרק טז)

לימוד טהרות במקום מקווה

מי שאין בידו לטבול לטהרתו יעשה כדברי הרמב"ם הנוודעים שפנימיות הטבילה היא במימי הדעת. ויעסוק קודם לימודו מעט תחלה בסדר טהרות שהוא בחינת טהרה - דעת, כמ"ש בבמה מדליקין (שבת לא ע"א). ודעת - זה סדר טהרות. ויתר על כן אם יזכה שילמד תורה לשמה ויהא כמעין הנובע כמ"ש באבות, ואזי טהרתו בבחינת מעיין המטהר.

ומפני כך הוא בא לידי טומאה בזמנה בלילה. זו הבחנה אחת, אם כן, של דברי חז"ל "שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה". ומצד כך שלילת הדבר היא מחמת שהוא מגיע לידי טומאה בלילה, ולא מחמת עצם ההרהור. יתר על כן, ההרהור עצמו מוציא את האדם ממעלת השכל למעלת הדמיון. (מסילת ישרים חלק ב)

השומד היפך הטהרה

כל זמן שאדם לא השיג את מידת הטהרה, יש לו בנפש הבחנה של שומד המטהר מדריך הישר. הוא פועל דברים מחמת הנטיה ליטול הנאות מן העולם הזה. אילו האדם היה נקי לגמרי, ללא שום מטרה לגרמיה, רק לעבוד את בוראו - שוב לא היתה סיבה שלא ילך ישר."

אשר עשה האלקים את האדם ישר". מה מטה אותו מנקודת הישר? הרצונות הפרטיים שלו, שהם בבחינת שומד. הם מטים אותו ימין ושמאל, והוא מאבד את נקודת הישר. כאשר יצליח האדם להפקיע מעצמו את נקודת הטומאה ויגלה את נקודת הטהרה שעניינה אי רצון עצמי לכלום, רק רצון לעשות את רצון בוראו - ממילא ילך ישר.

אך באמת האדם אינו יכול להגיע לכזו מדרגה. כשם שאדם אינו יכול להפקיע את עצמו מהמוות, שהרי אפילו אותם "ארבעה" שעשו את כל מה שבכוחם לעשות, לא יכלו להפקיע מעצמם את המוות ו"מתו בעטיו של נחש" - כך גם במדרגת הנפש, אדם לא יכול להפקיע מעצמו את הטומאה לגמרי ולהשיג את הטהרה. הטהרה היא מתנה מלמעלה - "והוא יישר אורחותיך".

ומה עומק המתנה? כאשר האדם מטהר את עצמו מעט - מטוהרים אותו מלמעלה הרבה,

לאותיות מ' י', ים. בגמ' אומרת, טהרה הוא כל בשרו במים, וכמה שיעורו של מקוה, מ' סאה. א"כ במי המקוה שמטהרים, זה המ' שבמים.

לעומת זאת, יו"כ שהוא תשובה, שנמשלה לים, הרמב"ם אומר שאע"פ שתשובה מועיל בכל מקום, בימים הללו מועיל טפי. גילוי תוקף התשובה נקרא ים, זהו יום הקדוש יו"כ. א"כ ארבעים יום של אלול, זה גילוי של תפילה, זה גילוי של מקוה, מ' סאה. הגילוי של יו"כ זמן תשובה הוא ים. עומק ההבדל בין כל הארבעים יום ליו"כ הוא, שבכל הארבעים יום אנחנו באים מדין תפילה, מי המקוה, וביו"כ באים מכח מדרגת תשובה, ים תשובה. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים בחודש תשרי)

ההבדל בין טהרת מקווה לטהרת ה'
כל העולם בדקות הוא מקרה, היה זמן שלא היה העולם. קדמה לעולם הוא עצם, לא מקרה. שית אלפין שנין של האי עלמא וחד חרוב (כלי ליכנס לכל העומק של דברי חז"ל אלו), המציאות של האי עלמא הוא מקרית. רק הקב"ה היה הוה ויהיה, הוא מציאות מוחלטת, והנבראים הם במדת מה בערך מסוים "מקרה".

"מה מקוה מטהר את הטמאים וכו' אף הקב"ה מטהר את ישראל." מה ההבדל בין טהרה ע"י מקוה לטהרה ע"י הקב"ה? מקוה מטהר מדין טבילה, מקרה, אבל הקב"ה מטהר את ישראל מדין תשובה, שובה ישראל עד ה' אלוך, כוונת הדבר, חזרה לנקודת העצם שהיא לא מקרה. זה המקום שממנו נובע כפרה.

זו אבחנה יסודות בהבדל בין מקוה (טהרה בבחי' מקרה, תפילה, אלול), לים (טהרה מהעצם, תשובה, יו"כ). (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים בחודש תשרי)

וכן יקיים בעצמו מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, מקוה ישראל ה. שכולו טבול ומוקף באור א"ס הסובב אותו (ספר דע את גאולתך שו"ת)

ההכרה בטהרת הנשמה משפיעה בעבודת ה'

עבודת האדם היא להכיר מיהו האני. האני של האדם זו הנשמה, והנשמה היא טהורה, "אלוהי נשמה שנתת בי טהורה היא", ואפילו פעם אחת היא איננה יוצאת מגדר טהרתה. אם אדם יקבע בדעתו ובמחשבתו, שהאני תמיד נשאר טהור, קדוש, אין בו רע - הוא יתחיל להסתכל על עצמו אחרת, ולקבל כוחות פנימיים של טהרה.

כאשר האדם מסתכל על עצמו באופן שלילי, הוא חוסם את אור הנשמה הטמון בתוכו. משא"כ כאשר הוא מסתכל על עצמו במבט האמיתי, שהנשמה היא טהורה, אין בה פגם - הרי שמאור נשמתו הוא שואב כוחות להתמודד עם כל מה שעובר עליו בחיים. (דע את עצמך פרק ג)

טהרת מקווה וים

ידועים דברי חז"ל, תפילה נמשלה למקוה, מה מקוה לפעמים פתוח ולפעמים נעול, אף תפילה פעמים נשמעת פעמים לא נשמעת. לעומת זאת, תשובה נמשלה לים, הים תמיד פתוח. א"כ במים יש גילוי של מקוה וגילוי של ים. מקוה נמשלה לתפילה, וים נמשלה לתשובה.

בסדר הימים של אלול ותשרי, בתחילה יש ימי תפילה. באלול משה עלה להר להתפלל ארבעים יום. ויש עשרת ימי תשובה ששורשם ביו"כ שהוא זמן תשובה לכל.

הגילוי בעומק הוא, המים עצמם מתחלק

טהרת הקב"ה

כל טבילה במקוה היא על מנת לצאת - ודייקא עיקר הטהרה היא ביציאה כדברי הכס"מ, אבל "הקב"ה מטהר את ישראל" שמתגלה בטהרת יוהכ"פ זהו המים שנמצאים בתוכם תדיר ולא יוצאים מהם לעולם. (בלבביפדיה עהבודת ה' ערך אניה)

מדרגות בטהרה

כל הטהרה בעולם יש בה כמה פנים.

יש טהרה במים, מ' של ארבעה סאה, ארבעים יום. זו מדרגת שורש יצירתו. ארבעים יום ליצירת הולד. בקלקול, היה מבול של ארבעים יום. יש טיפה שממנו האדם נוצר, וחל על זה ארבעים יום. הצורה של הטיפה לוקח ארבעים יום. בקלקול היה מבול של מים של ארבעים יום לבטל צורת האדם. הארבעים שמתגלה במים הוא הצורה שנחקקת במים. יש את עצם הטיפה, ועליה נאמר "דע מאין באת", שזה מיסוד מים, וחל בה ארבעים יום, וא"כ הארבעים שבמים היא הגדרה של צורה. כשבאים לעשות טהרה במדרגת מקוה שהוא מ' סאה, הטהרה חלה על מה שהאדם איבד את צורתו מכח חטא. אומרים רבותינו, בזמן החטא האדם משנה את צורתו, וא"כ הטהרה חלה על ביטול הצורה מכח החטא. זה טהרת מ' סאה של המקוה, זה הצורה שנחקקת ביסוד מים.

לעומת זאת, הטהרה שמתגלה בים, זה לא מ' אלא נ', י"ם בגמטריא נ', זו טהרת יו"כ, שם הטהרה חלה מדין "עצומו של יום מכפר", מלשון עצם, "עצם לא תשברו בו", ומלשון עצימת עינים, שם הטהרה לא ממקום של צורה אלא ממקום של "דע מאין באת", מעצם הטיפה שהוא שורש היצירה.

יש כאן ב' מדרגות בטהרה, להבין ברור. יש טהרת מקוה, שיש בה צורה, אמה על אמה בגובה ג' אמות. ומה שיעור של הים? אין בה שיעור. "ארוכה מארץ ורחבה מיני ים", הים אין בה צורה, הים מבטל צורה. "הנותן דרך בים" כי הים אין בה צורה.

מקוה על יסודה היא קומה, צורה. מקוה אותיות קומה. על ידי חטא האדם מאבד את קומתו, ועל ידי כניסה למקוה הוא חוזר לקומתו, לצורת אדם שלו. מקוה מטהר האדם מעפרו, משכיבה, והטהרת מקוה מחזיר אותו קומתו לצורת אדם. אבל לאיפה הים מחזיר אותו? למקום שממנו הוא בא, של לפני הצורה שלו.

זה עומק הטהרה של "לפני ה' תטהרו" ביו"כ. הקב"ה אין לו דמות, והקב"ה מטהר את ישראל, עומק הדבר, טהרה ע"י הקב"ה לא כמו טהרה ע"י בשר ודם. בטהרה ע"י בשר ודם, האדם רק חוזר לצורתו. אבל טהרה ע"י הקב"ה מחזיר אותו למקום האין, של "דע מאין באת", שזה יו"כ, שם האדם חוזר ללפני הצורה שלו, ומשם מגיע טהרתו.

זה גם ההבדל בין שאר כלים שטובלים במקוה, לכלי חרס ששבירתם הוא טהרתם. מה החילוק? בשאר הכלים, על ידי טבילה במקוה חזרו לצורתם. הם כלי שינוי. אבל בכלי חרס, צריך להחזיר אותו למקום שאין בו צורה, ומשם טהרתו. טהרת כלי חרס ע"י שבירתם, חזרה למקום שאין בו צורה, למקום האין. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים בחודש תשרי)

טהרה - עלייה ממדרגת

בהמה למדרגת אדם

במילה בהמה יש את האותיות מ'-ה' שזה בגימטריא אדם ויש בה את האותיות ב'-ה' שזה בגימטריא ז'.

כלומר - הנפילה השורשית של האדם היא באופן של "שבע יפול צדיק", ובשורש השורשים כמו שידוע בדברי חז"ל, אלו הם ז' מלכי אדום שמלכו קודם מלוך מלך לבני ישראל ומתו כמו שנאמר בהם "וימלוך וימות", "וימלוך... וימת", וזהו שורש התפיסה של "שבע יפול"*. בז' מלכים הללו שנפלו ומתו, - יסודות בהירים בדברי רבותינו.

וכשהאדם נופל ממדרגתו בבחינת "נמשל כבהמות נדמו" הרי שהוא מצרף את עצמו לאותם ז' מלכים שנפלו - וזה מה שמונח במילה בהמה כפי שהוזכר שהיא בגימטריא אדם [מ-ה] וז' [ב-ה] כי במדרגת הבהמה מונח מה שהאדם מצרף את עצמו למדרגת הנפילה שבז' משורש הז' המלכים שמתו, וזה בחינת עולם התווה שהוא מקום הקלקול ההריסה והשבירה היפך מקום הבנין [שזהו ה-ב-ג' שבגימטריא בהמה], זה מה שמתגלה בצירוף של האדם למדרגת בהמה.

והרי שכאשר האדם נופל ממדרגתו שהוא נופל אז למדרגת בהמה, הוא מצרף את עצמו למדרגת עשוי - אדום שזה המתגלה במלכי אדום שהם שורש מקום הנפילה.

וכשה מתגלה ב'זה לעומת זה', מתגלה היפך הדבר בפרשת פרה אדומה מהשורש של "אדמוני כולו כאדרת שער" שזה דין פרה אדומה שדייקא בשערות שלה יש דין שהם צריכות להיות אדומות, והרי ששם מתגלה שדייקא האדום שהוא מלשון אדם ואדמה, כשהוא חל בבהמה, מתגלה אז האופן של הטהרה מטומאת מת.

וחידוד הדברים, כמו שפשוט - שורש הנפילה הוא מה'נמשל כבהמות נדמו' שהאדם

יורד למדרגת בהמה, אבל כשנעשה הצד ההפוך, הרי שהיפך ה'נמשל כבהמות נדמו' באופן הנפול, נעשה התיקון שהוא חוזר מתתא לעילא לעלות דייקא ע"י הבהמה עצמה - הפרה אדומה - שהיא מטהרת את האדם ומתקנת אותו לעלות בחזרה למדרגה העליונה בבחינת "ממכה עצמה מתקן רטיה", - זה כח התיקון שמונח בבהמה עצמה.

ואמנם שורש הטהרה מהמיתה שיש בידינו השתא איננה טהרה גמורה, וכמו שכבר נתבאר רבות במקו"א, שהט' פרות אדומות שנעשו בעלמא דידן הם אינם מטהרים אלא מטומאת טמא מת, אך הם אינם מטהרים את המת עצמו. אך בפרה העשירית שאותה עתיד לעשות מלך המשיח, כמו שאומרים חז"ל ומובא ברמב"ם בהלכות פרה אדומה (פ"ג, ה"ד), מונח בה שורש לטהר גם את המת עצמו, וזה תוקף כחה במה שהיא עשירית שעל ידה מתגלה השלימות של העשרה פרות.

הנפילה של האדם מעיקרא היתה ממדרגת אדם למדרגת בהמה, והתיקון הוא ע"י הבהמה שחוזרת ומטהרת את האדם והרי שהיא מעלה אותו מתתא לעילא לחזור בחזרה למדרגה העליונה. - ולכן נאמר בקרא דייקא "אדם כי ימות באהל" כי שורש הקלקול הוא ב'אדם כי ימות' והבהמה חוזרת ומתקנת אותו. (בלבבידיה עבודת ה ערך בהמה)

עומק עבודת יום הכיפורים

כל דבר צריך שיהיה לו שעת מבחן ובדיקה. יום הכיפורים זהו יום 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם לפני ה' טהרו'. זהו יום של טהרה, יום של הסרת המסכים. יום הכיפורים מלשון כיפור לכפר לנקות ולגלות

* וזה מלבד הדקות של "שבע יפול צדיק" שזה כבר העבודה המיוחדת של הצדיק שעל זה נאמר "שבע יפול צדיק וקם".

ב וזה הגידון אם פרה נפסלת בשערה אחת שאינה אדמה או דווקא בב' שערות שאינם אדומות.

ודיבורים או בגדר חיות של הנפש באמת. יכול להיות שישנם דברים שמרוממים ומעלים את האדם ונותנים לו הרגשה טובה, אבל עדיין זה לא אומר שעל זה הוא חי. חיותו יכול להיות ממקום אחר. (שיעור יוה"כ תשס"ח 'טהרת יום כיפור')

לפני ה' תטהרו

נאמר בפסוק "לפני ה' תטהרו" ומבואר שהטהרה היא דוקא "לפני ה'". למה? כי אילו תכלית הטהרה היתה טהרה לעצמה, אכן לא היה לכך שום קשר ל"לפני ה'". חפץ שהוא טהור מדינא ולא חלה בו טומאה, כגון שלא הוכשר לקבל טומאה או הוכשר ולא קיבל טומאה, או לא ירד לכלל שם טומאה, כלי עץ וכדומה - זו איננה טהרה של "לפני ה'".

ישנו מהלך של "לפני ה' תטהרו" כי זו לא הטהרה שאנחנו מכירים בגדרי הטהרה הפשוטים של הלכות טומאה וטהרה. זוהי טהרה כהיכי תמצי לסילוק המחיצה, וכאשר ישנו סילוק מחיצה - האדם מגיע להכרה במציאות השי"ת בלב. (בלבבי משכן אבנה מועדי השנה חלק א יו"כ)

את המציאות הפנימית של נפש האדם. כי ביום הזה יכפר עליכם, זהו יום שהאדם יש בו כפרת עוון.

ומה המצב שבו הוא צריך לעמוד באותו יום?

לפני ה' תטהרו. כוונת הטהרה לפני ה' זה לא שאלה של מקום כמו שכל אחד מבין היכן עושים את הטהרה. אלא הגדרת הדבר הוא מבחן: האם החיות שלנו היא מה? על הצדיקים לעתיד לבוא נאמר שהקב"ה מזין אותם מזיו שכינתו. מזין מלשון מזון. דהרי לעתיד לבוא זה יהיה כל מזונו של אדם. היום זה יתכן שיהיה רק חלק מהמזון של האדם.

נמצא שהטהרה של יום הכיפורים, לפני ה' תטהרו, זה שאלה של עצם הנפש. האם כאשר היא נטהרת לפני ה' היא מקבלת משם חיות? זהו דבר שצריך להיות מורגש לנפש.

כל השנה בס"ד מדברים ולומדים ועוד לומדים וחוזר חלילה כל אחד לפי ערכו. מגיע יום אחד בשנה שבו נבחן האדם מבחן אמיתי. האם כל הקשר שלו הוא רק בגדר לימודים

מחשבה

שורש טהרת יוה"כ

ביום ראשון של הבריאה, כל העולם היה מלא מים, ביום השני נבדלו המים למים עליונים ומים תחתונים, וביום שלישי נאמר יקוו המים ליבשה. זה ג' שלבים בגילוי יסוד המים.

ביוה"כ, נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים, זה בא מאיזה גילוי של יסוד המים? האם טהרה זה ביוה"כ נעשית מדין טהרת מקוה, ששורשו במים של יום השלישי, יקוו מים? או שטהרה זו נעשית ממים העליונים שביום השני, שהוא שמים ויש בו אש ומים? או מדין המים שביום

ראשון שכל העולם היה מלא במים?

ברור שהטהרה ביוה"כ לא חלה מגילוי המים של יום השלישי, של יקוו מים. המקוה שיש לנו בכל השנה כולה, או המעיין, או מי הבאר, זהו ממים של יום השלישי, יקוו המים. זה לא הגילוי של יוה"כ. טהרת יוה"כ הוא טהרה מיוחדת: יו"כ מנקה "לשבים ולשאינם שבים". ביו"כ אנחנו דומים למלאכי שרת ולובשים בגדים לבנים. מה הדמיון למלאכים? שביום הזה אנחנו לא מתדבקים למים התחתונים של כל השנה כולה ששם נאמר יקוו המים למקום

כל גופו במקוה, אין שם דין של "רובו ככולו", כי שם יש דין שצריך את הכל, אין כאן דין של שיעור, זה דין שכולו יהיה בתוך המים. עומק הדבר, אם יש משהו ממנו שהוא חוץ מהמים, אז חלק הזה אינו מת, וא"כ אינו מת לגמרי. החיות החדשה מהמקוה נמשכה רק לאחר ההסתלקות הגמורה שהיה לו במים. ואז הטהרה חלה ביציאתו מהמים, והוא מקבל חיים חדשים.

לפי"ז עומק הנקיון של יסוד מים, מדין מקוה, בעומק מונח כאן היסוד, שהוא כולו במים, לא רק חלקו במים.

בדין רחיצת פניו ידי ורגלים, רוחצים חלק בלבד. רחץ יש בו אותיות צר, כלומר חלק, אין שם דין של כולו במים, רק חלק גופו בלבד נמצא במים. אבל יש טהרה במים שכל יסודו הוא שהוא כולו במים. זה טהרה שמסלק המות.

לשון נקייה הוא היפוך הלישנא בישא של הנחש. לשון שאיננה נקיה שורשו בקין, שורש הטומאה. הטהרה מתגלה בפה, בלשון, משליש העליון של קומת האדם. ברחיצת פניו, זה בשליש העליון של האדם. יש נקיון מחטא האשה שפנה למקום שאינו נכונה, ותרא האשה כי טוב העץ, פנייה דקלקול, ועל על צריך נקייה, אבל יש עוד נקייה, לנקות מהנחש, קלקול הפה. החטא הראשון מורכב מאשה ומהנחש. זוהמת הנחש היה צד הפה, והזהמא של האשה חלה מצד ותרא האשה. וזה נתקן על ידי נקי הדעת. יש נקיון בעינים מזוהמת האשה, שהוא מ"ותרא האשה". ויש נקיון בפה מזוהמת הנחש. ועל זה צריך הנקיות של נקי הדעת שבירושלים. (מהות המידות מים נקיות)

אחד, אלא מתדבקים לשמים, מים עליונים שיש בהם אש ומים, מקום המלאכים.

עומק העינויים ביוה"כ, שאסור באכילה ושתייה ותשמיש המטה הוא, איסור תשמיש מטה ביו"כ הוא על המים של שליש התחתון של הגוף, משום שהמים של יו"כ מגלים מים של שמים, אש ומים, ולכן אסור לגלות ביום הזה את המים של שליש התחתון של האדם. זה עומק האיסור תשמיש המטה ביו"כ. ואיסור שתייה ביו"כ משום שמים הללו יורדים לשליש התחתון של הגוף. לו יצויר ששתיית מים נשארו בראש ולא יורדים מטה, לא היה איסור שתייה ביו"כ.

א"כ ברור מאד שהגילוי טהרת מים ביוה"כ הוא חזרת המים לשמים, לאש ומים של מים עליונים, מדרגת ראש. זהו מדרגת מים של יום שני דמעשה בראשית. ביו"כ נמצאים מעל הרקיע, במים עליונים. זה גילוי נוסף של טהרה.

עכשיו אפשר להבין יותר ברור. כל הגדרה של טהרה הוא נקיון. אומרים חז"ל דברים ידועים מאד, כאשר האדם נכנס למים של המקוה, הוא דומה למת, וכאשר הוא יוצא ממי המקוה, הוא נעשה בריה חדשה. לכן טהרתו לא נעשית בכניסתו למים אלא ביציאתו מן המים. כניסה למים הוא בחינת מיתה, ורמז לדבר, מים קרים בגמטריא מות, וגילוי החיים החדשים הוא ביציאה מהמים. בלשון ברורה ופשוטה, במיתה האדם נכנס לעפר, אל עפר תשוב, הוא קבור בעפר, והוא נעשה רמה ותולעה. אבל במקוה, לאיפה הוא נקבר? במים. (וזה סוד עצמות יוסף שנקבר במי הנילוס). כאשר האדם יוצא מן המים, שהוא שורש החיות - אז הוא מקבל מים חדשים. "מים חיים", הוא יוצא מהמים ומקבל חיים חדשה. זה הגדרת טהרה. מצד כך, בכניסה למקוה צריך להיות

טהרה במדרגת יום ראשון דמעשה בראשית

עומק שלימות המים הוא במים של יום ראשון דמעשה בראשית, שם עומק הטהרה ונקיון. יום אחד שהיה שם רק יחידו של עולם, זה עומק הטהרה של כל העולם, אז כל העולם מלא במים, זהו אור העליון, של מים שאין להם סוף. מעמקי הטהרה הוא ממקום שאין יבשה ואין ים, וגם למעלה ממקום מים עליונים ותחתונים - אלא ממקום שהכל מלא מן המים, ששם אי אפשר לצאת מן המים. היום כל הטהרה חלה ביציאה מן המים, כשיוצאים מן המקוה. אבל אם הכל מלא מים, אי אפשר לצאת משם. שמה הטהרה לא חלה בהסתלקות מן המים, אלא בהתדבקות למים, כי סוף כל סוף אנחנו חיים בעולם שיש בו יבשה. החיים כאן מתתיל ביציאה מן המים, לא בתוך המים. כל דבר שיש בים יש ביבשה. מה אין בים? האדם. אדם יכול ליכנס למים אבל אין אדם בים מחמת שאי אפשר לדור בתוך המים.

מה מקוה מטהר הטמאים, אף הקב"ה מטהר. מה החילוק בין טהרה ע"י מקוה לטהרה ע"י הקב"ה? בטהרת מקוה זה טהרה מבחוץ, אבל כשהקב"ה מטהר, זה טהרה מבפנים. זה לא דין של "מים יקוו" שהיה מים דיום שלישי, וגם לא מים של יום שני שהוא מן מים עליונים של שמים, של אש ומים, אלא ממקום שהכל מלא מים, אין שם טומאה ואין שם טהרה. זהו מקום השלם.

בלשון ברורה, זהו השלימות שמתגלה "לית אתר פנוי מיניה", של "כבודו מלא עולם". הזוהמא של הנחש הסתיר את כבוד ה', ונקיון מחזיר את כבוד ה' ואז הכל מלא מים, הכל יהיה מלא האור שהכל שלם. "ואעביר את הטומאה מן הארץ", ואם אין טומאה, גם בעומק אין טהרה, ואז הכל שלם, הכל מלא אור.

הדברים עדיין סתומים ומפני קוצר הזמן אי אפשר להאריך יותר, ולהבין מהי מהי התפיסה העליונה הזה של נקיון הזה שהעולם מלא מים. אבל עומק הטהרה המתגלה ביו"כ אינו משמים, אלא מיום ראשון דמעשה בראשית, שם אין חטא, שם אין עון, שם אין גהנים, שם יש רק גילוי של יום אחד. שיתגלה בשלימות. (מהות המידות מים נקיות)

טהרת ישראל והתורה משמלשלת להיתר ואיסור

ככל שהדורות מתרחקים יותר מן השורש, מן בריאת העולם, כן גובר כח האיסור. וכשם שבנפש יש ירידת הדורות, והדורות מתרחקים משורשם ומאצילותם וממקור טהרתם, וכח הטומאה הולכת ומתגברת בעולם. כן הדבר לגבי צורת ההתגלות של התורה, כי "אורייתא וישראל חד הוא". וכשם שבישראל יש פחות טהרה וקדושה, כן אורייתא. ולכך כח ההיתר, ששורשו בתורה (תורה לשון היתר) נחלש. וכח האיסור, ששורשו בטומאה, הולך ומתחזק. ולכך הקב"ה נותן בדעת פוסקי הדור להחמיר יותר ויותר, כי זו ההנהגה הפנימית של הדור. (בלבבי משכן אבנה חלק ה מאמר מב)

טבילה בתשעה באב

תענית (יג ע"א) - א"ר חנינא סגן הכהנים, כדי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה פעם אחת בשנה. בת"ב.

והנה מהות הטבילה במים נתבארה בספר שושן סודות (אות ז), וטעם הטבילה במים מפני שאנו רוצים להחזירו ליסודו הבא מג' אמות אמ"ש, ופירושם, אור מים אש, והעיקר המים, וכו', כי המים רוב בנין האדם. והבן שמים אין להם צורה ואינם אלא חומר בלבד כמבואר במהר"ל (גבורות השם פ"ח, ועוד). ולכך החזרת דבר לשורשו, היינו ביטול צורתו וחזרתו לחומר שבו. ועי"ז נקרא שהדבר נאבד, היינו

שאבד צורתו.

ולכך גוי המתגייר בעי טבילה. והיינו שע"י שטובל מבטל צורת גוי שבו, ושב לחומר. ועל החומר חל גירותו, ואזי מקבל צורה חדשה, צורת יהודי. כי המים מושרש בהם ביטול הצורה הקודמת, וקבלת צורה חדשה.

ונודע (שער הכוונות, דרושי סדר שבת, ענין כוונת הטבילה, דרוש א) כי המקוה הוא סוד שם אה"ה דההי"ן העולה בגימט' קנ"א כמנין מקוה. והיינו שרמוז בשם זה כח התחדשות שאהיה כך וכך. והוא הצורה החדשה שקבל. וכן רמוז א-היה. והיינו ביטול מה שהיה לשורש, לאלף. וזהו הטהרה הנגלת בטבילה. כי הטומאה הוא "צורה של רוח טומאה" השורה על הטמא, ולכל חטא וחטא ולכל טומאה וטומאה יש צורה של טומאה. והטובל מבטל צורה זו, ומתחדשת לו צורה של טהרה, זה לעומת זה. וזהו אותיות טבל, בטל, והיינו שבטל הצורה הקודמת. וכן אותיות בלט, והיינו שנתחדש לו צורה חדשה.

והנה עיקר גילוי מקום מים וטבילה בהם הוא במקום ביהמ"ק, שבו אבן השתיה, ושם קפא תהומא למישטף עלמא. ושם נצרך תמיד קידוש ידים ורגלים וטבילה לצורך עבודה. וכאשר חרב הבית בטל כח זה. ולכך אמרו כדי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה פעם אחת בשנה. ובדקות יותר, חורבן הבית הוא גלוי אש, כמ"ש באש הצתתי וגו', והיינו ששלט אש על מים וביטל כח המים, ולכך אין לטבול בו ביום. (בלבביפדיה מחשבה סוגיות במחשבה ערך אבד)

טומאה וטהרה בציבור

טומאה הותרה בציבור (פסחים עז ע"א), עומק הגדרת הדבר: הטומאה עניינה פירוד, ובציבור - אין ענין של פירוד. אם יש פירוד - זה לא ציבור. כל ענין הציבור הוא כללות. כל טהרה

היא בעצם אחדות, וכל טומאה היא בעצם פירוד. לכן בציבור שכל עניינם אחדות - שם אין הבחנה של טומאה. (מסילת ישרים חלק ג)

רחיצה דקלקול ודתיקון

משה רבינו נקרא כן "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב, י). את השם הזה - נתנה לו בתיה בת פרעה ש"תרד לרחוץ על יד היאור" (שם, ה), ורחיצה זו היתה "מגילולי בית אביה" (מגילה יג). וגילולי בית אביה הם הם הניגוד למים, שהרי התבאר לעיל שארץ מצרים עומדת כנגד ארץ ישראל, ובה לא יורדים גשמים. כל רחיצה דקדושה, דהיינו טבילה היא טהרה מטומאה. משה רבינו שהוא גואלן של ישראל, הונח על ידי אמו ביאור], ונמשה מן המים על ידי מי שהלכה לרחוץ במים. וזהו רחיצה דתיקון.

אצל דוד המלך מתגלה בחינה הפוכה, בדק מן הדק עד אין נבדק. אצל דוד המלך הרחיצה של בת שבע הפכה לשורש דשורש דק כפי דרגתו של דוד המלך - לרחיצה דקלקול.

מעתה נבוא להבין מה ההבדל בין מים לשתיה ומים לרחיצה. המים שהאדם שותה - נכנסים אל תוך גוף האדם. המים שרוחצים בהם - הם מים שמקיפים את האדם, אך אינם נכנסים לתוכו, ותוקף העניין ועומקו יתבאר להלן עמוד יח.

ויש להבין היטב. 'חורבן' הוא מלשון 'חרבה', לשון יובש. וכמו שהתבאר לעיל - שורש החורבן היה במה שנעץ גבריאל קנה בים, והים הפך ליבשה, וישם את הים לחרבה. ומכיוון שיסודות המקדש הוא על מים, מובן היטב שכשמתקיימת במים בחינת 'חֶרֶב' - אז גם מתקיים חורבן.

יותר בעמקות. זמן הטהרה של האדם הטובל במקוה איננו בשעה שהוא בתוך המים, אלא ברגע יציאתו. כשהוא מוקף במים זה

לאור האמור, נחזור ונבאר את חמשת הדברים שיש בהם דין של טפח. שליה, שופר של ראש השנה, שדרה של לולב ודופן של סוכה - כולם קשורים לחגים שבחודש תשרי ובפרט לחג הסוכות. האזוב, שהזכרנו קודם, מתקשר לחג הסוכות מבחינת סדר הדברים, אך יש לו משמעות עמוקה יותר בהקשר של הושענא רבה, שהוא השלמת החיתום של יום הכיפורים. שכן מקור הטהרה השלמה נובע מהמדרגה של האזוב, כפי שהתבאר בדברינו לעיל.

יש להוסיף שהערבה נקראת "ערבה" מלשון עירוב ותערובת. היא מבטאת שני צדדים: מצד אחד את ה"ערב" (הנעים והטוב), ומצד שני את הנפילה של עץ הדעת טוב ורע, שבו הטוב והרע מעורבים זה בזה. תערובת זו משתקפת בהבדל שבין עץ הארז הגבוה לבין האזוב הנמוך, כמבואר לעיל. האזוב הוא בחינת הרע המתגלה בעץ הדעת, שהוא מקום התערובת, ודווקא בו מתגלה עומק נקודת התיקון של הטהרה - כלומר, הטהרה מתרחשת דווקא במדרגת האזוב הנמוכה.

אם כן, עלה בידינו הוא שהשלמות ההארה המתגלה ממעלה למטה - "נתאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים" - אינה מתגלה אלא מכוח המדרגה הנקראת אזוב. (בלבביפדיה מחשבה ערך אזוב)

זמנה של טהרת פרה לעת"ל

בהגדרה כללית מאוד מבואר בדברי רבותינו שסדר המאורעות שיהיה באחרית הימים אינו מבורר, אמנם לכאורה מסברה צריך להיות שקודם יהיה טהרה של טומאת המת כשכית המקדש השלישי ירד מן השמים, כי אם הוא ירד מקודם אז שוב יהיה השוכן אתם בתוך טומאתם. זה ההבדל העצמי בין העולם הזה

ה'מכשיר' וה'היכי תמצ' להיטהר, אך חלות הטהרה היא ביציאת ראשו מהים ליבשה. מקום טהרתו הוא 'בחרבה', אלא שאם הרחיצה היא רחיצה דתיקון, אז גם היציאה ליבשה היא חלק מהטהרה.

אולם כשהאדם רוחץ רחיצה דקלקול - אזי יציאתו ליבשה היא חורבן במקום גמר טהרה. שורש גאולת ישראל היה אצל משה רבינו, שנמשה מהיאור אחרי רחיצה דתיקון, ואצל דוד המלך התהפכה הרחיצה להיות רחיצה דקלקול, ושם מונחת נקודת החורבן שביסודות המים שהניח דוד לבניין בית המקדש. (שיעור תשעה באב תשע"ב 'שתיה רחיצה ובכי')

שלמות הטהרה - אזוב

עומק הטהרה של יום הכיפורים נובע מהארת האזוב המטהר. כאשר יש מציאות של טומאת מת, הטהרה באה דרך האזוב - הן בעגלה ערופה והן בטהרת המצורע (הנחשב כמת, כדברי חז"ל "מצורע חשוב כמת" (נדרים סד ע"ב)). שתי הטהרות העיקריות שנאמרו במדרגת המת מתבצעות באמצעות האזוב, שבא לטהר מטומאת המת.

אמנם ביום הכיפורים לא נזכר במפורש השימוש באזוב, אך ההזאה שמבצע הכהן הגדול בקודש הקודשים, "וזה באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים" (ויקרא טז, יד), רומזת למדרגת האזוב. ההזאה של "אחת ושבע" מרמזת ל'אז' (א-י), והאותיות ז' וב' שבמילה אזוב מרמזות ללשון זיבה והזאה. כך, הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים ומזה אחת למעלה ושבע למטה, פועל מכוח מדרגת האזוב.

נמצא שעומק כל טהרת יום הכיפורים מתגלה מכוח המדרגה הנקראת אזוב. היא המטהרת.

משקה. כל השקאה מלשון השתוקקות. בכל משקה, האדם משתוקק לדבר, ועל שם כן משקה נקרא משקה. השתוקקות זה כח תקוה, קו. לכן משקה והשתוקקות שורשם חד.

הצמאון יוצר באדם או תשוקה לשתיה או תשוקה להשקאה. כל תשוקה מלשון השקאה, כמו שהמים מטהרים מים על ידי השקה. כאשר המים תחתונים משתוקקים למים העליונים, ברור שזה שורש ההשקה בשורשו, שבשורשם הם מחוברים יחד ולכן מונח בהם טהרה, של מים מטהרים מים, מדין השקה. זה מאותו מקום שנקרא תשוקה. (דע את מידותיך מהות המידות מים כח הצמאון)

טהרת פסח שני

בספירת חמשים יום כפשוטו בין פסח לשבועות שזה עבודת ספירת העומר, יש טהרה מתתא לעילא בהדרגה. אבל פסח שני מגלה טהרה מלעילא משמיא, זה היה היום של ירידת המן. זה בבחינת מתנה מן השמים, טומאה מן השמים שמטהרת מה שנמצא לתתא. זה מכח הארת הדילוג. (שיעור פסח פסח שני למעלה מפסח ראשון)

לעולם הבא, בעולם הזה יש את השוכן אתם בתוך טומאתם, ובגילוי דלעתיד דייקא שיהיה דירה בתחתונים במקום של טוהר, לכאורה בודאי צריך להיות שיוקדם מציאות פרה אדומה ולאחר מכן ירד בית המקדש השלישי, אין דבר טמא יורד מן השמים, כמו כן הוא לא ירד במקום הטומאה אלא רק במקום טהרה. (בלבביפדיה מחשבה ערך בדק שו"ת)

טהרת כלי חרס

בלשון הראשונים נקרא הקמצן - "כִּילִי", מלשון - כלי לי. שכן, כח הכלי לקבל בלי לתת - זו מדת הקמצנות, כילי.

אם כן, הקמצנות היא המדה השלילית מכח תפיסת הכלי שבנפש. בנין כלי שבנפש שאיננו מתוקן, יוצר בו כח לקבל בלי לתת. זהו יסוד עפר מקולקל.

מצד כך הגדרת הדבר, איזה כלי נקרא שהוא מקבל ואיננו נותן? - דברי חז"ל ידועים: כלי חרס! כל כלי נאמרה בו הגדרה: "כבולעו כך פולטו", כלומר, הוא גם בולע - מקבל, וגם פולט - נותן בחזרה. כלי חרס, לעומת זאת, בולע ואינו פולט. לכן אין לו גדר טהרה [חוץ משבירתו]. חרס הוא כלי שבא מצד הקלקול של הכלים. הקלקול של הכלים מחדש תפיסה שיש בכלי רק בליעה ללא פליטה. זהו כח קבלה בנפש מצד הקלקול.

ומה תיקונו? שבירתו, כמו שאמרו חז"ל (בבא קמא נד ע"א): "שבירתן היא מיתתן", והיינו כדברינו לעיל, שהמיתה מחדשת כח קבלה בלי כח נתינה. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד העפר)

טהרת המים התחתונים

כאשר האדם צמא, מה הפעולה שהוא עושה? או הוא שותה, או בלשון אחרת, הוא

קבלה

חולין בטהרה

אמרו (ב"מ פז ע"א) אמר אפרים מקשאה תלמידו של ר"מ משמיה דר"מ, אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה. והבן שבז"ת יש טומאה, אולם בינה ותבונה סוד ס-מ, אין שם אלא טהרה בסוד כיטול בשישים - ס. וטבילה במ' סאה - מ, כמ"ש הגר"א. ומי שנמצא במדרגה זו שכולה טהרה, אוכל חולין בטהרה.

(בלבביפדיה קבלה ערך אברהם)

טהרה במדרגת רחל ולאה

כל השנה כולה העבודה בבית המקדש היא בחוץ, זולת יום הכפורים שיש עבודה בפנים, וגדר הדבר, זולת יום הכפורים אין עבודה במקום בית קדשי הקדשים כי זה לא מקום של עבודה, זה מקום של תורה רק בחוץ זה מקום של עבודה, אבל בפנים שזה מקום הראש זה מקום הדעת שזה מקום הפנים העליונים, שזה מקומה של לאה שם אין עבודה.

מעיקרא הרי, יעקב אבינו לא היה צריך לעבוד בלאה, אלא מכח רמאותו של לבן נצרך שיהיה מציאות של עבודה, זה החלק שאין בו מקום של עבודה כל השנה כולה, והעבודה היא בחוץ.

אבל ביום הכפורים שלא ורחל מתחברים יחד אהדדי, "וגילו ברעדה", כשכהן גדול נכנס לפני ולפנים, ששם יש את מקום פנימיות ה"גילו ברעדה", שזה הרעד שהוא גימטריא של לאה ורחל כמו שהוזכר, שם נעשה צירוף של העבודה של רחל "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה", שהיא שייכת לתפיסת העבודה, ובבית קדשי הקדשים נעשה החיבור של שניהם, שזה ה"שבעה" ו"אחת" שיש בהזאה, שזהו עומק נקודת החיבור של הצירוף של המעשים עם מה שנמצא למעלה מהמעשים, שזהו מקום הדעת העליון, זה מה שמתגלה ביום הכפורים.

זהו "מימי הדעת" שמטהרים כדברי הרמב"ם הידועים, שכשם שיש טהרה במקוה כפשוטו, כך "מימי הדעת" מטהרים.

ביום הכפורים יש טהרה כפשוטו של מקוה, שזה מדרגת רחל, אבל יש מדרגה עליונה של טהרה, שהיא מדרגת "מימי הדעת", זהו הפנימיות של הטהרה שמתגלה ביום הכפורים מכח הכניסה של ה"לפני ולפנים", אחדות של לאה ורחל כמו שנתבאר. (שיעור יום כיפור תשפ"א

רחל ולאה')

עוד שיעור הקשורים לערך

שיחת השבוע 032 חוקת טומאה וטהרה תשע"ז
תשעזמספר סדרה בקול הלשון 33535507
